

SVÆÐISSKIPULAG EYJAFJARÐAR 2012 - 2024

HELSTU FORSENDUR – 9. SEPTEMBER 2013

Svæðisskipulagsnefnd Eyjafjarðar

- © Svæðisskipulagsnefnd Eyjafjarðar 2013
- © Teiknistofa arkitekta, Gylfi Guðjónsson og félagar ehf. 2013

Ljósmyndir:

- © Árni Ólafsson

Afritun einstakra hluta úr greinargerð þessari er leyfileg, enda sé þá getið heimildar. Afritun heilla kafla eða greinargerðarinnar í heild, svo sem með ljósmyndun, prentun, hljóðritun eða á annan sambærilegan hátt, er þó aðeins heimil að fengnu skriflegu leyfi réttihafa.

**TEIKNISTOFA
ARKITEKTA**
GYLFI GUÐJÓNSSON
OG FÉLAGAR ehf.
arkitektar faí

EFNISYFIRLIT

1	Yfirlit	5
1.1	Svæðisskipulag Eyjafjarðar	5
1.2	Svæðisskipulagsnefnd Eyjafjarðar	6
1.3	Skipulagssvæði	6
1.4	Landslag og byggðir	7
1.5	Veðurfar	8
1.6	Atvinnulíf	8
1.7	Samgöngur	9
2	Tengsl við aðrar áætlanir	10
2.1	Aðalskipulag sveitarfélaga	10
2.2	Svæðisskipulag Eyjafjarðar 1998-2018	11
2.3	Aðrar áætlanir	11
2.3.1	Náttúruverndaráætlun	11
2.3.2	Byggðaáætlun 2010-2013	11
2.3.3	Velferð til framtíðar	12
2.3.4	Markmið í lögum og reglugerðum	12
2.3.5	Alþjóðasamningar um náttúruvernd	13
3	Byggðapróun	14
3.1	Megindrættir byggðamynsturs	14
3.1.1	Þéttbýli	14
3.1.2	Sveitin	14
3.1.3	Búsetukostir í Eyjafirði	14
3.2	Íbúafjöldi	15
3.3	Aldursdreifing	18
3.4	Húsnæðisþörf fram til 2023	21
3.5	Horft lengra	21
3.6	Tengsl við aðrar áætlanir	22
3.6.1	Aðalskipulag sveitarfélaga	22
3.6.2	Aðrar áætlanir	24
3.6.3	Markmið laga	24
4	Landbúnaður	25
4.1	Flokkun	26
4.2	Tengsl við aðrar áætlanir	29
4.2.1	Aðalskipulag sveitarfélaga	29
4.2.2	Velferð til framtíðar	30
4.2.3	Markmið og ákvæði laga	31
5	Vegakerfi	32
5.1	Núverandi vegakerfi	32
5.2	Umferð	33
5.3	Tengsl við aðrar áætlanir	37
5.3.1	Aðalskipulag	37
5.3.2	Aðliggjandi skipulagsáætlanir	37
5.3.3	Samgönguáætlun	37
5.3.4	Byggðaáætlun 2010-2013	38
6	Hafnir	39
6.1	Staða	39
6.2	Tengsl við aðrar áætlanir	39
6.2.1	Aðalskipulag sveitarfélaga	39
6.2.2	Samgönguáætlun	39
7	Flugmál	41
7.1	Staða	41
7.1.1	Stjórn flugmála	42
7.2	Tengsl við aðrar áætlanir	43

7.2.1	Aðalskipulag Akureyrar 2005-2018.....	43
7.2.2	Deiliskipulag.....	43
7.2.3	Aðalskipulag Eyjafjarðarsveitar 2005-2025.....	43
7.2.4	Skipulagsreglur fyrir Akureyrarflugvöll	43
7.2.5	Samgönguáætlun.....	44
8	Iðnaðarsvæði	46
8.1	Staða.....	46
8.2	Tengsl við aðrar áætlanir	48
9	Efnistökusvæði	49
9.1	Staða.....	49
9.1.1	Útdráttur úr skýrslu NÍ.....	49
9.1.2	Yfirlit yfir efnistöcumöguleika	50
9.2	Tengsl við aðrar áætlanir	51
9.2.1	Stórar efnisnámur í aðalskipulagi sveitarfélaganna	51
9.2.2	Ákvæði laga.....	51
10	Úrgangsmeðhöndlun	53
10.1	Staða.....	53
10.2	Tengsl við aðrar áætlanir	56
10.2.1	Lög um meðhöndlun úrgangs nr. 55/2003	56
10.2.2	Reglugerð um meðhöndlun úrgangs nr. 737/2003.....	56
10.2.3	Samþykkt um sorphirðu sveitarfélaga á Norðurlandi eystra	56
10.2.4	Velferð til framtíðar	56
10.2.5	Úr umhverfisstefnu Flokkunar ehf.	57
10.2.6	Markmið svæðisáætlunar um meðhöndlun úrgangs 2005-2020.....	57
11	Vatn	58
11.1	Staða.....	58
11.1.1	Vatnsverndarsvæði.....	58
11.1.2	Strandsvæði Eyjafjarðar	58
11.1.3	Ástand helstu fallvatna	59
11.1.4	Heitt vatn, jarðhiti	60
11.1.5	Flokkun viðtaka	60
11.2	Tengsl við aðrar áætlanir	61
11.2.1	Lög og reglugerðir	62
11.2.2	Flokkun vatns í aðalskipulagi sveitarfélaga.....	64
12	Flutningsleiðir raforku.....	68
12.1	Tengsl við aðrar áætlanir	68
12.1.1	Aðalskipulag sveitarfélaga	68
12.1.2	Kerfisáætlun Landsnets	68
12.1.3	Raforkulög nr. 65/2003	71
13	Náttúruvernd.....	73
13.1	Friðlönd.....	73
13.1.1	Friðland í Svarfaðardal, Dalvíkurbyggð.....	73
13.2	Náttúruvætti.....	73
13.2.1	Hverastrytur, á botni Eyjafjarðar	73
13.2.2	Hverastrytur í botni Eyjafjarðar, norður á Arnarnesnöfum	73
13.3	Fólkvangar.....	73
13.3.1	Böggvisstaðafjall, Dalvíkurbyggð	73
13.3.2	Krossanesborgir, Akureyri og Eyjafjarðarsveit	73
13.3.3	Hraun í Öxnadal.....	74
13.4	Aðrar náttúruminjar.....	74
14	Heimildaskrá	77
15	Myndaskrá	80

1 YFIRLIT

1.1 SVÆÐISSKIPULAG EYJAFJARÐAR

Svæðisskipulag Eyjafjarðar 1989-2009 var samþykkt af samvinnunefnd um skipulagsmál í Eyjafirði og af skipulagsstjórn ríkisins árið 1990 en ekki staðfest. Endurskoðun þess hófst árið 1997 og var Svæðisskipulag Eyjafjarðar 1998-2018 (SSEY-98) staðfest 14. október 2002. Það var síðan fellt úr gildi með auglýsingu 17. ágúst 2007.

Þegar svæðisskipulagið (SSEY-98) var gert var ekki til aðalskipulag allra sveitarfélaganna á skipulagssvæðinu og aðalskipulag nokkurra þeirra náði einungis til afmarkaðs hluta sveitarfélagsins. Þegar frá leið og gerð aðalskipulags var hafin, langt komin eða lokið í flestum sveitarfélögunum, þótti gildandi svæðisskipulag íþyngjandi og hamlandi við mótun sjálfstæðrar stefnu sveitarfélaganna í skipulagsmálum, ekki síst um landnotkun og var það helsta ástæða niðurfellingarinnar.

Samvinnunefnd um SSEY-98 lagði til í samræmi við vilja viðkomandi sveitarstjórna að hafin yrði gerð nýs svæðisskipulags sem tæki til færi, afmarkaðri og betur skilgreindra þátta en gert var í þágildandi svæðisskipulagi.¹ Haustið 2006 var skipuð samvinnunefnd um gerð nýs Svæðisskipulags Eyjafjarðar (nú Svæðisskipulagsnefnd Eyjafjarðar) og var fyrsti fundur hennar haldinn í desember það ár. Fyrsta verkefnið var niðurfelling þágildandi svæðisskipulags. Vinna við gerð nýs Svæðisskipulags Eyjafjarðar hófst svo árið 2008.

Mynd 1.1 Skipulagssvæði.

Mynd 1.2 Sveitarfélög.

¹ Niðurfellingarskjal samvinnunefndar um Svæðisskipulag Eyjafjarðar 1998-2018. 2007.

1.2 SVÆÐISSKIPULAGSNEFND EYJAFJARÐAR

Fulltrúar í Svæðisskipulagsnefnd Eyjafjarðar

Fulltrúar í samvinnunefndinni við skipan hennar 2006	Fulltrúar í svæðisskipulagsnefnd eftir sveitarstjórnarkosningar 2010
Grýtubakkahreppur Benedikt Sveinsson Guðný Sverrisdóttir	Guðný Sverrisdóttir Sigurður B. Jóhannsson (til jan. 2012) Sigurbjörn Jakobsson (frá jan. 2012)
Svalbarðsstrandarhreppur Árni K. Bjarnason Gylfi Halldórsson	Anna Fr. Blöndal Jón Hrói Finnsson
Eyjafjarðarsveit Bjarni Kristjánsson Óli Þór Ástvaldsson	Bjarni Kristjánsson Jónas Vigfússon
Akureyrarbær Baldvin H. Sigurðsson Jón Ingi Cæsarsson	Auður Jónasdóttir (til mars 2012) Eva Reykjalin Sóley Björk Stefánsdóttir (frá mars til okt. 2012) Edward Hujbens (frá okt. 2012)
Hörgársveit Hörgárbyggð (sameinaðist Arnarneshreppi í Hörgársveit 2010) Guðmundur Sigvaldason Helgi Bjarni Steinsson Arnarneshreppur (sameinaðist Hörgárbyggð í Hörgársveit 2010) Axel Grettisson Jósavein Gunnarsson	Guðmundur Sigvaldason Hanna Rósa Sveinsdóttir
Dalvíkurbyggð Kolbrún Reynisdóttir Þorsteinn Björnsson	Helgi Einarsson Þorsteinn Björnsson
Fjallabyggð Guðmundur Skarphéðinsson Stefán Ragnar Hjálmarsson	Fjallabyggð Stefán Ragnar Hjálmarsson (til okt. 2010) Kristinn Gylfason Magnús Albert Sveinsson (frá okt. 2010)

1.3 SKIPULAGSSVÆÐI

Svæðisskipulag Eyjafjarðar 2012-2024 (SSEY-12) mun ná til allra sveitarfélaganna við Eyjafjörð að frádregnum þeim hluta Eyjafjarðarsveitar, sem fellur undir svæðisskipulag miðhálandisins. Þau eru:

- Fjallabyggð.
- Dalvíkurbyggð.
- Hörgársveit.
- Akureyrarkaupstaður.
- Eyjafjarðarsveit.
- Svalbarðsstrandarhreppur.
- Grýtubakkahreppur.

Heildarflatarmál skipulagssvæðisins er um 3.450 km².

Hálshreppur, sem var hluti SSEY-98, hefur sameinast öðrum sveitarfélögum í sveitarfélagið Þingeyjarsveit. Sveitarfélagið er því ekki aðili að hinu nýja skipulagi og

minnkar skipulagssvæðið sem því nemur. Nokkur önnur sveitarfélög hafa einnig verið sameinuð frá því gamla svæðisskipulagið var í gildi. Hríseyjarhreppur og Grímseyjarhreppur eru nú hluti Akureyrarkaupstaðar, Ólafsfjarðarbær og Siglufjarðarkaupstaður hafa sameinast í Fjallabyggð og Arnarneshreppur og Hörgárbyggð í Hörgársveit.

1.4 LANDSLAG OG BYGGÐIR

Um mitt Norðurland skerst Eyjafjörður inn í landið og markast hann af Gjögurtá að austan og Hvanndalabjargi að vestan. Að vestanverðu allt frá Siglufirði að Dalvík eru fjöll sæbrött, allt að 1000 m há. Norðan Hvanndalabjargs er Héðinsfjörður og síðan Siglufjörður, en Ólafsfjörður sunnan þess. Inn frá þessum smáfjörðum ganga stuttir dalir með takmörkuðu undirlendi. Þetta svæði tilheyrir nú sveitarfélaginu Fjallabyggð.

Mikið fjalllendi skilur á milli Ólafsfjarðar og Dalvíkur; þar er Ólafsfjarðarmúli nyrstur. Milli þessara dala og fjarða eru fjöll há og ill yfirferðar, enda voru byggðarlögin nyrst við Eyjafjörð lengi einangruð og samgöngur helst frá sjó.

Að austanverðu inn að Grenivík eru fjöll einnig sæbrött en lægri en að vestan og undirlendi er þar víðast lítið. Fjallendið vestan fjarðar milli Eyjafjarðar og Skagafjarðar er einu nafni nefnt Tröllaskagi. Fjöll eru þar há (víða yfir 1000 m) og hvassbrýnd og jökulfannir er víða að finna. Inn í þennan mikilfenglega fjallgarð skerast nokkrir dalir þar sem undirlendi er víðfeðmt og fjallshlíðar víða grösugar.

Sunnan Ólafsfjarðardals er Svarfaðardalur, í mynni hans er Dalvík. Þá tekur við Árskógsströnd þar sem eru sjávarþorpin Árskógssandur og Hauganes. Þetta svæði tilheyrir Dalvíkurbyggð. Þorvaldsdalur, nú óbyggður, er á milli Árskógsstrandar og Hörgárdals.

Sunnan Árskógsstrandar tekur við sveitarfélagið Hörgársveit. Nyrst er Galmaströnd en upp af henni er Hörgárdalur og Öxnadalur. Þar er byggð all þétt en hún þynnist verulega eftir því sem innar kemur í dalina. Úr Hörgárdal er farið um Kræklingahlíð til Akureyrar. Þéttbýli er á Hjalteyri og Lónsbakka, sem er við bæjarmörk Akureyrar.

Akureyri er þungamiðja byggðar, verslunar, þjónustu og samgangna á skipulagssvæðinu. Ofan bæjarins skerst Glerárdalur inn í hálendið til suðvesturs en milli hans og Eyjafjarðardals eru margir tindar og háir s.s. Súlur (1144 og 1167 m) og Kerling, hæst fjalla á Norðurlandi, 1538 m.

Innan Akureyrar fyrir botni Eyjafjarðar er mikill dalur samnefndur firðinum. Dalurinn er breiður og grösugar en þrengist og hækkar þegar innar dregur og byggð strjálást. Byggðin er fyrst og fremst í hlíðum sitt hvorum megin mikils flatlendis sem Eyjafjarðará og þverár hennar hafa myndað með framburði sínum. Þar er þéttbýlt, einkum neðan til og má kalla Hrafnagilshverfi og Kristnes „þorp í miðri sveit“. Fjöll eru há á báða bóga, 800 – 1000 m en einstaka tindar hærri (t.d. Súlur og Kerling) og afdalir nokkrir. Stærstir eru Djúpidalur og Sölvadalur.

Strandlengjan við Eyjafjörð austanverðan, gegnt Akureyri allt að Víkurskarði (Miðvíkurskarði), heitir Svalbarðsströnd og sveitarfélagið Svalbarðsstrandarhreppur. Þéttbýli er á Svalbarðseyri. Byggð þar fylgir að mestu láglandi upp af sjónum en að baki er Vaðlaheiði lágur og ávalur fjallgarður (500 – 700 m) sem nær frá Víkurskarði að Bíldsárskarði í Eyjafjarðarsveit.

Skammt sunnan Víkurskarðs eru mörk Grýtubakkahrepps. Syðsti hluti sveitarfélagsins að Fnjóská er nefndur Kjálki. Þar er undirlendi lítið og hlíðar brattar. Norðan Fnjóskár er Höfðahverfi í eins konar hvilft milli Höfðans og Kaldbaks sem rís upp af ströndinni norðvestan og norðan byggðarinnar í Höfðahverfi. Hverfið er grösugt og í skjóli fyrir norðanáttinni. Norðan Höfðans er þéttbýlið Grenivík sem áður hefur verið nefnt. Þar norðan við er Látraströnd, nú óbyggð, og nær hún allt að Gjögurtá. Úr Höfðahverfi liggur leið um Leirdalsheiði norður í Fjörður (Þorgeirsfjörð og Hvalvatnsfjörð). Byggð var þar nokkur áður fyrr en hún var með öllu aflögð um miðja síðustu öld. Þetta er víðáttumikið svæði umlukt háum fjöllum og heiðalandi.

Í Eyjafjörð falla nokkrar vatnsmiklar ár sem flestar eru bergvatnsár. Úr Eyjafjarðardal fellur Eyjafjarðará sem hefur myndað víðáttumikið óshólmasvæði innan Akureyrar. Úr Fnjóskadal fellur Fnjóská um Dalsmynni en óshólmar hennar eru í Höfðahverfi. Að vestan eru helstu ár Hörgá sem fellur um Hörgárdal og Svarfaðardalsá sem fellur um Svarfaðardal til sjávar sunnan Dalvíkur. Á milli þeirra er Þorvaldsdalsá sem mætir sjó milli þéttbýlisstaðanna Árskógssands og Hauganess. Silungsveiði er í öllum þessum ám og í Fnjóská veiðist einnig nokkuð af laxi. Af silungsánum mun Eyjafjarðará vera einna gjöfulust. Glerá er jökulá sem fellur um Glerárdal til ósa á Akureyri.

Frá mynni Eyjafjarðar og að óshólum Eyjafjarðarár innan Akureyrar² eru rúmlega 60 km. Breiðastur er Eyjafjörður á mótis við Hrísey, um 12 km. Eftir það tekur hann að mjókka eftir því sem innar dregur. Frá fjarðarbotni fram í botn Eyjafjarðardals eru um það bil 50 km til viðbótar³ þannig að heildarlengd Eyjafjarðarhéraðs er um 110 km. Eins og gefur að skilja er veðurfar á svo langri leið nokkuð ólíkt enda landslag, sem nokkru ræður um veðurfar, það einnig.

Fornar skógarleifar finnast helst í Leyningshólum í Eyjafjarðarsveit og Dalsmynni. Víða í héraðinu hefur skógur verið ræktaður á undanförunum áratugum með góðum árangri. Bæði er um að ræða minni reiti á einstökum jörðum og svæði sem eru tugir hektara. Þessi svæði verða sífellt sýnilegri eftir því sem árin líða.

1.5 VEÐURFAR

Á svæðinu norðan Ólafsfjarðarmúla, þar sem hinni eiginlegu eyfirsku byggð lýkur að sumra mati, er veðurfar kaldara en þegar innar dregur og hafnæðingur tíður. Snjóþyngsli á hálendinu vestan fjarðarins eru mikil og byggðin fer ekki varhluta af þeim. Þegar innar dregur eru snjóþyngsli einna mest í Svarfaðardal og næsta nágrenni og að austanverðu í Höfðahverfi. Í norðaustanátt getur mikinn snjó sett niður í fjallendinu austan fjarðar og þar einnig í byggð inn í miðja Eyjafjarðarsveit. Þar tekur við svæði sem oft er snjóléttara.

Úrkoma (rigning) að sumri fylgir að mestu sama mynstri. Segja má að veðurfar einkennist í megindrátum af frekar köldum og snjóþungum vetrum en stuttum og nokkuð hlýjum sumrum þótt síðustu 10 – 15 árin hafi snjóþungi verið minni en í áratugi þar á undan og sumur að sama skapi lengri.

Ekki var talin ástæða til þess að greina veðurfar svæðisins sérstaklega vegna gerðar svæðisskipulagsins. Vísað er til Veðurstofu Íslands vegna veðurfarsupplýsinga.

1.6 ATVINNULÍF

Við Eyjafjörð er almennt talið gott undir bú enda héraðið mikið landbúnaðarhérað og þéttbýlt. Heyskapartíð er almenn góð og hefyngur mikill. Kornrækt er töluverð í Eyjafirði. Búfjárafurðir eru fyrst og fremst mjólkurafurðir. Sauðfjárrækt hefur verið á undanhaldi og dregist verulega saman á síðustu tveimur áratugum. Framleiðendum búfjárafurða og jörðum í búrekstri hefur fækkað verulega á sama tíma. Þrátt fyrir það hefur ekki orðið samdráttur í mjólkurframleiðslu.

Kaupstaðirnir við utanverðan fjörðinn og sjávarþorpin byggðust upp í kring um fiskveiðar og fiskvinnslu. Síldarárin voru uppgangstími þessara staða og enn í dag er útgerð og fiskvinnsla kjölfesta atvinnulífsins. Akureyri byggðist upphaflega upp sem verslunarstaður en síðar sem þungamiðja þeirrar fjölbreyttu atvinnustarfsemi og iðnaðar sem Kaupfélag Eyfirðinga og SÍS byggðu upp á fyrri hluta 20. aldar og fram á 8. áratuginn bæði þar og á öðrum stöðum við Eyjafjörð.

Framhaldsskólarnir hafa skipt miklu máli fyrir menningar- og atvinnulíf Akureyrar og héraðsins alls, fyrst Menntaskólinn, síðan Verkmenntaskólinn og loks Háskólinn á

² Frá miðpunkti beinnar línu milli ystu skaga í loftlínu að óshólum.

³ Loftlína frá óshólum að 400 m hæð yfir sjávarmáli í dalbotni.

Akureyri. Skólarnir ásamt sjúkrahúsinu (FSA) eru stórir vinnustaðir sem breikka atvinnuframboð héraðsins verulega. Fall sambandsverksmiðjanna olli ákveðinni kreppu í atvinnulífi svæðisins en minni fyrirtæki, öflug útgerðarfélög og fjölbreyttara atvinnulíf tók við hlutverki hinna gömlu stóru vinnustaða.

Akureyri er þungamiðja verslunar, þjónustu, samgangna og menningarstarfsemi í héraðinu. Góðar samgöngur eru forsenda þess að öll byggðin við Eyjafjörð njóti þeirra eiginleika.

Ekki verður sérstaklega fjallað um atvinnulíf í Svæðisskipulagi Eyjafjarðar 2012-2024.

1.7 SAMGÖNGUR

Hringvegurinn, vegur nr. 1, liggur um Öxnadalshéiði og niður Öxnadal og Hörgárdal til Akureyrar. 50 km eru frá sýslumörkum á miðri Öxnadalshéiði til Akureyrar. Þaðan heldur vegurinn áfram austur yfir Eyjafjörð um svonefndan Leiruveg, norður Svalbarðsströnd og um Víkurskarð austur um. Önnur leið til Eyjafjarðar liggur út Skagafjörð að austan um Siglufjörð, Héðinsfjörð og Ólafsfjörð til Dalvíkur. Leiðin liggur um fern jarðgöng, Strákagöng, tvenn Héðinsfjarðargöng og Múlagöng. Einnig liggur sumarvegur um Fljót og yfir Lágheiði til Ólafsfjarðar.

Ferjusamgöngur eru við Hrísey frá Árskógssandi og Grímsey frá Dalvík. Hafnir eru í öllum sjávarplássum við fjörðinn (sjá 6. kafla). Akureyrarhöfn gegnir stóru hlutverki í ferðaþjónustu svæðisins.

Akureyrarflugvöllur gegnir þýðingarmiklu hlutverki í samgöngum til og frá Akureyri, um Reykjavík og til annarra staða innanlands og utan.

Mynd 1.3 Vegakerfi.

2 TENGLI VIÐ AÐRAR ÁÆTLANIR

Gerð er grein fyrir tengslum svæðisskipulagsins og skipulagsvinnunnar við aðrar skipulagsáætlanir, markmið laga, stefnu stjórnvalda og alþjóðasamninga eftir því sem við á í köflum 3 - 10.

2.1 AÐALSKIPULAG SVEITARFÉLAGA

Í gildi er aðalskipulag í öllum sveitarfélögunum á skipulagssvæðinu, bæði nýleg og frá síðustu öld. Ekki hefur verið unnið aðalskipulag Hörgársveitar eftir sameiningu Hörgárbyggðar og Arnarneshrepps og ekki heldur fyrir Akureyrarkaupstað eftir sameiningu við Hríseyjarhrepp og Grímseyjarhrepp.

Efnisþættir svæðisskipulagsins skipta mismiklu máli gagnvart aðalskipulagi sveitarfélaganna. Þótt allir þættirnir snerti öll sveitarfélögin á einhvern hátt, þar sem um er að ræða sameiginleg viðfangsefni, hafa einstaka þættir ólík áhrif og vægi í skipulagi þeirra. Í eftirfarandi töflu er yfirlit yfir helstu snertifleti aðalskipulags og svæðisskipulags, þ.e. hvar framkvæmdir eða framfylgd stefnu mun helst hafa áhrif.

	Bygðabróun	Samgöngur - hafnamál	Samgöngur- vegamál	Iðnaðarsvæði	Landbúnaðarland	Efnistökusvæði	Vatnsvemdarsvæði	Strandsvæði Eyjafjarðar, flokkun	Veitukerfi, rafhlínur	Meðhöndlun úrgangs
Fjallabyggð		+	+				+	+		+
Dalvíkurbyggð	+		+	+	+	+	+	+		+
Hörgársveit	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Akureyrarbær		+				+	+	+	+	+
Eyjafjarðarsveit	+				+	+	+	+	+	+
Svalbarðsstrandarhreppur	+				+	+	+	+		+
Grýtubakkahreppur	+				+	+	+	+		+

STAÐA AÐALSKIPULAGS SVEITARFÉLAGANNA Á SKIPULAGSSVÆÐINU:

- Aðalskipulag Fjallabyggðar 2008-2028, staðfest 22. desember 2010.
- Aðalskipulag Dalvíkurbyggðar 2008-2020, staðfest 24. ágúst 2009.
- Unnið er að aðalskipulagi Hörgársveitar, sameinað sveitarfélag Arnarneshrepps og Hörgárbyggðar.
 - Aðalskipulag Arnarneshrepps 1997-2017, staðfest 7. desember 1998.
 - Aðalskipulag Hörgárbyggðar 2006-2026, staðfest 2. febrúar 2009.
- Ekki hefur verið unnið nýtt aðalskipulag eftir sameiningu Akureyrarkaupstaðar, Hríseyjarhrepps og Grímseyjarhrepps.
 - Aðalskipulag Grímseyjarhrepps 1996-2016, staðfest 18. júlí 1987.
 - Aðalskipulag Hríseyjarhrepps 1988-2008, staðfest 16. nóvember 1989.
 - Aðalskipulag Akureyrar 2005-2018, staðfest 15. desember 2006.
- Aðalskipulag Eyjafjarðarsveitar 2005-2025, staðfest 22. nóvember 2007.
- Aðalskipulag Svalbarðsstrandarhrepps 2008-2020, staðfest 5. september 2008.
- Aðalskipulag Grýtubakkahrepps 2010-2022, staðfest 21. desember 2011.

2.2 SVÆÐISSKIPULAG EYJAFJARÐAR 1998-2018

Í niðurfellingarskjali Svæðisskipulags Eyjafjarðar 1998-2018 er eftirfarandi markmið: „*Sameiginlegt markmið aðila er að gera Eyjafjarðarsvæðið eins öflugt og kostur er og stuðla að því að búsetuskilyrði verði eins og best verður á kosið.*“⁴ Þar voru einnig tilgreindir nokkrir efnisþættir, sem hið nýja skipulag skyldi taka mið af. Þeir voru:

- a) Óbyggt land ofan 250 metra hæðarlínu yfir sjó með tilteknum undantekningum um mannvirki.
- b) Samgöngumál, þar sem höfuð áhersla verður lögð á stofnvegi innan svæðisins, jarðgöng og önnur stærri mannvirki.
- c) Stóriðnaðarsvæði með tilheyrandi umferðarmannvirkjum og línulögnum.
- d) Námur sem falla undir lög um mat á umhverfisáhrifum.
- e) Staðsetning svæðis vegna jarðgerðar og endurvinnslu og förgunar á sorpi.⁴

Samvinnunefnd var heimilt að bæta við eða fækka efnisþáttum skipulagsins á vinnslutíma skipulagstillögunnar og voru nokkrar breytingar gerðar í skipulagsferlinu. Athugasemdir, sem gerðar voru við lýsingu skipulagsverkefnisins, gáfu einnig tilefni til breytinga á umfjöllunarefni skipulagsins.

2.3 AÐRAR ÁÆTLANIR

Eftirtaldir áætlanir, sem ekki er getið sérstaklega í köflum 3-10, fela í sér almenn markmið og viðmiðanir, sem hafðar skulu til hliðsjónar í allri skipulagsvinnu.

2.3.1 NÁTTÚRUVERNÐARÁÆTLUN

Náttúruvernd er ekki viðfangsefni Svæðisskipulags Eyjafjarðar. Áform náttúruverndar-áætlunar um skilgreiningu náttúruverndarsvæða verða því ekki tekin upp í svæðis-skipulaginu heldur verður unnið úr þeim í aðalskipulagi sveitarfélaga.

Náttúruvar og náttúruverndarsjónarmið eru umhverfisþættir, sem taka skal mið af við mat og val skipulagskosta þar sem það á við.

2.3.2 BYGGÐAÁÆTLUN 2010-2013

Alþingi hefur samþykkt að unnið verði að stefnumótandi byggðaáætlun fyrir árin 2010-2013.⁵ Meginmarkmið hennar „*verði að bæta skilyrði til búsetu, nýsköpunar og sjálfbærrar þróunar í öllum landshlutum og efla menntun, menningu, samfélög og samkeppnishæfni byggða og bæja landsins með margvíslegum aðgerðum.*“

Til þess að ná markmiðum áætlunarinnar verði gripið til ákveðinna aðgerða, þar á meðal eftirfarandi atriða, sem hugsanlega snerta viðfangsefni SSEY-12 (númer úr byggðaáætlun⁵):

1. **Atvinnustefna.** Kjarni atvinnustefnunnar er bætt samkeppnishæfni, nýsköpun og sjálfbær þróun atvinnulífsins þar sem byggt er á sérstöðu og styrkleikum hvers svæðis eða atvinnugreinar fyrir sig, menntun, rannsóknnum og margvíslegum menningar- og samfélagslegum þáttum.
2. **Samþætting áætlana og aukið samstarf.** Samþætting opinberra áætlana, m.a. á sviði byggðamála, menntamála, orkumála, samgangna, fjarskipta og menningarmála, er hugsuð í þeim tilgangi að bæta árangur í þágu atvinnulífs og búsetuskilyrða auk betri nýtingar fjármuna.
6. **Efling ferðaþjónustu.** Eftir mikinn vöxt, vöruþróun og nýsköpun á síðustu árum er ferðaþjónustan orðin ein af meginstöðum íslensks efnahagslífs og skapar um fimmtingu gjaldeyristekna þjóðarbúsins. Mikilvægt er að byggja nú á þeim

⁴ Niðurfellingarskjali samvinnunefndar um Svæðisskipulag Eyjafjarðar 1998-2018. 2007.

⁵ Þingsályktun um stefnumótandi byggðaáætlun fyrir árin 2010–2013. 2011.

styrkleikum sem til staðar eru og markaðssetja þá sérstaklega gagnvart erlendum ferðamönnum um leið og gætt er að gæðum og frekari vörubrúun. Horfa þarf sérstaklega til sviða þar sem sérstaða íslenskrar náttúru, afurða og náttúruauðlinda nýtist, svo sem heilsu- og lífsstílstengdrar ferðaþjónusta.

9. **Jöfnun lífsskilyrða.** Lögð verði sérstök áhersla á að líf skjör séu þau sömu um allt land, sem og áhersla á valfrelsi til búsetuskilyrða. Sem fyrstu aðgerðir til að stuðla að þessu verði lögð sérstök áhersla á jöfnun húshitunarkostnaðar og flutningsjöfnun á vörum bæði fyrir almenning og fyrirtæki á landsbyggðinni.

2.3.3 VELFERÐ TIL FRAMTÍÐAR

Í ritinu *Velferð til framtíðar, Sjálfbær þróun í íslensku samfélagi*, felst stefna stjórnvalda í umhverfismálum til 2020. Þar er fjallað um umhverfismál í víðum skilningi og sett markmið um umhverfi og samfélag með hliðsjón af hugmyndafræði sjálfbærrar þróunar. Helstu efnisþættir eru:

- Heilnæmt og öruggt umhverfi.
- Verndun náttúru Íslands.
- Sjálfbær nýting auðlinda.
- Hnattræn viðfangsefni.

Við gerð svæðisskipulagsins skal taka mið af þeirri stefnu stjórnvalda, sem sett er fram í ritinu eftir því sem við á hverju sinni. Í 2. hluta stefnunnar, Markmið og leiðir, koma fram efnisatriði og markmið, sem ber að miða við þegar ákvarðanir um stefnu og útfærslu svæðisskipulagsins verða teknar.

2.3.4 MARKMIÐ Í LÖGUM OG REGLUGERÐUM

SKIPULAGSLÖG NR. 123/2010

Skipulags- og byggingarlög eru meginlagarammi allrar skipulagsgerðar. Meginmarkmið laganna er ein af forsendum skipulagsins.

Meginmarkmið skipulags- og byggingarlaga er:

- a) að þróun byggðar og landnotkunar á landinu öllu verði í samræmi við skipulagsáætlanir þar sem efnahagslegar, félagslegar og menningarlegar þarfir landsmanna, heilbrigði þeirra og öryggi er haft að leiðarljósi,
- b) að stuðla að skynsamlegri og hagkvæmri nýtingu lands og landgæða, tryggja vernd landslags, náttúru og menningarverðmæta og koma í veg fyrir umhverfisspjöll og ofnýtingu, með sjálfbæra þróun að leiðarljósi,
- c) að tryggja réttaröryggi í meðferð skipulagsmála þannig að réttur einstaklinga og lögaðila verði ekki fyrir borð borinn þótt hagur heildarinnar sé hafður að leiðarljósi,
- d) að tryggja að samráð sé haft við almenning við gerð skipulagsáætlana þannig að honum sé gefið tækifæri til að hafa áhrif á ákvörðun stjórnvalda við gerð slíkra áætlana,
- e) að tryggja faglegan undirbúning mannvirkjagerðar við gerð skipulagsáætlana varðandi útlit bygginga og form og aðgengi fyrir alla.

LÖG UM UMHVERFISMAT ÁÆTLANA NR. 105/2006

Lög um umhverfismat áætlana eru leiðbeinandi og ráðandi um verkáætlanir og vinnuaðferðir. Við gerð skipulagsins verða skipulagskostir metnir m.a. með hliðsjón af umhverfissjónarmiðum í samræmi við ákvæði laganna þar sem það á við.

1. gr. Markmið.

Markmið laga þessara er að stuðla að sjálfbærri þróun og draga úr neikvæðum umhverfisáhrifum og jafnframt að stuðla að því að við áætlanagerð sé tekið tillit til umhverfissjónarmiða. Það skal gert með umhverfismati tiltekinna skipulags- og framkvæmdaáætlana stjórnvalda sem líklegt er að hafi í för með sér veruleg áhrif á umhverfið.

2.3.5 ALÞJÓÐASAMNINGAR UM NÁTTÚRUVERNÐ

Svæðisskipulagið tekur ekki til þátta er heyra undir alþjóðasamninga um náttúruvernd eða hafa bein áhrif á viðfangsefni þeirra s.s. samninga um fuglavernd, votlendi, villtar plöntur og dýr og um líffræðilega fjölbreytni.

3 BYGGÐAÞRÓUN

Með byggðaðþróun er hér fyrst og fremst átt við byggðamynstur eða fyrirkomulag og eiginleika byggðarinnar á skipulagssvæðinu. Með byggðamynstri er vísað í starfhæfa heild íbúðarbyggðar, atvinnusvæða, þjónustu og útivistarsvæða auk þjónustukerfa s.s. vega og veitukerfa sem nauðsynleg eru. Ákvarðanir um byggðamynstur hafa langtímaáhrif á samfélagið.

3.1 MEGINDRÆTTIR BYGGÐAMYNSTURS

Búseta og byggð við Eyjafjörð hefur fyrst og fremst mótast af grunnatvinnuvegunum, landbúnaði og sjávarútvegi. Eyjafjörður er mikið landbúnaðarhérað með blómlegum sveitum og mörgum stórbýlum. 14 þéttbýlisstaðir eru á svæðinu að meðtaldri byggðinni í Hrísey og Grímsey. Akureyri sker sig úr vegna stærðar með rúmlega 17.000 íbúa. Akureyri er þungamiðja verslunar, þjónustu, samgangna og menningarstarfsemi á svæðinu. Þrír bæir eru með um og yfir þúsund íbúa, Siglufjörður, Ólafsfjörður og Dalvík (852-1435). Þorpin eru talsvert minni, flest með um 90-260 íbúa en Kristnes og Hjalteyri skera sig þar úr með nokkuð færri íbúa.

3.1.1 ÞÉTTBÝLI

Þéttbýli utan Akureyrar er í grófum dráttum tvenns konar. Annars vegar sjávarpláss þar sem útgerð og fiskvinnsla eru eða hafa verið undirstaða atvinnulífs og forsenda búsetu; Siglufjörður, Ólafsfjörður, Dalvík, Árskógssandur, Hauganes, Hjalteyri og Grenivík auk Hríseyjar og Grímseyjar. Hins vegar eru staðir sem byggst hafa upp í tengslum við þjónustu og verslun við nærliggjandi byggðir; Kristnes (spítali), Hrafnagilshverfi (skólar og opinber þjónusta) og Svalbarðseyri (verslun, sem lagst hefur af, skólar). Meginforsenda þéttbýlis á Lónsbakka syðst í Hörgársveit er náþýlið við Akureyri.

3.1.2 SVEITIN

Víða er þéttbýlt í sveitum Eyjafjarðar. Bæði er þar um að ræða þetta byggð sveitabæja eða sveitabæi þar sem margbýlt er og íbúðarbyggð án tengsla við landbúnað. Þyrping íbúðarhúsa er í Laugahlíð í Svarfaðardal, þéttbýlt er á Möðruvöllum í Hörgárdal og austan fjarðar hefur talsverð íbúðarbyggð risið syðst í Svalbarðsstrandarhreppi og nyrst í Eyjafjarðarsveit. Þar hafa landeigendur haft frumkvæði að því að skipuleggja íbúðarbyggð og afmarka lóðir til sölu. Að mestu leyti er þar um að ræða land sem ekki telst hentugt til landbúnaðarframleiðslu. Einnig liggja fyrir samþykktar skipulagsáætlanir og drög að skipulagi nýrra svæða í Eyjafjarðardal vestanverðum t.d. í landi Kropps norðan Hrafnagilshverfis.

Í íbúðarbyggð utan þéttbýlis er svarað eftirspurn eftir lóðum með ákveðna eiginleika og byggð sem lýtur öðrum skilmálum og gjöldum en byggð í þéttbýli. Nálægð við opið land og náttúru eru mikilvægir eiginleikar slíkrar byggðar þótt ekki hafi alltaf verið gætt að því í skipulagi. Ódýr orka er ein forsenda ásóknar í íbúðarbyggð utan þéttbýlis (þ.e. byggð ótengd atvinnu) og gæti hækkandi orkuverð því haft áhrif á spurn eftir búsetukostum í sveitinni. Íbúðarbyggð í sveit verður varla þjónað með almenningssamgöngum og uppbygging og rekstur þjónustukerfa (bæði tæknilegra og félagslegra) er óhagkvæm miðað við þéttbýlið.

3.1.3 BÚSETUKOSTIR Í EYJAFIRÐI

Búsetukostir eru fjölbreyttir í Eyjafirði og hafa byggðirnar mismunandi yfirbragð. Þéttbýlið hefur mismunandi eiginleika og er bæjarmynd hvers staðar umgjörð um mannlíf og atvinnulíf hans. Íbúðarbyggðin í sveitinni er annars eðlis og byggist að verulegu leyti á þjónustu- og atvinnusókn út fyrir viðkomandi svæði. Eftirsóknarverðir eiginleikar hennar eru hins vegar nálægð og góð tengsl við náttúru og opið land svo og stórar lóðir, sem ekki er hagkvæmt að bjóða upp á í bæjunum. Sveitabæirnir eru enn eitt búsetuformið,

hefðbundið frá fornu fari, þar sem búseta og atvinna tvinnast saman og nýting landsins gæða er forsenda búsetunnar.

Á mynd 3.1 eru sýnd íbúðarsvæði utan þéttbýlis samkvæmt gildandi aðalskipulagi sveitarfélaganna. Einnig er þar sýnd búgarðabyggð við Hauganes og smábýlahverfi við Hólshús í Eyjafirði. Með daufum lit er sýnt hvar hugsanlegt er að skipuleggja íbúðarbyggð miðað við skýringarmyndir og/eða ákvæði í aðalskipulagi (rýrt landbúnaðarland í Svalbarðsstrandarhreppi og svæðið norðan bæjarmarka Akureyrar). Ásókn í íbúðarbyggð utan þéttbýlis byggist fyrst og fremst á nálægð við atvinnu- og þjónustuframboð í þéttbýlinu.

MISMUNANDI BÚSETUKOSTIR

- Stór kaupstaður.
- Útgerðarbær.
- Sjávarþorp.
- Sveitaþorp.
- Íbúðarbyggð utan þéttbýlis.
- Sveitabær.

3.2 ÍBÚAFJÖLDI

Gögn um íbúafjölda á skipulagssvæðinu eru fengin hjá Hagstofu Íslands. Upplýsingar um íbúafjölda í bæjum eru ekki frá sama tíma og upplýsingar um heildaríbúafjölda.

Sveitarfélag	Þéttbýli 1. jan. 2012	Samtals 1. jan. 2012
Fjallabyggð		2.035
Siglufjörður	1.203	
Ólafsfjörður	799	
Dalvíkurbyggð		1.900
Dalvík	1.367	
Hauganes	118	
Árskógssandur	127	
Hörgársveit		584
Lónsbakki	115	
Hjalteyri	41	
Akureyrarkaupstaður		17.875
Akureyri	17.586	
Hrísey	165	
Grímsey	76	
Eyjafjarðarsveit		1.031
Kristnes	56	
Hrafnagilshverfi	259	
Svalbarðsstrandarhreppur		390
Svalbarðseyri	246	
Grýtubakkahreppur		350
Grenivík	272	
Samtals	22.430	24.165

SVÆÐISSKIPULAG EYJAFJARÐAR
SKÝRINGARUPPDRÁTTUR

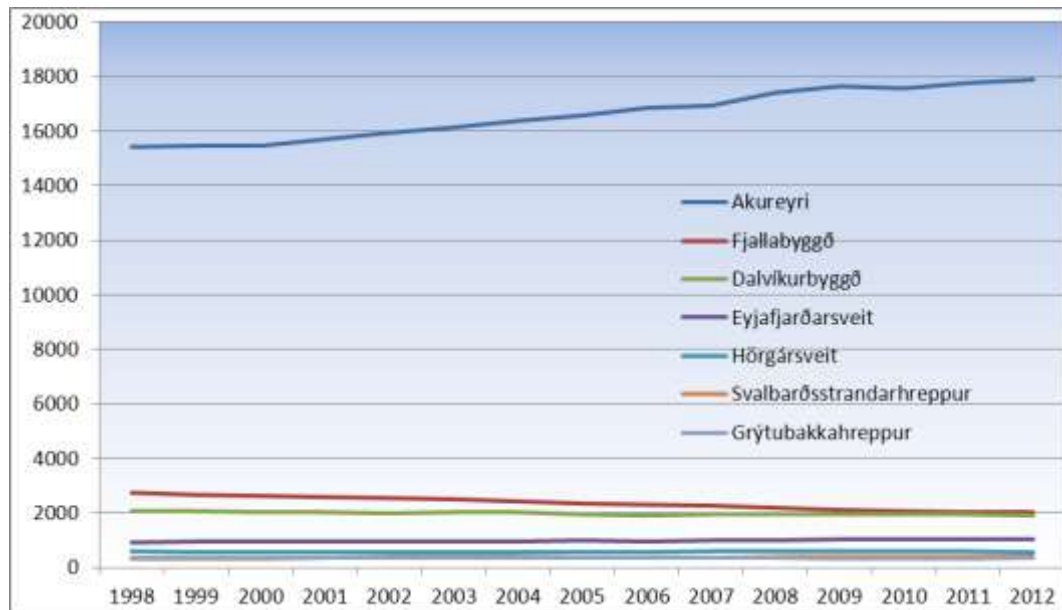
- BYGGÐAMYNSTUR**
- Þéttbýli
 - Íbúðarsvæði skv. aðalskipulagi
 - Búgarðar/smábýli skv. aðalskipulagi
 - Möguleg íbúðarbyggð að breyttu aðalskipulagi

Mynd 3.1 Íbúðarbyggð í sveit.

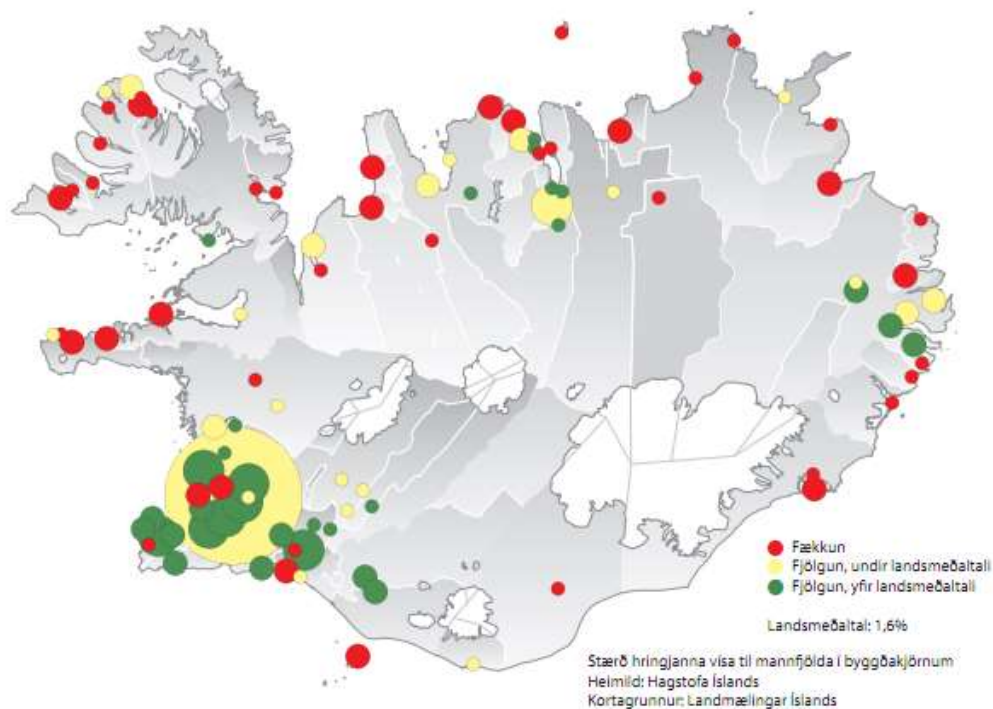
Tæp 73% íbúa skipulagssvæðisins búa á Akureyri (74% í sveitarfélaginu Akureyrar-kaupstað). Rúm 20% búa í öðru þéttbýli og 7,2% í sveit (utan þéttbýlis).

Íbúum á Íslandi fækkaði í kjölfar hrunsins árin 2009 og 2010. Fólksfækkun var á öllum landssvæðum 2009-2010 en fólki fjölgaði í Eyjafirði 2011 og 2012.

Talsverður munur er á íbúapróun sveitarfélaganna á skipulagssvæðinu á árabílinu 1998-2012. Íbúum Eyjafjarðar fjölgaði um 7,36% á þessum árum, rúmlega 25% fólksfækkun var í Fjallabyggð, 15,9% fjölgun á Akureyri, rúmlega 10% fjölgun í Eyjafjarðarsveit og rúmlega 14% fjölgun í Svalbarðsstrandarhreppi á sama tíma. Í fámennum sveitarfélögum vegur hver íbúi þungt í öllum hlutfallareikningi. Þar geta litlar breytingar því orðið að háum prósentutölum.

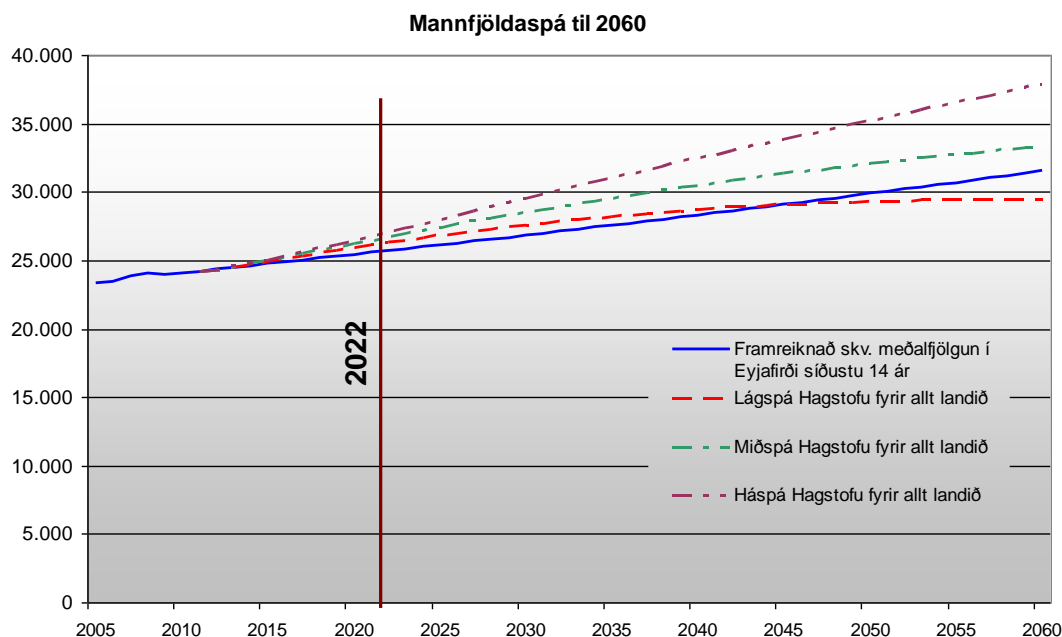
Mynd 3.2 Íbúafjöldi í Eyjafirði 1998-2012

Mynd 3.3 Íbúapróun eftir byggðakjörnum, árleg breyting 2005-2009.

Hagstofan hefur sett fram mannfjöldaspá fyrir allt landið til ársins 2060. Ekki eru unnar spár fyrir einstaka landshluta. Spáin er þrjúþætt, lágspá, miðspá og háspá, og sýnir þannig ákveðin vikmörk eða óvissu.

Til þess að áætla líklegan íbúafjölda í Eyjafirði við lok skipulagstímabilsins má yfirfæra spá Hagstofunnar fyrir allt landið á mannfjöldatölur svæðisins, þ.e. nota sömu áætlun um fjölgun milli ára og þar er gert. Þetta er ákveðin einföldun þar sem litið er fram hjá mismunandi aldursdreifingu og fleiri þáttum, sem áhrif hafa á reikninga sem þessa. Tilgangurinn er að fá grófa mynd af líklegri þróun en ekki nákvæma áætlun. Þessi aðferð er því nægilega nákvæm eða hæfilega ónákvæm í samræmi við eðli verkefnisins. Einnig er til samanburðar settur fram einfaldur framreikningur samkvæmt meðaltalsfjölgun undanfarinna ára (0,54% árleg fjölgun).

Mynd 3.4 Mannfjöldaspá fyrir Eyjafjarðarsvæðið til 2060.

Miðað við þessar forsendur má ætla að íbúafjöldi á skipulagssvæðinu verði á bilinu 25.700 til 27.100 árið 2022.

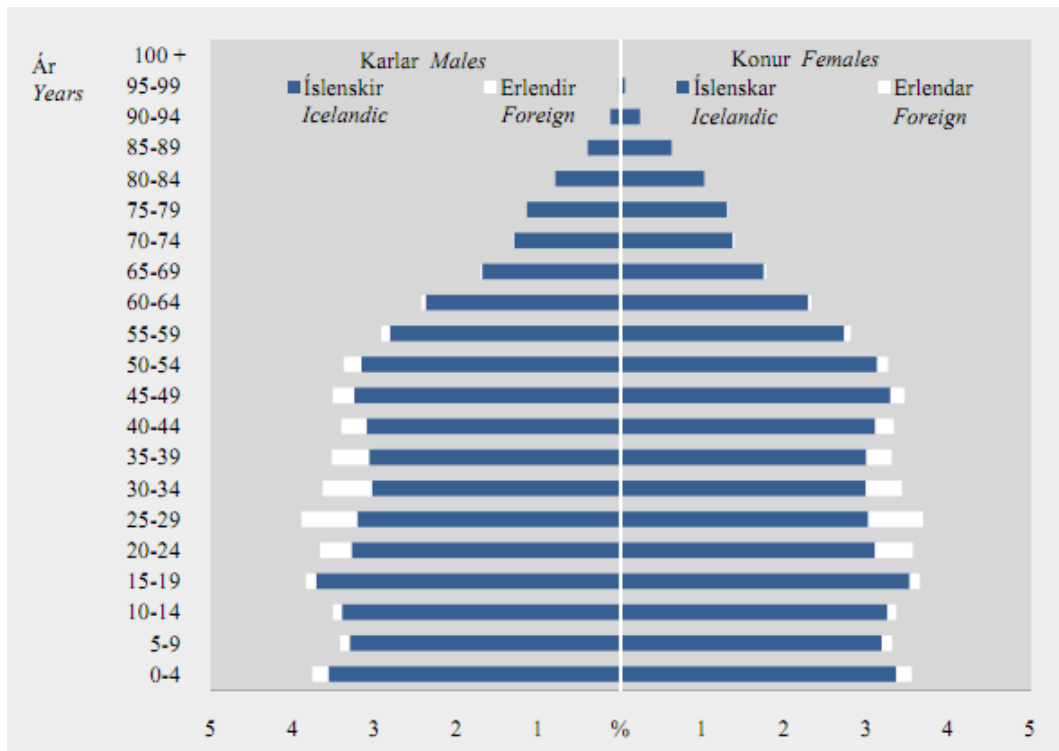
Ef miðað er við háspá Hagstofunnar má ætla að íbúar Eyjafjarðar verði 35.000 um árið 2050. Samkvæmt lágspánni, svartsýnisspá, myndi íbúatalan ekki ná 30.000 á næstu 50 árum.

3.3 ALDURSDREIFING

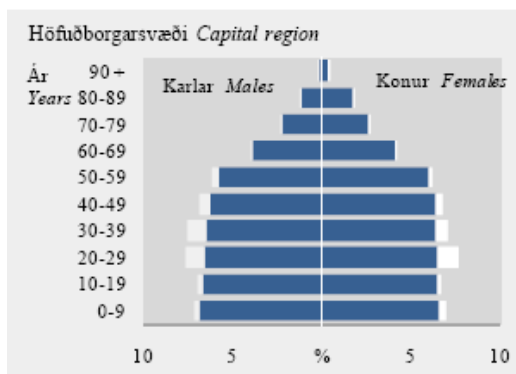
Aldursdreifing á Norðurlandi eystra er svipuð og í öðrum landshlutum utan höfuðborgarsvæðisins. Aldurshópurinn 30-39 ár er hlutfallslega fámennastur en ungt fólk á aldrinum 10-19 ára er fjölmennasti hópurinn. Á aldursþýramídanum á mynd 3.7 má vel greina stóru árgangana sem nú eru komnir á miðjan aldur.

Áhyggjuefni er lágt hlutfall fólks á barneignaaldri. Hluti skýringar á því er brottflutningur úr héraði vegna framhaldsnáms en aldurshópurinn sækir á höfuðborgarsvæðið og í stærri bæi.

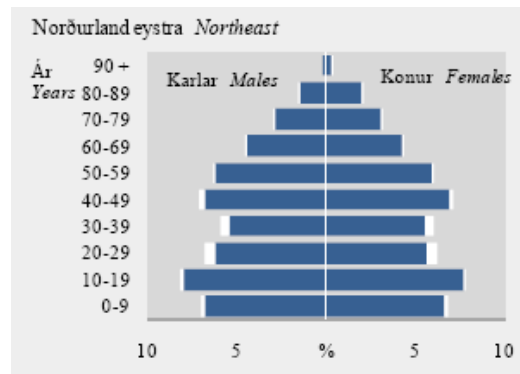
Mannfjöldapýramídanin ætti að vera áhyggjuefni og gefa tilefni til þess að spá í aðstæður og umhverfi barnafólks, bæði hvað snertir skatta, húsnæðismál og skólamál. Ástæða er einnig til þess að hafa verulegar áhyggjur af öldrunarmálum þegar stóru árgangarnir komast á „umönnunarstig“. Í stuttu máli: Æ færri vinnandi verða að standa undir rekstri samfélags með ört stækkandi hópi aldara. Þörf er fyrir samfélagsgerð sem styður við barnafólk, hvetur til barneigna og styrkir með því grundvöll framtíðarvelferðar.

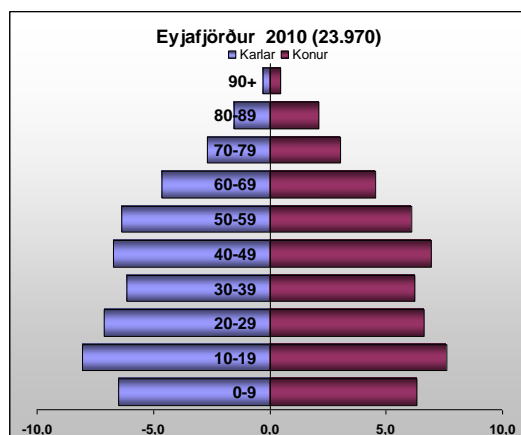
Mynd 3.5 Mannfjöldapýramídi, allt landið 2010. Hagtíðindi 16. mars 2010.

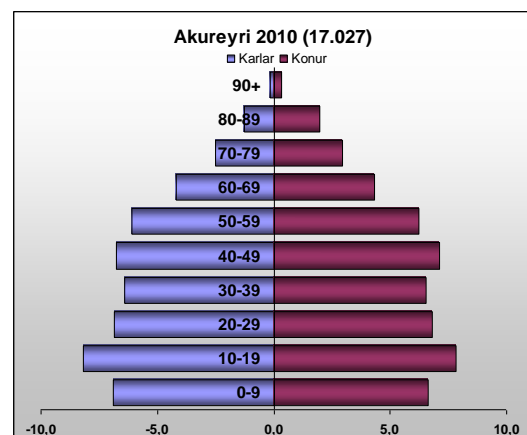
Mynd 3.6 Mannfjöldapýramídi fyrir höfuðborgarsvæðið.

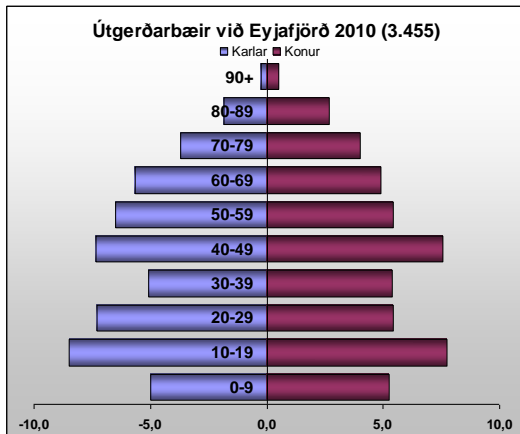
Mynd 3.7 Mannfjöldapýramídi fyrir Norðurland eystra.

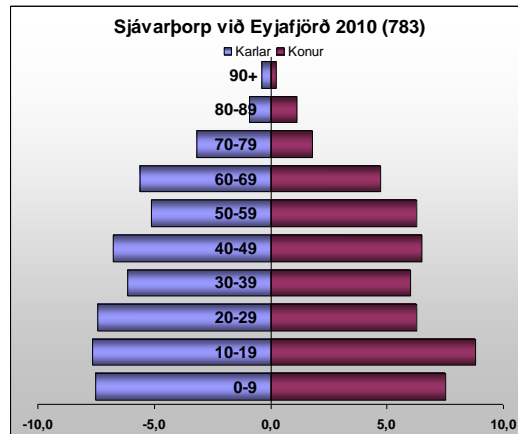
Mynd 3.8 Eyjafjörður frá Fjallabyggð að Grýtubakkahreppi.

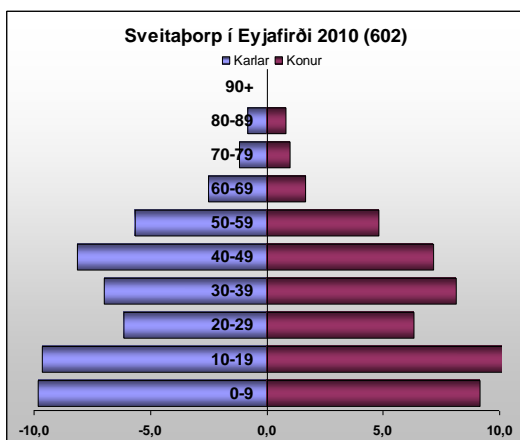
Mynd 3.9 Akureyri (án Hríseyjar og Grímseyjar).

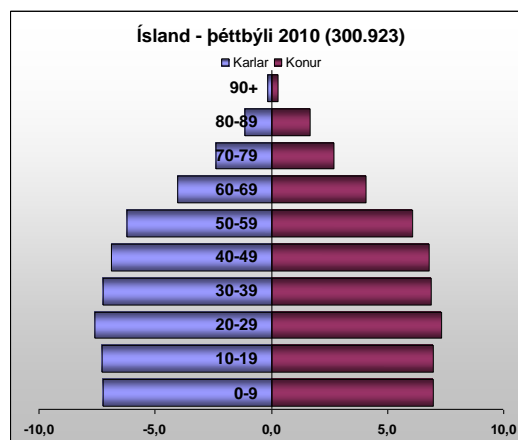
Mynd 3.10 Siglufjörður, Ólafsfjörður, Dalvík.

Mynd 3.11 Grímsey, Hrísey, Hauganes, Árskógssandur, Grenivík.

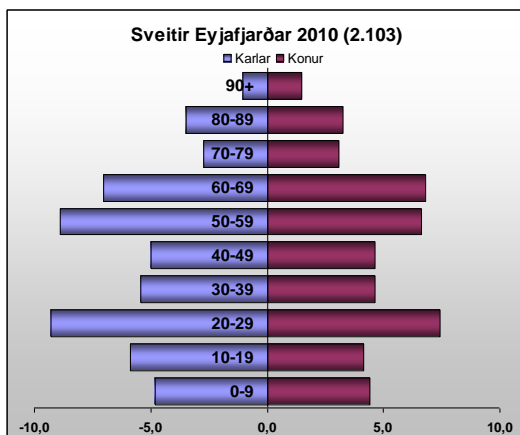

Mynd 3.12 Lónsbakki, Hrafnagil, Svalbarðseyri.

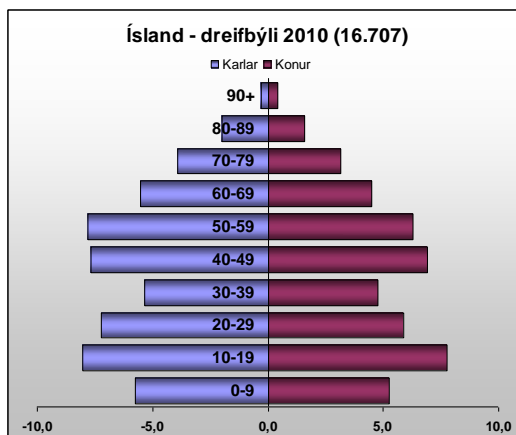

Mynd 3.13 Allt þéttbýli á Íslandi.

Aldurskipting á Eyjafjarðarsvæðinu öllu og á Akureyri er nokkuð áþekkt aldurspýramída landsins alls. Eðlilegt er að frávik verði grófari í fámennara úrtaki eins og sést í sveitaþorpunum. Aldursdreifing í sveitum vîkur verulega frá meginlínum og gefur tilefni til nánari skoðunar. Athyglisvert er hátt hlutfall aldraðra þar og fólks yfir fimmtugu. Hátt hlutfall barna og ungmenna í sveitaþorpum Eyjafjarðar vîsar e.t.v. til ákveðinna jákvæðra umhverfisþátta, m.a. nálægð við skóla.

Mynd 3.14 Utan þéttbýlis með Hjalteyri og Kristnesi.

Mynd 3.15 Allt dreifbýli á Íslandi.

Aldurskipting í sveitum Íslands vîkur í megindráttum frá aldurshlutföllum heildarinnar. Í Eyjafirði er myndin ýktari þar sem hátt hlutfall aldraðra vekur sérstaka athygli. Lágt

hlutfall barna og unglunga vekur einnig spurningar. Sveitir Eyjafjarðar eru fjölmennar, þar búa um 12,5% af íbúum í sveitum landsins og eru frávikin frá meðaltalinu furðu mikil miðað við það.

Í sveitinni eru taldir sveitabæir annars vegar og íbúðarbyggð í sveit hins vegar s.s. byggðin syðst í Svalbarðsstrandarhreppi, Kaupangssveitin, Laugarhlíð í Svarfaðardal o.fl. auk Hjalteyrar og Kristness, sem ekki eru með í tölum Hagstofunnar yfir þéttbýli.

3.4 HÚSNÆÐISÞÖRF FRAM TIL 2023

Fyrir liggja gögn frá Fasteignamati ríkisins um fjölda íbúða árið 2007. Þá voru 9.547 íbúðir á skipulagssvæðinu. Að meðaltali voru því 2,5 íbúar í hverri íbúð það ár. Þessi tala lækkar jafnt og þétt með minnkandi fjölskyldum (lægri fæðingartíðni), hækkandi meðalaldri og fleiri einhleypingum, sem halda heimili. Sú breyting var nokkuð hröð síðustu árin fyrir hrun m.a. vegna æðibunugangs á fasteignamarkaði, hraðari en gert hafði verið ráð fyrir. Hins vegar hægir hrúnið á þessum breytingum þannig að jafnvel þótt miðað verði við óbreyttan meðalíbúafjölda í íbúð (íb/íbúð) fram til 2023 ættu reikningar að verða innan hæfilegra skekkjumarka.

Íbúum mun væntanlega fjölga á skipulagssvæðinu um 1.700 til 3.100 á skipulagstímabilinu. Miðað við 2,5 íbúa í hverri íbúð felur þetta í sér þörf fyrir 680 - 1.240 íbúðir. Til þess að átta sig á landþörf má setja upp einfalt dæmi um skiptingu nýrra íbúða á mismunandi umhverfi:

- 70% á Akureyri. Þéttleiki byggðar um 20 íbúðir á hektara (íb/ha, ha=100x100m). Blönduð byggð fjölbýlishúsa, raðhúsa og einbýlishúsa á hóflegum lóðum.
- 20% í öðrum bæjum (þéttbýli). Þéttleiki byggðar um 10 íb/ha. Að mestu hefðbundin einbýlishúsabyggð.
- 10% í sveitinni. Íbúðarbyggð í sveit með þéttleikann 3 íb/ha. Byggð á sveitabæjum óskilgreind en látin vera innifalin til einföldunar.

	Þéttleiki byggðar	Hlutfall	Lágspá 680 íbúðir		Háspá 1240 íbúðir	
			Fjöldi íbúða	Landþörf ha	Fjöldi íbúða	Landþörf ha
Akureyri	20 íb/ha	70%	476	24	868	43
Annað þéttbýli	10 íb/ha	20%	136	14	248	25
Sveitin	3 íb/ha	10%	68	23	124	41

Landþörf fyrir þau 10% íbúðarbyggðar sem hér eru sett í gisna byggð utan þéttbýlis er nánast jafn mikil og landþörf þeirra 70% sem sett eru á Akureyri. Flatarmálið gefur vísbendingu um umfang þjónustukerfa, vega og veitukerfa.

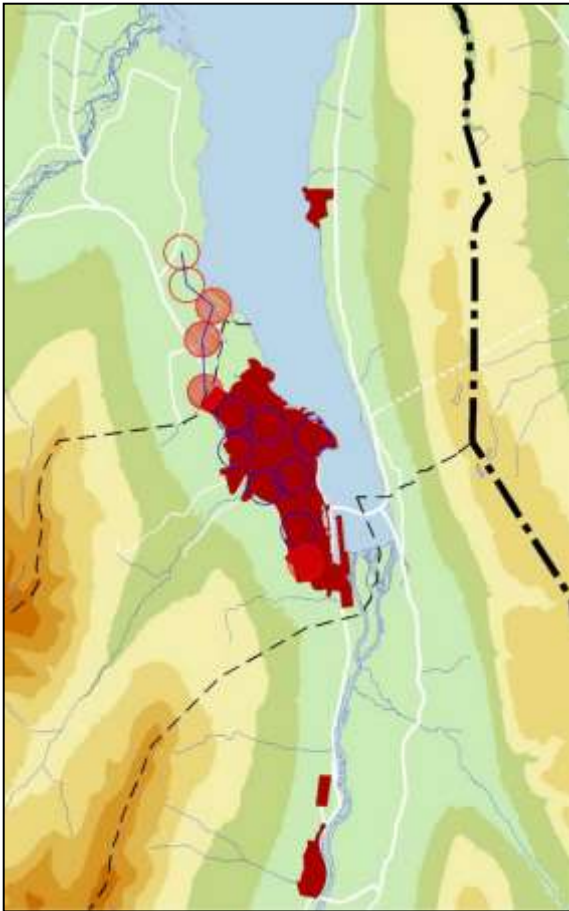
Nú má þæla í því hvernig íbúarnir dreifist og hvar ný byggð rísi. T.d. er hugsanlegt og sennilegt að íbúafjöldi á Siglufirði og Ólafsfirði verði stöðugri með bættum samgöngum. Þróun atvinnulífsins skiptir sköpum fyrir alla staðina og því gætu hugsanlegar aðgerðir eða aðgerðaleyfi í fiskveiðistjórnunarmálum haft afgerandi áhrif á viðgang þeirra. E.t.v. er þáttur Akureyrar vanreiknaður í dæminu hér að ofan og hlutur sveitarinnar ofreiknaður enda er dæmið ekki sett upp sem spá heldur skýring.

3.5 HORFT LENGRA

Miðað við háspá um mannfjölda má reikna með að árið 2040 hafi íbúum Akureyrar fjölgað um 5.700 manns. Þörf yrði fyrir um 2.300 íbúðir og um 114 ha byggingarland. Um það bil 1.100-1.200 íbúðir þarf í eitt skólahverfi með tveggja hliðstæðna grunnskóla (tvær bekkjardeildir í árgangi). Stækkunin samsvarar því tveim nýjum skólahverfum.

Á sama hátt má reikna með að árið 2060 hafi íbúum Akureyrar fjölgað um 10.000 og verði rúmlega 27.000. Byggja þyrfti 4.000 nýjar íbúðir og landþörf fyrir þær er um og yfir

200 ha. 3- 4 ný skólahverfi bæstast við og að auki þarf að reikna með landþörf fyrir atvinnufyrirtæki, verslun og þjónustu.

Mynd 3.16 Hugmynd að vexti Akureyrar fram til 2060.

Á mynd 3.16 er sýnt í grófum dráttum dæmi um hugsanlega framtíðarþróun Akureyrar. Bærinn gæti þróast sem línubær norður eftir ströndinni og notið með því margra góðra eiginleika svæðisins og yrði einungis að hluta á góðu landbúnaðarlandi. Svæðið liggur að sjó og nýtur síðdegissólar betur en núverandi byggð á Akureyri. Hver hringur táknar skólahverfi. Bláir hringir sýna núverandi skólahverfi á Akureyri en rauðir ný. Skástrikuð eru 4 ný skólahverfi, eitt í suðurhluta Naustahverfis en önnur norðan bæjarins. Ný byggð myndar s.k. línubæ þar sem bæjarhlutar tengjast með miðlægri aðalgötu.

Miðað við framreikninga byggða á spá Hagstofunnar nær íbúatala svæðisins 30.000 árin 2031-2 miðað við háspá, árin 2037-8 miðað við miðspá en aldrei miðað við lágsþá. Miðað við framreiknaða meðalfjölgun undanfarinna ára næðist þetta mannfjöldamarkmið upp úr 2050.

Eyjafjörður og Akureyri geta orðið virkur og raunhæfur valkostur við hlið höfuðborgarsvæðisins fyrir stofnanir, fyrirtæki og nýja íbúa. Þar sem búsetu- umhverfi og veðurfar er ólíkt höfuð-

borgarsvæðinu gæti í því falist ákveðin styrking höfuðborgarsvæðisins í alþjóðlegu samhengi. Góðar samgöngur milli Eyjafjarðar og höfuðborgarsvæðisins skipta miklu máli í því samhengi.

Bær og byggðir hafa oft farið flatt á hraðri uppbyggingu þar sem ekki vannst tími til að huga nægilega vel að gæðum og eiginleikum hins byggða umhverfis. Nýleg dæmi um það má finna bæði á höfuðborgarsvæðinu og á Austurlandi. Jöfn og samfelld þróun án átaka og sviptinga ætti að vera heppilegri í þessu tilliti.

Fjölbreyttir búsetukostir í Eyjafirði ættu að geta svarað eða komið til móts við ólíkar óskir, þarfir og væntingar atvinnulífs og íbúa. Gott búsetu-umhverfi er á vissan hátt forsenda þess að fólk vilji búa á staðnum, sem á sinn hátt er forsenda þess að hægt sé eða áhugavert að reka þar fyrirtæki. Staðhættir (t.d. fyrir hafnargerð og hættulaust undirlendi fyrir byggð) eru vissulega frumforsenda og hafa ráðið uppbyggingu bæjanna, þ.e. hvar þeir eru. Viðfangsefni næstu áratuga gæti m.a. falist í að bæta búsetu-umhverfi þeirra og bæjarmynd.

3.6 TENGLI VIÐ AÐRAR ÁÆTLANIR

3.6.1 AÐALSKIPULAG SVEITARFÉLAGA

Í eftirfarandi samantekt eru ákvæði og umfjöllun aðalskipulags sveitarfélaganna á skipulagssvæðinu um þróun byggðar.

FJALLABYGGÐ

Gert er ráð fyrir 1,5% fjölgun íbúa á skipulagstímabilinu, eingöngu í þéttbýli. Búið er á fimm býlum í sveitinni.

DALVÍKURBYGGÐ

Gefinn er kostur á íbúðarbyggð með ólíka eiginleika, allt frá þéttbýli til sveitabyggðar.

HÖRGÁRSVEIT

Aðalskipulag er í vinnslu og verður væntanlega staðfest fyrir gildistöku nýs svæðisskipulags. Í drögum að nýju aðalskipulagi eru eftirtalin markmið:

- Að stuðla að hagkvæmri þróun byggðar í sveitarfélaginu, m.a. að taka frá byggingarland fyrir vöxt þéttbýlis. Þessu markmiði verði náð með því að efla þætti sem m.a. varða atvinnulíf, menntun, félagslega aðstöðu og samgöngur.
- Stuðla skal að hagkvæmri þróun íbúðarbyggðar og gæta umhverfissjónarmiða við skipulagningu nýrra svæða fyrir íbúðarbyggð, þó skal ekki heimila íbúðarbyggð á svæðum sem eru mikilvæg eða verðmæt vegna náttúrufars, náttúruauðlinda, sögu eða almenns útivistargildis og eftir föngum skal komist hjá því að íbúðarbyggð verði reist á góðu ræktunarlandi og landi sem hentar vel til landbúnaðarframleiðslu.

Eftirfarandi ákvæði eru í þeim aðalskipulagsáætlunum sem nú eru í gildi í sveitarfélaginu:

ARNARNESHREPPUR:

- Þéttbýlsvöxtur verði á Hjalteyri þótt einhver hluti uppbyggingarinnar verði utan þéttbýlis, þ.e. á Möðruvöllum.

HÖRGÁRBYGGÐ:

- Einn þéttbýlisstaður er skilgreindur í Hörgárbyggð, Lónsbakki. Þar er gert ráð fyrir frekari vexti, sem og við Gásir og Blómsturvellir. Líta ber á svæðið við Blómsturvellir og Brávelli sem eðlilegt framhald Akureyrar.

AKUREYRARKAUPSTAÐUR

Engin sérstök stefna um byggðapróun utan þéttbýlismarkna.

EYJAFJARÐARSVEIT

Gert er ráð fyrir möguleikum á að nýta landbúnaðarland undir byggð eftir óskum landeigenda í samræmi við markmið sem sett eru í aðalskipulaginu. Sveitarstjórn mun greiða fyrir því að land í einkaeigu verði nýtt fyrir íbúðarbyggð í samræmi við landnotkunarupprætti og settar verklagsreglur.

SVALBARÐSSTRANDARHREPPUR

Boðið verði upp á fjölbreytt og vandað búsetuumhverfi, bæði í þéttbýli á Svalbarðseyri og í dreifðri íbúðarbyggð í suðurhluta sveitarfélagsins. Svalbarðseyri verður eini þéttbýlisstaðurinn í sveitarfélaginu.

GRÝTUBAKKAHREPPUR

Í aðalskipulagi er gert ráð fyrir að Grenivík verði eini þéttbýlisstaðurinn í sveitarfélaginu, þ.e. ekki verði gefinn kostur á íbúðapyrpingum í sveitinni.

AÐLIGGJANDI SVEITARFÉLÖG

Aðalskipulag aðliggjandi sveitarfélaga hefur ekki áhrif á stefnu um byggðapróun í Eyjafirði. Stefna svæðisskipulagsins hefur engin bein áhrif á skipulag aðliggjandi sveitarfélaga.

3.6.2 AÐRAR ÁÆTLANIR

Engin sérstök stefna virðist liggja fyrir á landsvísu um byggðapróun að því leyti sem snýr að gerð og eiginleikum byggðarinnar. Engin opinber stefna er t.d. um þéttleika byggðar, um dreifða íbúðarbyggð í sveitum landsins og engin markviss stefna um viðgang venjulegra íslenskra sjávarplássá. Stefnumótun á öðrum vettvangi skiptir þar e.t.v. sköpum svo sem um fiskveiðistjórnunarkerfið og aflaheimildir. Þar mætti e.t.v. snúa dæminu við og byggja ákvarðanir um það á skilgreindum markmiðum um byggðina í landinu, æskilega eiginleika hennar og byggðamynstur.

Tillögur að stefnu koma fram í greinargerð með Vaxtarsamningi Eyjafjarðarsvæðisins en ekki verður séð að þær séu opinber stefna. Einnig má nefna almenn markmið í 1. grein skipulagslaga og markmið jarðalaga.

VAXTARSAMNINGUR EYJAFJARÐARSVÆÐIS

Vaxtarsamningur Eyjafjarðar⁶ er samstarfsverkefni opinberra aðila og einkaaðila um uppbyggingu atvinnulífs við Eyjafjörð og hófst hann árið 2004. Samningurinn var síðast endurnýjaður 2012. Markmið samningsins er „að efla nýsköpun og samkeppnishæfni atvinnulífsins á starfssvæði Atvinnuþróunarfélags Eyjafjarðar og auka hagvöxt með virku samstarfi fyrirtækja, háskóla, sveitarfélaga og ríkisins. Áhersla skal vera á stærri og veigameiri samvinnuverkefni sem hafa það markmið að efla nýsköpun og þróun í atvinnulífi svæðisins.“ Jafnframt eru tilgreindar leiðir að þessu markmiði.⁷

3.6.3 MARKMIÐ LAGA

SKIPULAGSLÖG NR. 123/2010

Markmið skipulagslaga er m.a.:

- a. að þróun byggðar og landnotkunar á landinu öllu verði í samræmi við skipulagsáætlanir þar sem efnahagslegar, félagslegar og menningarlegar þarfir landsmanna, heilbrigði þeirra og öryggi er haft að leiðarljósi,
- b. að stuðla að skynsamlegri og hagkvæmri nýtingu lands og landgæða, tryggja vernd landslags, náttúru og menningarverðmæta og koma í veg fyrir umhverfisspjöll og ofnýtingu, með sjálfbæra þróun að leiðarljósi.

JARÐALÖG NR. 81/2004

Markmið þessara laga er að [.....] stuðla að skipulegri nýtingu lands í samræmi við landkosti, fjölþætt hlutverk landbúnaðar og hagsmuni sveitarfélaga og íbúa þeirra, svo og að tryggja svo sem kostur er að land sem vel er fallið til búvöruframleiðslu verði varðveitt til slíkra nota.

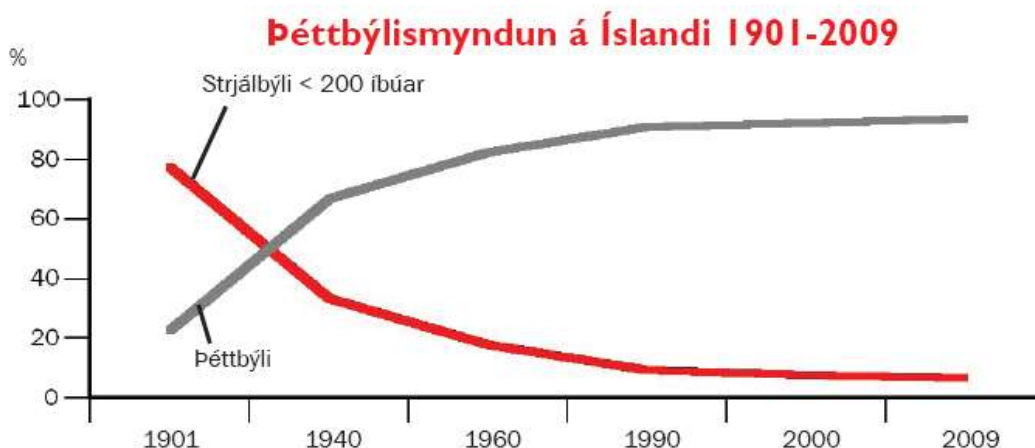
Ekki verður séð að markmið annarra laga eigi beinlínis við um byggðapróun og byggðamynstur.

⁶ Vaxtarsamningur Eyjafjarðarsvæðis til aukinnar samkeppnishæfni, sóknar og alþjóðatengsla. 2004.

⁷ Vaxtarsamningur Eyjafjarðar 2012-2013.

4 LANDBÚNAÐUR

Undanfarna áratugi hafa talsverðar svifingar orðið í landbúnaði. Áður var búskapur viðtekin samfélagsgerð og óhjákvæmilegt lífsmunstur (bændasamfélagið) þar sem hver sveitabær var sjálfum sér nógur um flesta þætti. Nú eru flest býli rekin sem fyrirtæki sem framleiða matvæli í háum gæðaflokki fyrir almennan markað. Tæknivæðing skiptir þar sköpum þar sem mun færri hendur þarf til verka nú en áður. Þessar grundvallarbreytingar á íslensku samfélagi hófust á fyrri hluta 20. aldar, þ.e. umbreyting úr bændasamfélagi í borgarsamfélag.

Mynd 4.1 Hagtölur landbúnaðarins 2010. Bændasamtök Íslands.

Býlum, þar sem búrekstur er stundaður, hefur fækkað stórlega á tiltölulega stuttum tíma en jafnframt hefur framleiðsla þeirra aukist. Þessar breytingar og bætтар samgöngur hafa breytt búsetumynstri til sveita verulega. Flestar jarðir eru þó setnar þótt búskap hafi sums staðar verið hætt og landið nýtt af öðrum. Í kjölfarið óx samkeppni um landbúnaðarlandið.

Land gat fengið ákveðið verðgildi út frá öðrum sjónarmiðum en þeim sem sneru að landbúnaði og búvöruframleiðslu. „Land er nú eftirsótt á öðrum forsendum en áður var og því fylgja varanlegar breytingar. Ræktunarland, sem bútað er sundur og selt sem sumarbústaðalóðir, verður aldrei akur þaðan af. Ræktunarland, sem lagt er undir skóg, verður bundið í hundrað ár minnst og óvíst að það verði jafngott eftir. Fyrst og fremst vantar þó að ræktanlegt land sé skilgreint.“⁸

Ásókn í land undir frístundabúskap, hestamennsku, frístundahús og íbúðarbyggð hækkaði verð þess langt upp fyrir það sem raunhæft var fyrir búrekstur og hefðbundinn landbúnað. Að vísu hefur sú verðbólga sem var á jarðaverði hér hjaðnað í kjölfar efnahagshrunsins 2008 en huga verður að þeirri stöðu sem uppi verður þegar efnahagskerfið nær jafnvægi að nýju.

Meginmarkmið jarðalaga fjallar um varðveislu góðs landbúnaðarlands. Ekkert í þeim lögum né öðrum lögum landsins, stuðlar að því að ná meginmarkmiði laganna. Í 6. grein þeirra eru ákvæði um það hvernig land verði leyst úr landbúnaðarnotum en það er háð samþykki landbúnaðarráðherra. eru þá upptalin ákvæði um landnotkun í lögnum. Í sumum nágrannalöndum okkar, t.d. í Danmörku, hvílir ræktunarskylda á landi. „Þar er beinlínis lögbrot að láta ræktanlegt land ónotað, á móti leggur ríkið fram myndarlegar beingreiðslur á hvern hektara. Þessi ákvæði eru meðal annars ætluð til að koma í veg fyrir ásókn borgarbúa í bújarðir til að nota þær í leikaraskap. Ekki er óhugsandi að ein-

⁸ Áslaug Helgadóttir og Jónatan Hermannsson. 2003.

*hver ákvæði af þessu tagi geti átt heima í íslenskum lögum.*⁹ Í Noregi er búsetuskylda á bújörðum, þ.e. landeigandi verður að búa á jörðinni, og talsverðar hindranir gegn sölu bújarða til annarra nota en búskapar. Íslensku jarðalögin frá 2004 hafa verið nefnd frjálslyndustu jarðalög á Norðurhveli þar sem engar takmarkanir eru á því hver geti eða megi eiga land en flókin og oft þunglamaleg lög gilda um slíkt í mörgum grannríkjum okkar sbr. dæmin frá Danmörku og Noregi.

Á yfirlitsmynd (mynd 4.3) úr kortavefsjá Nytjalands/Rannsóknarsstofnunar Landbúnaðarins má sjá hversu vel undirlendi í Eyjafjarðardölum er nýtt til ræktunar. Afmörkun landbúnaðarlands eða flokkun þess verður ekki viðfangsefni svæðisskipulagsins en talin er ástæða til þess að sveitarfélögin hafi sameiginlega almenna stefnu um nýtingu þess.

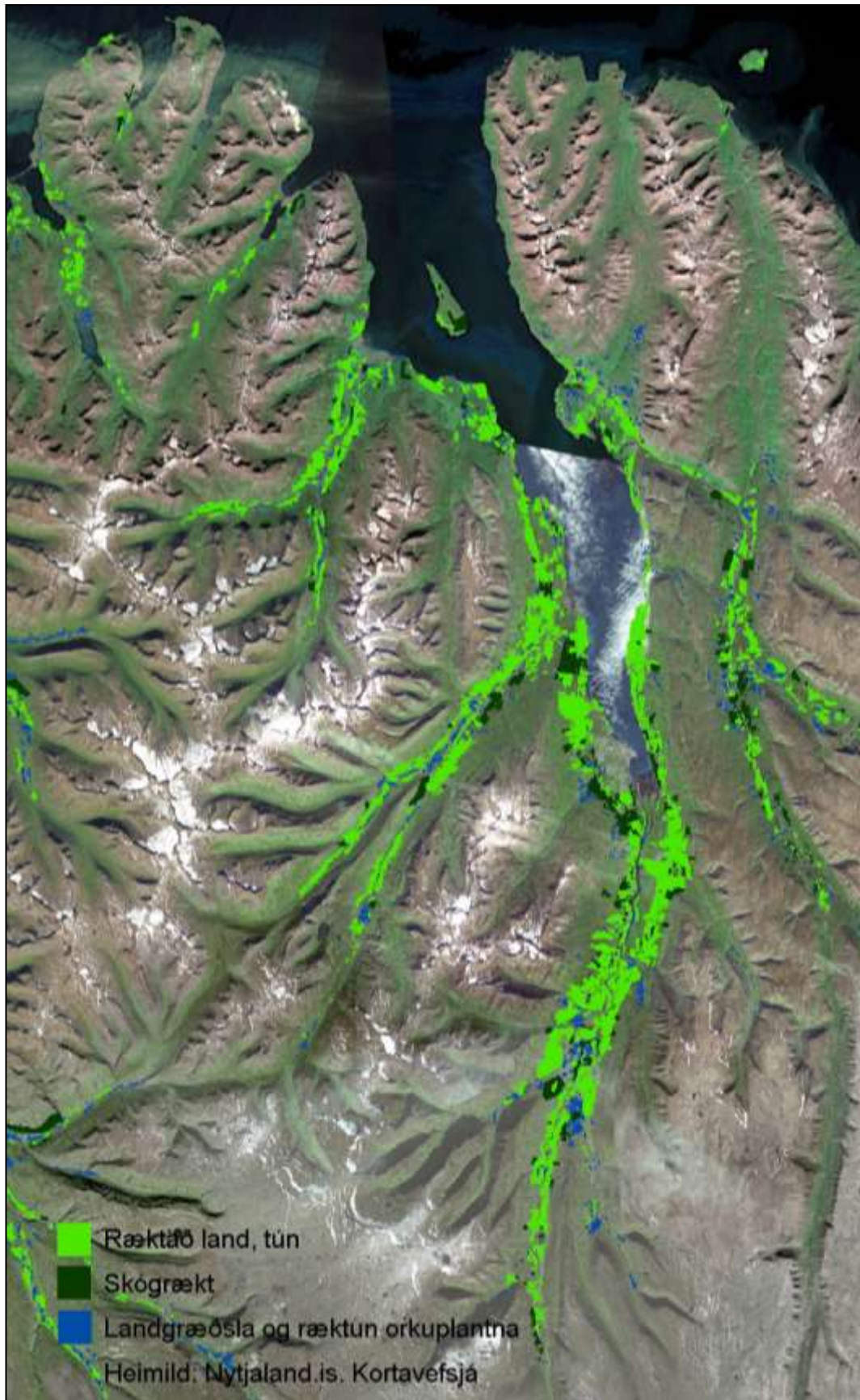

Mynd 4.2 Ræktarland/tún á Íslandi. Heimild: Kortavefsjá www.nytjaland.is

4.1 FLOKKUN

Í mörgum löndum er landbúnaðarland flokkað í samræmi við notagildi þess til landbúnaðarframleiðslu. Landbúnaðarland hefur ekki verið flokkað hér á landi og gjarnan er þeirri einföldu aðferð beitt við flokkun landsins t.d. við gerð aðalskipulags sveitarfélaga að líta til þess sem nú þegar hefur verið brotið til ræktunar, þ.e.a.s. mats bænda á gæðum landsins. Það land er í flestum tilvikum það land sem best er fallið til ræktunar. Vissulega er þar innan um rýrt land, sem ræktað hefur verið t.d. vegna landþrengsla eða smæðar bújarða en í megindráttum mætti þannig skipta landbúnaðarlandinu í tvo flokka, gott landbúnaðarland (þ.e. ræktað land með framangreindum fyrirvara) og óræktað land. Óræktað en ræktanlegt land er ekki með í þessari flokkun og er hún því ófullnægjandi að því leyti.

⁹ Áslaug Helgadóttir og Jónatan Hermannsson. 2003.

Mynd 4.3 Ræktarland í Eyjafirði.

Engin ákvæði eru í lögum eða reglugerðum hér á landi um flokkun landbúnaðarlands og litlar hömlur á því að land sé tekið undan landbúnaðarnotum til annarra nota. Samþykki landbúnaðarráðherra þarf til þess að taka land úr landbúnaðarnotum en engin fyrirstaða er þar gegn því. E.t.v. er það rökrétt þar sem líta má á samþykki ráðherra sem öryggisventil þar sem eðlilegt er að landnotkun sé ákveðin í skipulagi undir forsjá sveitarfélaganna og í samræmi við stefnu þeirra. Stefna sveitarfélaganna og ákvæði í skipulagi eru því lykilatriði og eina raunhæfa leiðin til þess að stýra eða hafa stjórn á **landnotkun** á landbúnaðarlandi þar sem þörf er talin á því. **Landnýting** er hins vegar á hendi landeiganda, bónda eða rekstraraðila.

Breytt afstaða til flokkunar og landnotkunar kemur skýrt fram í ályktunum búnaðarþings 2008 og 2010¹⁰:

- Búnaðarþing 2008 skorar á sjávarútvegs- og landbúnaðarráðherra að skipa starfshóp sem fái það hlutverk að finna leiðir til þess að tryggja varðveislu góðs rækarlands til framtíðar.
- Búnaðarþing 2010 telur brýnt að unninn verði viðurkenndur staðall fyrir ræktanlegt land og gefinn út sem leiðbeiningar til nota við skipulagsvinnu og stefnumótun í landnýtingu. Markmið þeirrar vinnu væri að skilgreina hvað og hvar er ræktanlegt land, með langtíma hagsmuni í huga.

Mynd 4.4 Horft út Eyjafjörð af Haus í Staðarbyggðarfjalli.

¹⁰ Bændasamtök Íslands. Búnaðarþing 2012.

4.2 TENGL VÍÐ AÐRAR ÁÆTLANIR

4.2.1 AÐALSKIPULAG SVEITARFÉLAGA

Samantekt á ákvæðum í aðalskipulagi sveitarfélaganna um landbúnaðarland og nýtingu þess.

FJALLABYGGÐ

Ekki eru ákvæði um varðveislu góðs landbúnaðarlands, enda eru þau ekki umfangsmikil í sveitarfélaginu.

DALVÍKURBYGGÐ

Stefnt er að því að gott landbúnaðarland verði áfram notað til búvöruframleiðslu. Afmörkuð eru tvenns konar landbúnaðarsvæði eftir átluðum landgæðum. Á svæðum L2 (ræktuðu landi) verður ekki heimiluð landnotkun sem kemur í veg fyrir nýtingu þeirra til búvöruframleiðslu í framtíðinni.

HÖRGÁRSVEIT

Arnarneshreppur

Leitað verði allra leiða til að styrkja landbúnað í Arnarneshreppi, m.a. með áherslu á lífræna og/eða vistvæna framleiðslu og bændaskógrækt. Líklegast er að viss hagræðing þurfi að koma til, en það þýðir að störfum við hefðbundinn landbúnað mun að líkindum ekki fjölga að marki á næstu árum.

Hörgárbyggð

Sett eru takmörk á byggingu íbúðarhúsa og frístundahúsa á góðu ræktunarlandi og landi sem hentar vel til landbúnaðarframleiðslu.

AKUREYRARKAUPSTAÐUR

Ekkert landbúnaðarland er innan bæjarmarka Akureyrar. Landbúnaðarland er í Hrísey.

EYJAFJARÐARSVEIT

Gert er ráð fyrir möguleikum á að nýta landbúnaðarland undir byggð eftir óskum landeigenda í samræmi við markmið sem sett eru í aðalskipulaginu. Sveitarstjórn mun greiða fyrir því að land í einkaeigu verði nýtt fyrir íbúðarbyggð í samræmi við landnotkunaruppdrætti og settar verklagsreglur.

Þó er ákvæði (bls. 30) um að þess skuli gætt að bygging stakra íbúðar- eða frístundahúsa eigi sér almennt ekki stað á ræktuðu landi eða landi sem hentar vel til ræktunar.

SVALBARÐSSTRANDARHREPPUR

Ásókn hefur verið í íbúðarbyggð á landbúnaðarlandi og var í aðalskipulagi sett fram stefna um nýtingu þess með hliðsjón af landgæðum. Stefnt er að varðveislu góðs landbúnaðarlands en opnaðar voru heimildir til þess að taka rýrara land í suðurhluta sveitarfélagsins til annarra nota, t.d. undir byggð.

Lögð skal áhersla á að gott landbúnaðarland í mið- og norðurhluta hreppsins verði áfram nýtt til landbúnaðar.

GRÝTUBAKKAHREPPUR

Stefnt er að því að gott landbúnaðarland verði áfram notað til búvöruframleiðslu. Í aðalskipulagi er gott landbúnaðarland afmarkað í grófum dráttum. Landnýting og breytingar á landnýtingu skulu fyrst og fremst miðast við að ekki verði skertir möguleikar til nýtingar landsins til búvöruframleiðslu til framtíðar.

4.2.2 VELFERÐ TIL FRAMTÍÐAR

Í stefnunni *Velferð til framtíðar*¹¹ (sbr. kafla 2.3.3) eru eftirtalin atriði er snerta nýtingu landbúnaðarlands beint eða óbeint.

Sjálfbær framleiðsla og neysla.

Markmið:

- Vægi vistvænna opinberra innkaupa verði aukið verulega. Íslensk fyrirtæki og stofnanir taki í vaxandi mæli upp umhverfismerkið Svaninn eða sambærileg merki á vöru og þjónustu.
- Neytendur geti valið umhverfismerktar vörur og þjónustu.
- Fræðsla og upplýsingar um gildi sjálfbærrar neyslu í daglegu lífi verði augin.
- Vitund almennings og hagsmunaaðila um vistvænt skipulag og mannvirki verði augin.

3. Örugg matvæli

- 3.1 Neytendur geti ávallt treyst því að á boðstólum séu eingöngu matvæli sem eru örugg til neyslu.
 - 3.3 Ísland verði ávallt virt sem framleiðandi heilnæmra og öruggra matvæla úr hágæða hráefnum í ómenguðu umhverfi.
- Unnið verður að því að tryggja stöðu íslenskra framleiðsluvara á heimsmarkaði og áhersla lögð á samspil dýravelferðar, hollustu og orðspor íslenskra framleiðsluvara.
 - Lögð verður áhersla á að viðhalda góðri stöðu Íslands varðandi lága tíðni matarsjúkdóma og að sambærilegar kröfur verða gerðar til innlendra og innfluttra matvæla með tilliti til matvælaöryggis.

12. Sjálfbær gróðurnýting og endurheimt landgæða

- 12.1 Þær auðlindir landsins sem felast í jarðvegi og gróðri, þar með töldum skógi, verði byggðar upp og nýttar á sjálfbæran hátt samkvæmt bestu vísindalegu þekkingu.
- 12.2 Beit verði stjórnað með tilliti til nýtingarþols og hættu á jarðvegseyðingu.
- 12.3 Unnið verði skipulega að landgræðslu á eyddum og rofskemmdum svæðum í samræmi við markmið landnýtingar og náttúruverndar á hverju svæði. Hraðfara jarðvegseyðing verði stöðvuð, sérstaklega í byggð og á láglandi.
- 12.4 Uppbygging nytjaskóga verði til að efla byggð og atvinnu í dreifbýli og falli sem best að landslagi og vistkerfi landsins.

¹¹ *Velferð til framtíðar. Sjálfbær þróun í íslensku samfélagi. Áherslur 2010-2013.* 2010.

4.2.3 MARKMIÐ OG ÁKVÆÐI LAGA

SKIPULAGSLÖG 123/2010

1. gr. Markmið.

Markmið laga þessara er:

b) að stuðla að skynsamlegri og hagkvæmri nýtingu lands og landgæða, tryggja vernd landslags, náttúru og menningarverðmæta og koma í veg fyrir umhverfisspjöll og ofnýtingu, með sjálfbæra þróun að leiðarljósi,

12. gr. 8. mgr:

Landgræðslu- og skógræktaráætlanir skulu vera í samræmi við gildandi skipulagsáætlanir.

JARÐALÖG 81/2004

1. gr. Markmið

Markmið þessara laga er að setja reglur um réttindi og skyldur þeirra sem eiga land og nýta það og stuðla að skipulegri nýtingu lands í samræmi við landkosti, fjölbætt hlutverk landbúnaðar og hagsmuni sveitarfélaga og íbúa þeirra, svo og að tryggja svo sem kostur er að land sem vel er fallið til búvöruframleiðslu verði varðveitt til slíkra nota.

5 VEGAKERFI

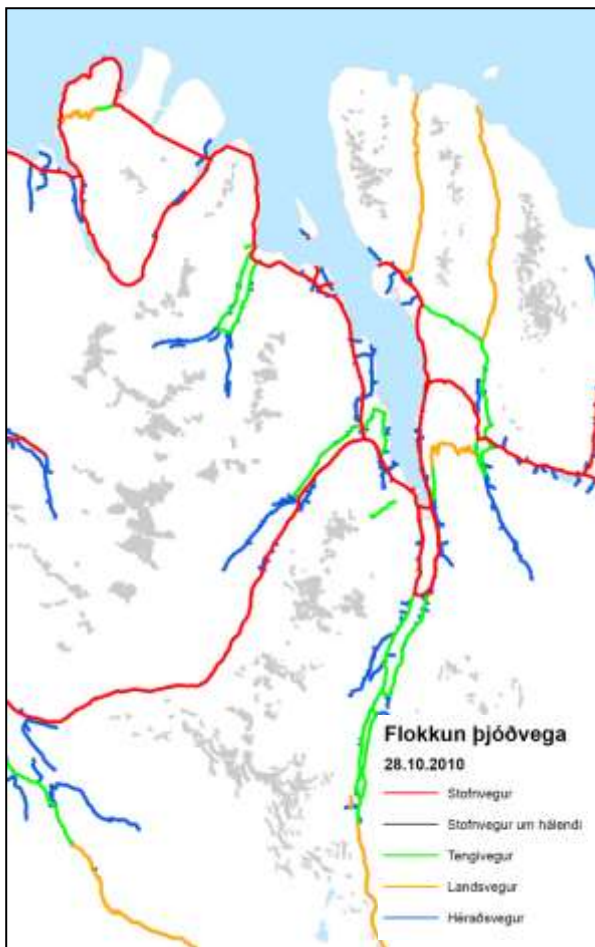
5.1 NÚVERANDI VEGAKERFI

Hringvegurinn (vegur 1) liggur þvert yfir skipulagssvæðið frá Öxnadalshéiði að Víkurskarði.

Bakkaselsbrekka og eystri heiðarbrúin á Öxnadalshéiði (540 m.y.s.) getur verið farartálmi vegna veðurs og ófærðar en yfirleitt er snjóléttara Skagafjarðarmegin á heiðinni. Snjóþungu árin 1989-1993 var vegurinn yfir Öxnadalshéiði lokaður vegna snjóá í 7 daga á ári að meðaltali og mokaður í um 60 daga. Á árunum 1994-1998 var vegurinn lokaður 2 daga á ári að meðaltali og mokstursdagar 100.¹² Meðalumferð ársins var á þessum tíma 600 bílar en er nú um 1.000 bílar á sólarhring. Erfiðasti hluti leiðarinnar er Bakkaselsbrekka bæði vegna bratta og veðurlags. Oft eru veðraskil á heiðarbrúinni og snjóléttara vesturaf. Bakkaselsgöng myndu sneiða hjá hvoru tveggja.

Hringvegurinn liggur um Öxnadal og Hörgárdal, yfir Moldhaugaháls til Akureyrar. Þaðan liggur vegurinn yfir Leirurnar innan við Pollinn, út Svalbarðsströnd og yfir Víkurskarð.

Víkurskarð (325 m.y.s.) hefur ekki reynst sú samgöngubót sem vonast var til vegna vetrarófærðar. Undirbúningi er nú lokið fyrir gerð Vaðlaheiðarganga milli Eyjafjarðar og Fnjóskadal og hefur fyrsta útboð þegar verðið sett af stað. Með göngunum styttest þjóðleiðin austur á land auk þess sem rekstrar- og umferðaröryggi batnar til muna.

Mynd 5.1 Flokkun þjóðvega við Eyjafjörð. Heimild: www.vegagerdin.is

¹² Jarðgangaáætlun. 2000.

Stofnvegur 82, **Ólafsfjarðarvegur**, liggur út með firðinum að vestanverðu um Galmaströnd og Árskógsströnd til Dalvíkur, þaðan til Ólafsfjarðar um einbreið Múlagöng og síðan áfram um Lágheiði (409 m.y.s.) yfir í Fljót í Sveitarfélaginu Skagafirði. Snjóflóðahætta er víða í Ólafsfjarðarmúla, frá því sunnan við Sauðanes að Múlagöngum og síðan við báða gangamunna. Göngin eru einföld með útskotum og því ekki eins greiðfær og hin nýju Héðinsfjarðargöng enda barn síns tíma. Búast má við aukinni umferð um göngin, sérstaklega að sumri, sem gæti kallað á umfangsmiklar endurbætur eða ný göng.

Stofnvegur 76, **Siglufjarðarvegur** liggur frá Ólafsfirði til Siglufjarðar um Héðinsfjarðargöng, sem voru opnuð í október 2010 og leysa Lágheiði af sem samgönguleið milli staðanna.

Stofnvegur 76 heldur áfram frá Siglufirði yfir í Fljót um einbreið Strákagöng og Almenniga, þar sem jarðsig hefur valdið vandræðum og áhyggjum um öryggi og framtíð

vegarins. Strákagöng eru einföld og ekki jafn greið leið og Héðinsfjarðargöngin. Þau eru hins vegar stutt og hætta á alvarlegum teppum því ekki jafn mikil og í Múlagöngum. Hins vegar er vegurinn vestan ganganna um Almenninga varhugaverður og óvíst um öryggi og endingu. „Framtíð núverandi vegstæðis Siglufjarðarvegur um norðanvert Tjarnardalaberghlaupið er ekki sérstaklega björt. - Þarna geta bæði litlar og stórar sikhreyfingar því auðveldlega eyðilagð núverandi veg og vegstæði.“¹³ „Ljóst er að á svæði 1 er mikil hætta á því að stór stykki geti sigið niður eða hlaupið fram úr núverandi vegstæði og nágrenni þess. Við slíka atburði gæti vegurinn spillst eða orðið ófær um tíma en núverandi vegstæði einnig einfaldlega orðið ónýtt. Um þá hættu sem umferð um veginn stafar af þessu þarf ekki að fjölyrða.“¹⁴

Auk jarðsigs er einnig hætta á ofanflóðum á veginn um Mánárskriður og Almenninga. „Þótt þessir vegir hafi verið bættir mikið á síðustu árum er skriðu- og grjóthrunshætta þar enn þá töluverð. Er ástæðan fyrst og fremst sú að bergið í fjöllunum er laust í sér og auk þess er víða mikil urð er utan á fjöllunum og hún hrynur auðveldlega niður. Í Mánárskriðum hefur vegurinn verið sprengdur inn í skriðurnar og er nú töluvert stál ofan við veginn. Ofan við stálið er laus urð upp eftir öllu fjalli og er reyndar furðulegt að meira skuli ekki hafa hrunið úr henni niður á veginn á undanförunum árum. Allar aðstæður þarna gefa tilefni til að búast við efnismiklum og stórum skriðuföllum niður á veginn í framtíðinni.“¹⁵

Austan Eyjafjarðar liggur stofnvegur 83, **Grenivíkurvegur**, frá vegamótum neðan Víkurskarðs út Kjálka um Höfðahverfi til Grenivíkur. Uppbyggingu hans er ekki lokið en endurbætur á honum m.a. vegna öryggismála eru ekki viðfangsefni svæðisskipulagsins.

Stofnvegir 821 (Eyjafjarðarbraut vestri), 823 (Miðbraut) og 829 (Eyjafjarðarbraut eystri) mynda hringleið (ásamt þjóðvegi 1) um nyrsta hluta Eyjafjarðarsveitar, Hrafnagilshverfi, Staðarbyggð og Kaupangssveit.

5.2 UMFERÐ

Hér eru teknar fram umferðartölur á stofnvegakerfinu árin 2008-2011¹⁶ (mynd 5.1 og mynd 5.2) og eru valdir staðir þar sem annað hvort eru jarðgöng eða verið að kanna möguleika á þeim.

Umferðar-tölur	2008			2009			2010			2011		
	ÁDU	SDU	VDU	ÁDU	SDU	VDU	ÁDU	SDU	VDU	ÁDU	SDU	VDU
Tafla 5.1												
Múlagöng	550	734	456	585	834	422	468	627	336	515	761	348
Öxnadalsh.	986	1565	650	957	1536	570	950	1474	605	919	1436	579
Strákagöng	248	408	152	254	421	144	256	423	148	196	360	106
Víkurskarð	1190	1937	754	1255	2079	701	1256	2101	716	1168	1959	656

ÁDU = Ársdagsumferð, meðalumferð á dag yfir árið

SDU = Sumardagsumferð, meðalumferð á dag mánuðina júní, júlí, ágúst og september

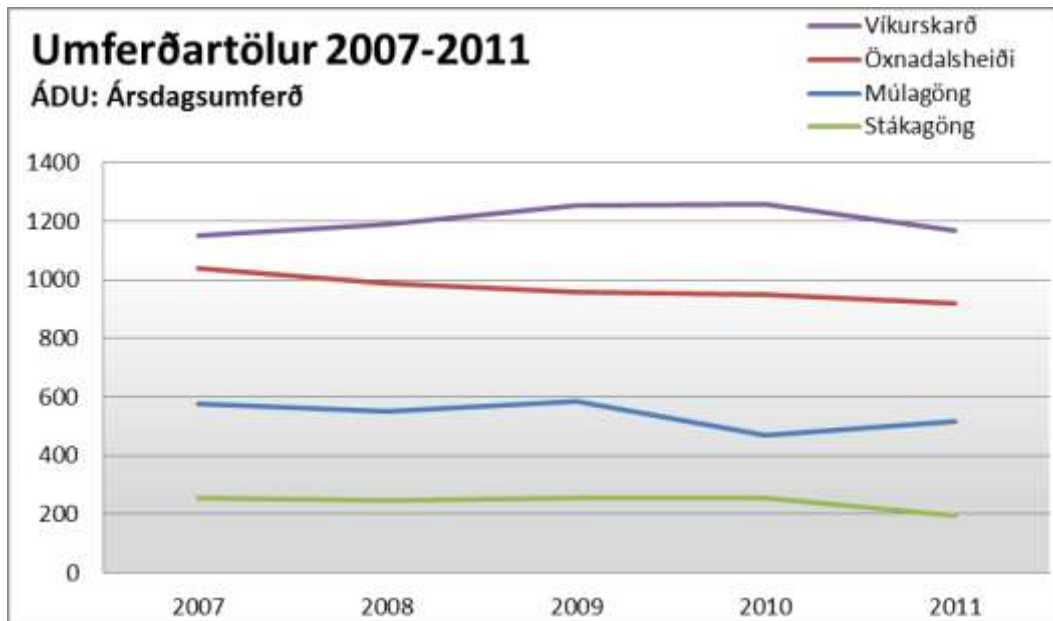
VDU = Vetrardagsumferð, meðalumferð á dag mánuðina janúar, febrúar, mars og desember

¹³ Þorsteinn Sæmundsson o.fl. 2005.

¹⁴ Almenningar 2003, áfangaskýrsla. 2003.

¹⁵ Halldór G. Pétursson og Þorsteinn Sæmundsson. 1999:15.

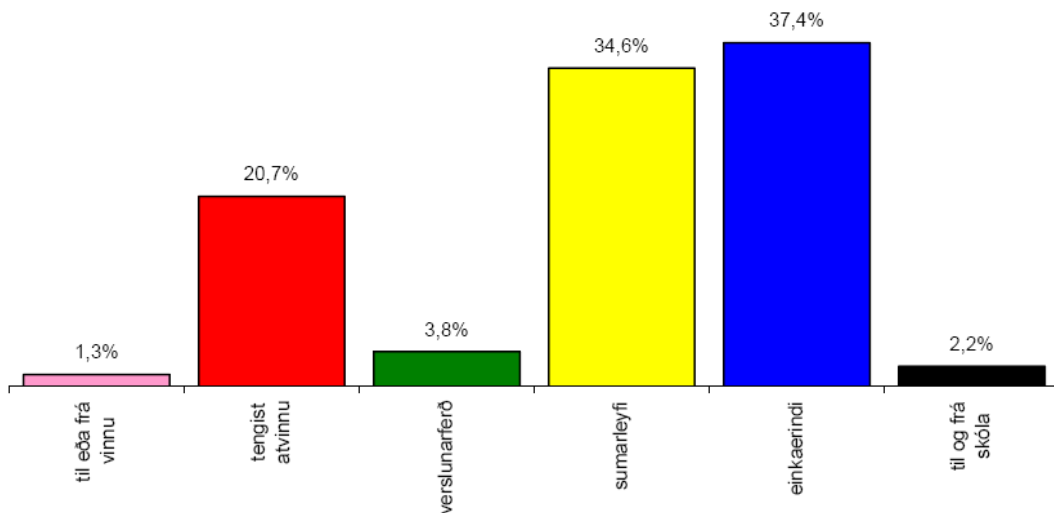
¹⁶ Umferð á þjóðvegum. Ódags.

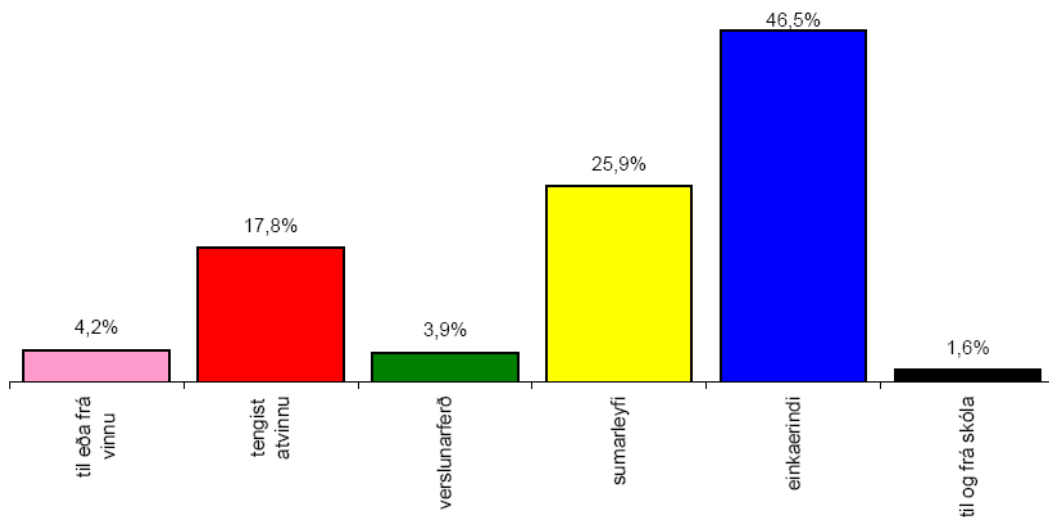
Mynd 5.2 Umferðartölur 2007-2011

Á þessu stutta árabili minnkar umferð á Öxnadalshéiði lítillega en umferð um Víkurskarð eykst framan af en minnkar síðan aftur. Breytingarnar, sem verða í kjölfar efnahagsáfalla og sviptinga í samfélaginu, má e.t.v. skýra með því að sumarleyfisumferð vegur þyngra á Öxnadalshéiði en á Víkurskarði (myndir 5.3 og 5.4). Umferð vegna vinnusóknar er tæplega ferfalt meiri á Víkurskarði en um Öxnadalshéiði en ef ferðir til og frá vinnu og vinnutengdar ferðir eru teknar saman veða þær jafn þungt á báðum leiðum (22%). Víkurskarð er innan samfellds atvinnusvæðis en Öxnadalshéiði á milli atvinnusvæða. Héðinsfjarðargöng voru opnuð í október 2010 og umferðartölur fyrir þau eru því ekki til fyrir tímabilið 2007-2010. Spá um umferð um Héðinsfjarðargöng (mat á umhverfisáhrifum 2001) var 350 bílar á sólarhring (ÁDU) sem er um 100 ferðum meira en nú eru um Strákagöng. Fyrsta heila árið eftir opnun Héðinsfjarðarganga var umferð um þau 548 bílar á sólarhring (ÁDU). Það er talsvert meiri umferð en fyrrgreindar spár höfðu gert ráð fyrir. Eftir opnun Héðinsfjarðarganga hefur umferð um Múlagöng aukist. Áætluð meðalumferð ársins (ÁDU) 2011 er 519 bílar sem er um 20% aukning frá 2010.¹⁷

¹⁷Vefur Vegagerðarinnar.

Mynd 5.3 Áætluð meðaldreifing aksturserindis yfir árið, Öxnadalshéiði 2007.

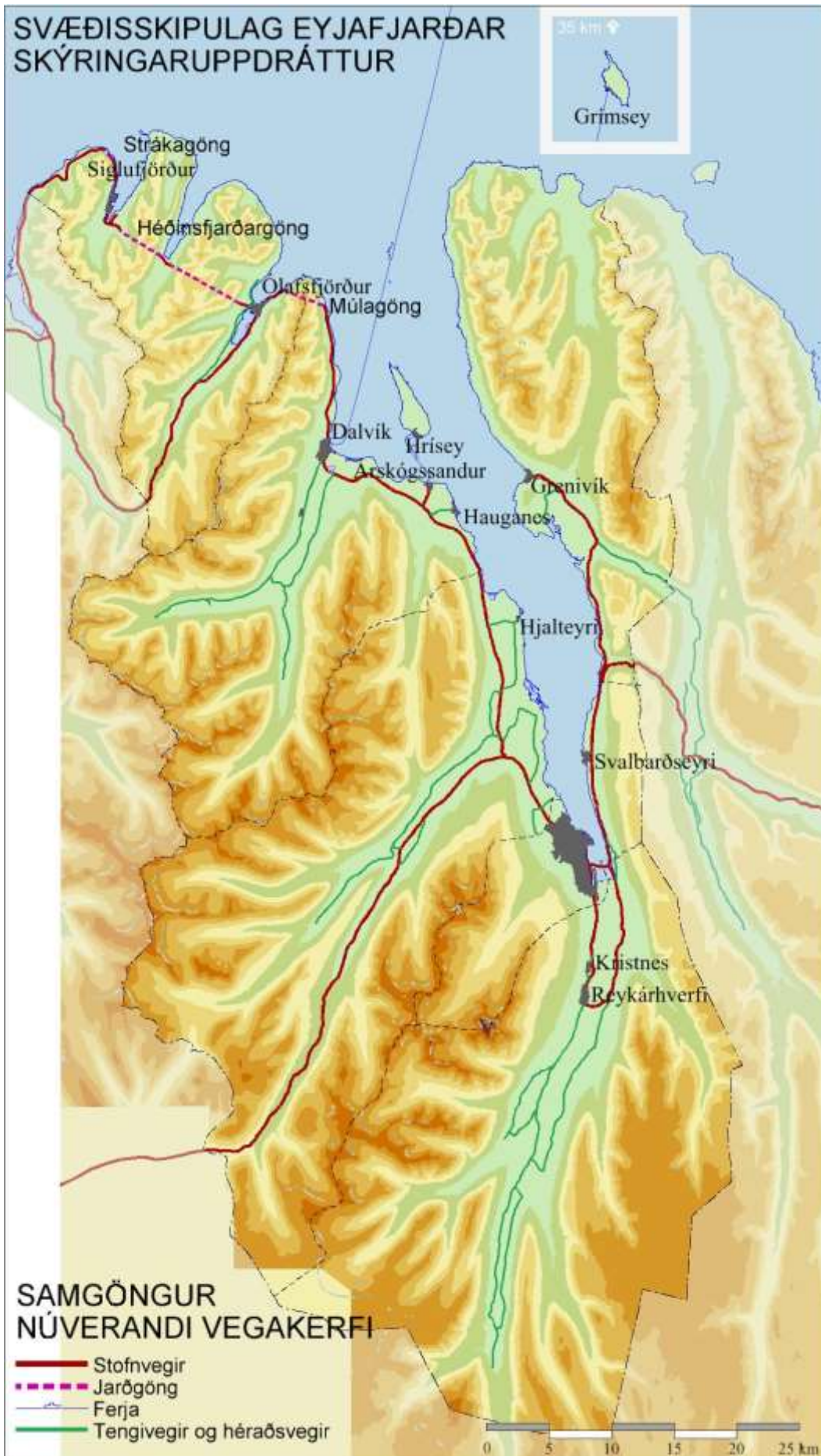

Mynd 5.4 Áætluð meðaldreifing aksturserindis yfir árið, Víkurskarð 2005.

NÚVERANDI JARÐGÖNG:

Innan skipulagssvæðisins eru nú fern jarðgöng fyrir almenna bílaumferð.

- **Strákagöng.** 800 m einbreið göng milli Siglufjarðar og Skagafjarðar, opnuð 1967.
- **Múlagöng.** 3,4 km einbreið göng milli Dalvíkur og Ólafsfjarðar, opnuð í árslok 1990.
- **Héðinsfjarðargöng.** Tvenn tvíbreið göng, 3,7 og 6,9 km milli Siglufjarðar og Ólafsfjarðar. Opnuð haustið 2010. Göngin stytta leiðina milli Siglufjarðar og Ólafsfjarðar um 47 km miðað við leið um Lágheiði og 219 km miðað við leið um Öxnadalshéiði.

Mynd 5.5 Núverandi vegakerfi

5.3 TENGLI VIÐ AÐRAR ÁÆTLANIR

5.3.1 AÐALSKIPULAG

FJALLABYGGÐ

Áform eru um bættar samgöngur við Skagafjörð með nýjum Fljótagöngum og bættar samgöngur við Eyjafjörð um ný göng úr Burstabrekkudal í Ólafsfirði í Karlsárdal við Dalvík.

DALVÍKURBYGGÐ

Getið er um ný Ólafsfjarðargöng í greinargerð en endanleg lega þeirra verður færð inn með formlegri breytingu á aðalskipulagi þegar lega og áhrifamat liggur fyrir.

HÖRGÁRBYGGÐ

Í Aðalskipulagi Hörgárbyggðar 2006-2026 er miðað við að Hringvegurinn verði breikkaður milli Borgarness og Akureyrar á tímabilinu 2011-2018 sbr. Samgönguáætlun 2007-2018. Samgönguáætlun 2007-2018 var ekki staðfest en ekki er gert ráð fyrir þessari breikkun Hringvegarins í gildandi Samgönguáætlun 2011-2022.

Hvorki er gert ráð fyrir Bakkaselsgöngum né Öxnadalsheiðargöngum í gildandi aðalskipulagi en í drögum að Aðalskipulagi Hörgársveitar 2012-2024 er gert ráð fyrir Bakkaselsgöngum.

SVALBARÐSSTRANDARHREPPUR

Gert er ráð fyrir Vaðlaheiðargöngum í Aalskipulagi Svalbarðstrandarhrepps.

5.3.2 AÐLIGGJANDI SKIPULAGSÁÆTLANIR

SVEITARFÉLAGIÐ SKAGAFJÖRÐUR

Eftirfarandi atriði eru í samgöngukafla tillögu að Aðalskipulagi Sveitarfélagsins Skagafjarðar:

4. Vegur yfir Lágheiði verði bættur og honum haldið við sem góðum sumarvegi.
5. Gerð verði jarðgöng milli Fljóta og Siglufjarðar.

5.3.3 SAMGÖNGUÁÆTLUN

Í samgönguáætlun er gerð grein fyrir framkvæmdum á Akureyrarflugvelli.

Vegaáætlun: Gert er ráð fyrir nokkrum endurbótum á vegakerfi en engum nýjum stofnvegum innan skipulagssvæðisins. Ekki er gert ráð fyrir nýjum jarðgöngum innan skipulagssvæðisins í gildandi vegaáætlun.

Gerð Vaðlaheiðarganga hefur verið boðin út og eru framkvæmdir hafnar.

- **Vaðlaheiðargöng.** 7,16 km tvíbreið göng milli Eyjafjarðar og Fnjóskadals (Hringvegur). Styttning miðað við leiðina yfir Víkurskarð verður 15,7 km.

Jarðgangaáætlun 2000¹⁸ er tillaga að langtímaáætlun um gerð jarðganga á Íslandi. Í henni eru reifaðar hugmyndir um Öxnadalsheiðargöng, bæði löng (10,7 km) og stutt (Bakkaselsgöng 3,7 km). Hvorki er þar minnst á göng milli Fljóta og Siglufjarðar né ný göng milli Ólafsfjarðar og Dalvíkur. Áætlunin hefur ekki verið endurskoðuð.

Skipulag stofnvegakerfis og hugsanleg áform um ný jarðgöng á skipulagssvæðinu kunna að hafa áhrif á samgönguáætlun og kalla á endurskoðun hennar.

¹⁸ Jarðgangaáætlun. 2000.

5.3.4 BYGGÐAÁÆTLUN 2010-2013

Í Byggðaáætlun 2010-2013 er ekki fjallað um samgöngur en í fyrri áætlunum voru bætтар samgöngur nefndar meðal aðgerða sem stuðlað gætu að því að ná settum markmiðum.

6 HAFNIR

Áform eru um hafnargerð á Dysnesi. Í kjölfar þess má reikna með að forsendur skapist fyrir uppbyggingu á svæðinu t.d. fyrir starfsemi sem ekki hentar eða rúmast innan þéttbýlis. Starfsemi eða einstök verkefni kunna að vera háð mati á umhverfisáhrifum en engar forsendur eru á þessu stigi til þess að meta slíkt.

6.1 STAÐA

Í töflu 6.1 eru taldar upp þær hafnir sem eru á skipulagssvæðinu. Engin ákvæði verða sett um þær í Svæðisskipulagi Eyjafjarðar. Skipulagsforsendur þeirra eru ákvarðaðar í aðal-skipulagi viðkomandi sveitarfélags.

<i>Tafla 6.1.</i>	Fiskihöfn Smábátahöfn	Vöruhöfn	Ferjuhöfn Farþegahöfn
Siglufjörður	X	X	
Ólafsfjörður	X		
Dalvík	X	X	X
Hauganes	X		
Árskógssandur	X		X
Hjalteyri	X		
Akureyri	X	X	X
Svalbarðseyri	X		
Grenivík	X		
Grímsey	X		X
Hrísey	X		X

6.2 TENGL VÍÐ AÐRAR ÁÆTLANIR

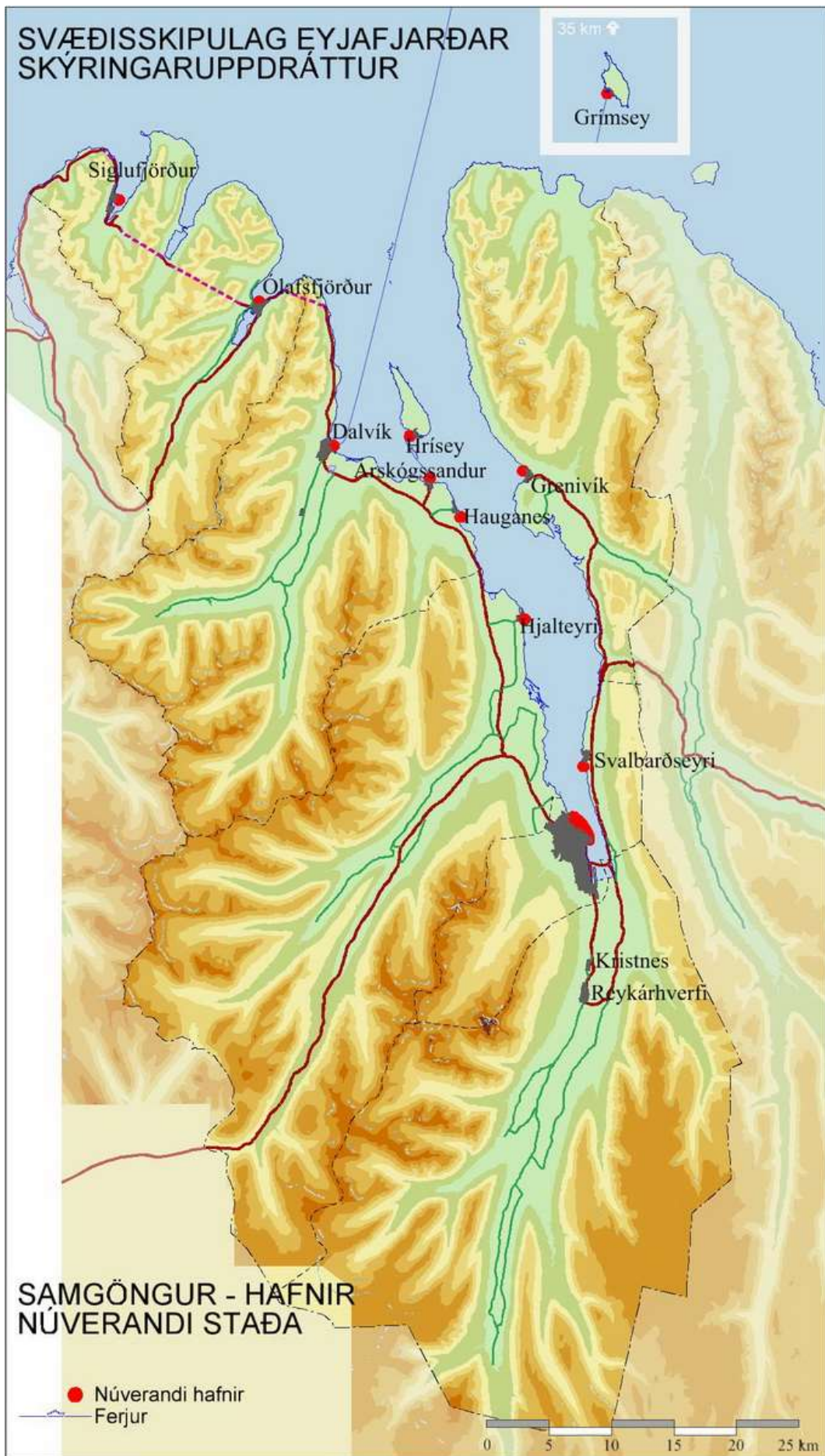
Gert er ráð fyrir athafna-, iðnaðar- og hafnarsvæði á Dysnesi í Aðalskipulagi Arnarneshrepps 1997-2017 (nú Hörgársveitar). Umfang hafnarmannvirkja og/eða landfyllinga er ekki sýnt á skipulagsupprætti. Núverandi áform um hafnarstarfsemi rúmast að mestum hluta innan þeirra marka sem skilgreind eru í Aðalskipulagi Arnarneshrepps/Hörgársveitar (með breytingu 2010) en gera þyrfti nánari grein fyrir landfyllingum í aðalskipulaginu með breytingu.

6.2.1 AÐALSKIPULAG SVEITARFÉLAGA

Uppbygging á Dysnesi hefur ekki áhrif á skipulag annarra sveitarfélaga.

6.2.2 SAMGÖNGUÁÆTLUN

Siglingamál: Í samgönguáætlun er gert ráð fyrir nýframkvæmdum í núverandi höfnum í Norðausturkjördæmi, en slíkar framkvæmdir eru ekki á verksviði Svæðisskipulags Eyjafjarðar. Ekki er gert ráð fyrir nýrri höfn á Dysnesi í gildandi samgönguáætlun.

Mynd 6.1 Núverandi hafnir.

7 FLUGMÁL

Í Svæðisskipulagi Eyjafjarðar verður einungis fjallað um Akureyrarflugvöll.

7.1 STAÐA

Á skipulagssvæðinu er tveir flugvellar sem þjóna áætlunarflugi, Akureyrarflugvöllur og Grímseyjarflugvöllur. Flugvellar eru á Siglufirði, í Hrísey og á Melgerðismelum en þeir teljast ekki til grunnnets samgöngukerfisins.

Þótt hlutverk flugvallarins á Siglufirði hafi minnkað með tilkomu Héðinsfjarðarganga ber engu að síður að leggja áherslu á nauðsyn hans og að mannvirkjum verði haldið við í fullu samræmi við þær öryggiskröfur sem um þau gilda. Eðli máls samkvæmt gegnir Grímseyjarflugvöllur veigamiklu hlutverki í samgöngumálum eyjarinnar.

Reykjavíkflugvöllur er þungamiðja innanlandsflugsins. Aðeins örlítill hluti flugferða í almennu farþegaflugi hefur hvorki upphaf né áfangastað þar. Það endurspeglar hlutverk flugvallarins sem tengingar landsbyggðarinnar við höfuðborgina, þungamiðju stjórnsýslu, menningar, verslunar og þjónustu á landinu.

Akureyrarflugvöllur er alþjóðaflugvöllur og gegnir auk þess hlutverki sem varavöllur í millilandaflugi. Undanfarin ár hefur millilandaflug aukist og hafa verið áætlunarferðir yfir sumartímamann til áfangastaða í Evrópu. Í þessu felast ákveðin tækifæri sérstaklega í ferðaþjónustu. Hlutverk Akureyrarflugvallar sem varaflugvallar kom greinilega fram við eldgosid í Eyjafjallajökli. Miðstöð millilandaflugs var flutt með skömmum fyrirvara til Akureyrar og samgöngur til annarra landa tryggðar með því. Akureyrarflugvöllur hefur einnig þjónað mikilvægu hlutverki gagnvart samgöngum við Grænland og sem miðstöð sjúkraflugs á landinu.

MILLILANDAFARÞEGAR UM ÍSLENSKA ÁÆTLUNARFLUGVELLI 2011					
Flugvöllur	Brottfarar- /komufarþ.	Áningar- /skiptifarþegar	Samtals	Br. 11/10	Hlutdeild
Keflavík	1.699.574	412.440	2.112.014	17,9%	97,5%
Reykjavík	46.084	0	46.084	10,9%	2,1%
Akureyri	6.174	0	6.174	-60,4%	0,3%
Egilsstaðir	1.145	0	1.145	23,1%	0,1%
Aðrir flugvellar	6	0	6	0,0%	0,0%
Alls	1.752.983	412.440	2.165.423	17,1%	100,0%

Farþegum í millilandaflugi hefur að meðaltali fjölgað um 1,6% á ári sl. 5 ár og 5,3% á ári sl. 10 ár

Tafla 7.1. Millilandaftarþegar um íslenska áætlunarflugvelli 2011. Heimild: Isavia.

Í gildi eru skipulagsreglur fyrir Akureyrarflugvöll sbr. kafla 7.2.4. Bent hefur verið á að í íslenskum reglum um flugöryggi vanti ákvæði sem tryggi s.k. raffræðilegt öryggi til samræmis við ákvæði í nágrannalöndum okkar. Miklu skiptir að raflínur skerði ekki öryggi flugvallarins og að ekki verði raffræðilegar truflanir á flugleiðsögubúnaði af þeirra völdum. Þetta skiptir miklu máli þar sem landfræðilegar aðstæður eru erfiðar eins og við Akureyrarflugvöll.

Úttektir og skýrslur hafa verið unnar um hugsanlegar breytingar á fyrirkomulagi innanlandsflugs, m.a. hagræn úttekt á valkostum um framtíð Reykjavíkflugvallar, sem unnin var 2007 af samráðsnefnd Reykjavíkurborgar og samgönguráðuneytisins.¹⁹ Eftir útgáfu skýrslunnar urðu sviftingar í íslensku efnahagslífi þannig að meint lóðaverð í Vatnsmýri á þeim tíma stenst ekki lengur, sem hlýtur að kippa fótunum undan ákveðnum

¹⁹ *Hagræn úttekt á sex valkostum fyrir framtíðarstaðsetningu Reykjavíkflugvallar. Kostnaðar og ábatagreining.* 2007.

arðsemisreikningum. Auk þess sýna veðurfarsathuganir að vænlegasti kosturinn skv. skýrslunni, þ.e. flugvöllur á Hólmsheiði, er mun síðri kostur en Reykjavíkflugvöllur af veðurfarsástæðum²⁰. Sveitarfélög á höfuðborgarsvæðinu stefna á friðun Skerjafjarðar, sem slær hugmyndir um flugvöll á Lönguskerjum út af borðinu. Endurmat valkosta bendir til þess að einungis tveir kostir séu í stöðunni, þ.e. að innanlandsflug verði annað hvort á óbreyttum eða lítið breyttum Reykjavíkflugvelli eða flytjist á Keflavíkflugvöll.²¹ Samkvæmt hagrænu úttektinni er flutningur innanlandsflugs til Keflavíkur hins vegar lakasti kosturinn í stöðunni og myndi valda umtalsverðri afturför í flugsamgöngum innanlands.

Flutningur miðstöðvar innanlandsflugs frá Reykjavík til Keflavíkur hefði að öllum líkindum neikvæð áhrif á innanlandsflugið og yrðu íbúar landsbyggðarinnar fyrir umtalsverðum kostnaðarauka þess vegna.²² Flug yrði áfram frá Reykjavík til Akureyrar, Ísafjarðar og Egilsstaða og til Grímseyjar og e.t.v. fleiri staða á Norðurlandi frá Akureyri en líklegt er að Vestmannaeyjaflug leggist af og farþegum á leiðinni Akureyri – Reykjavík, sem eru nú veigamikill hluti alls innanlandsflugs, fækki verulega.

Félagsleg og hagræn áhrif slíkrar breytingar á byggð á Akureyri og í Eyjafirði hafa ekki verið metin sérstaklega. Í samgönguáætlun 2011-2022 er lagt til að gerð verði félagshagfræðileg úttekt á framtíð áætlunarflugs innanlands og „*teknar upp viðræður milli ríkisins og Reykjavíkurborgar og tryggt að Reykjavíkflugvöllur geti áfram þjónað innanlandsflugi á fullnægjandi hátt.*“²³

Hins vegar virðist stefna Reykjavíkurborgar einbeitt og miðast við gildandi aðalskipulag þar sem gert er ráð fyrir að flugvöllurinn víki úr Vatnsmýrinni í tveim áföngum. Með fyrri áfanga þeirrar breytingar 2016 verður völlurinn óhæfur til að sinna hlutverki sínu og eru líkur á að það kalli á flutning starfseminnar strax þá til Keflavíkur. Vatnsmýrarsvæðið er talið verðmætt byggingarland vegna legu sinnar og stærðar og sjá menn fyrir sér að uppbygging þar geti breytt eiginleikum borgarinnar. Í því sambandi má benda á sem gagnrök að allir aðrir hlutar borgarinnar halda áfram að vera sundruð bílaborg hvað sem uppbyggingu í Vatnsmýri líður.

Á vissan hátt þjónar innanlandsflugið sama hlutverki og lestakerfi annarra landa og mætti þannig líta á það sem almenningsamgöngur. Flugstöðina í Reykjavík mætti þannig bera saman við járnbrautarstöðvar í höfuðborgum nágrannalandanna, sem undantekningarlaust eru í eða við miðborgirnar. Frá sjónarhóli landsbyggðar má einnig setja þessa miðstöð flugsamgangna í samhengi við hlutverk Reykjavíkur sem höfuðborgar og spyrja hvaða áhrif það hefði á hlutverk borgarinnar ef allar flugsamgöngur færðust annað.

7.1.1 STJÓRN FLUGMÁLA

HLUTVERK OG MARKMIÐ FLUGMÁLASTJÓRNAR

Flugmálastjórn Íslands er opinber stofnun sem heyrir undir innanríkisráðuneytið. Stofnunin fer með stjórnslu og eftirlit á sviði loftferða hér á landi og á íslensku yfirráðasvæði. Stofnunin annast samskipti við alþjóðastofnanir og flugmálayfirvöld annarra ríkja og sér til þess að flugöryggis- og flugverndarviðmið uppfylli alþjóðakröfur og skuldbindingar eftir því sem kveðið er á um í lögum um stofnunina, lögum um loftferðir og alþjóðasamninga. Flugmálastjórn Íslands stuðlar jafnframt að framgangi flugs á Íslandi og fylgist með íslenskum flugrekendum um allan heim.²⁴

²⁰ *Veðurmælingar á Hólmsheiði 11. janúar 2006 - 31. október 2009.* 2009.

²¹ Málþing Háskólans í Reykjavík um flugmál. 2012.

²² *Hagræn úttekt á sex valkostum fyrir framtíðarstaðsetningu Reykjavíkflugvallar. Kostnaðar og ábatagreining.* 2007.

²³ *Samgönguáætlun 2011-2022.* 2012.

²⁴ Vefur Flugmálastjórnar Íslands.

HLUTVERK OG MARKMIÐ ISAVIA

Hlutverk Isavia er að annast rekstur og uppbyggingu allra flugvalla og lendingarstaða á Íslandi. Einnig annast Isavia alla flugleiðsögubjónustu sem Ísland veitir fyrir alþjóðlegt flug og innanlandsflug.²⁵

Stefna Isavia er m.a. að tryggja að flugöryggi sé í samræmi við viðurkenndar öryggiskröfur og aðferðir, að flugvernd²⁶ sé fullnægjandi og að starfsemi félagsins njóti viðurkenningar á innlendum sem alþjóðlegum vettvangi.

7.2 TENGLI VIÐ AÐRAR ÁÆTLANIR

7.2.1 AÐALSKIPULAG AKUREYRAR 2005-2018

Akureyrarflugvöllur er afmarkaður sem landnotkunarreitur í Aðalskipulagi Akureyrar.

Markmið um Flugsamgöngur:

- Akureyrarflugvöllur verði efldur sem miðstöð flugsamgangna á Norðurlandi.
 - Flugbraut verði lengd í samræmi við samþykkt deiliskipulag.
 - Vinna þarf að gerð göngustíga milli flugvallarins og miðbæjar.

Vinnu við lengingu flugbrautar er lokið. Enn er ólokið áformuðum endurbótum á öryggissvæðum flugvallarins (innan marka flugvallarsvæðisins). Undirbúningur er hafinn að gerð göngustíga milli miðbæjar og flugvallar.

7.2.2 DEILISKIPULAG

Í gildi er deiliskipulag Akureyrarflugvallar frá 2005 með síðari breytingum.

7.2.3 AÐALSKIPULAG EYJAFJARÐARSVEITAR 2005-2025

Fylgiskjal með Aðalskipulagi Eyjafjarðarsveitar er uppdráttur er sýnir öryggissvæði Akureyrarflugvallar. (Sjá nákvæmari útfærslu á mynd 7.1.)

7.2.4 SKIPULAGSREGLUR FYRIR AKUREYRARFLUGVÖLL

3. október 2011 voru samþykktar skipulagsreglur fyrir Akureyrarflugvöll til samræmis við heimild í 59. grein laga um loftferðir nr. 60/1998.

Tilgangur og markmið reglnanna er:

- að marka skýra og gagnsæja stefnu um leyfða starfsemi innan flugvallarins,
- að tryggja flugöryggi vallarins með því að binda í skipulag hæðartakmarkanir sem nauðsynlegar eru vegna öryggis flugvallarstarfseminnar, og reglur um notkun sýnilegra lasergeisla sem nauðsynlegar eru vegna öryggis flugvallarstarfseminnar,
- að einfalda umfjöllun og ákvarðanatöku um starfsemi innan vallarins og hæðir húsa innan og í nágrenni flugvallarins.

Reglurnar hafa meðal annars að geyma fyrirmæli um starfsemi og starfsheimildir innan flugvallarins, reglur um hindranafleti í nágrenni flugvallarins og á aðflugs- og fráflugsleiðum að flugvellinum auk reglna um notkun sýnilegra lasergeisla sem nauðsynlegar eru vegna öryggis flugvallarstarfseminnar. Hindranafletirnir hafa í för með sér hæðartakmarkanir á byggingum og öðrum mannvirkjum á áhrifasvæði vallarins sem nær

²⁵ Vefur Isavia.

²⁶ Reglugerð um flugvernd nr. 985/2011.

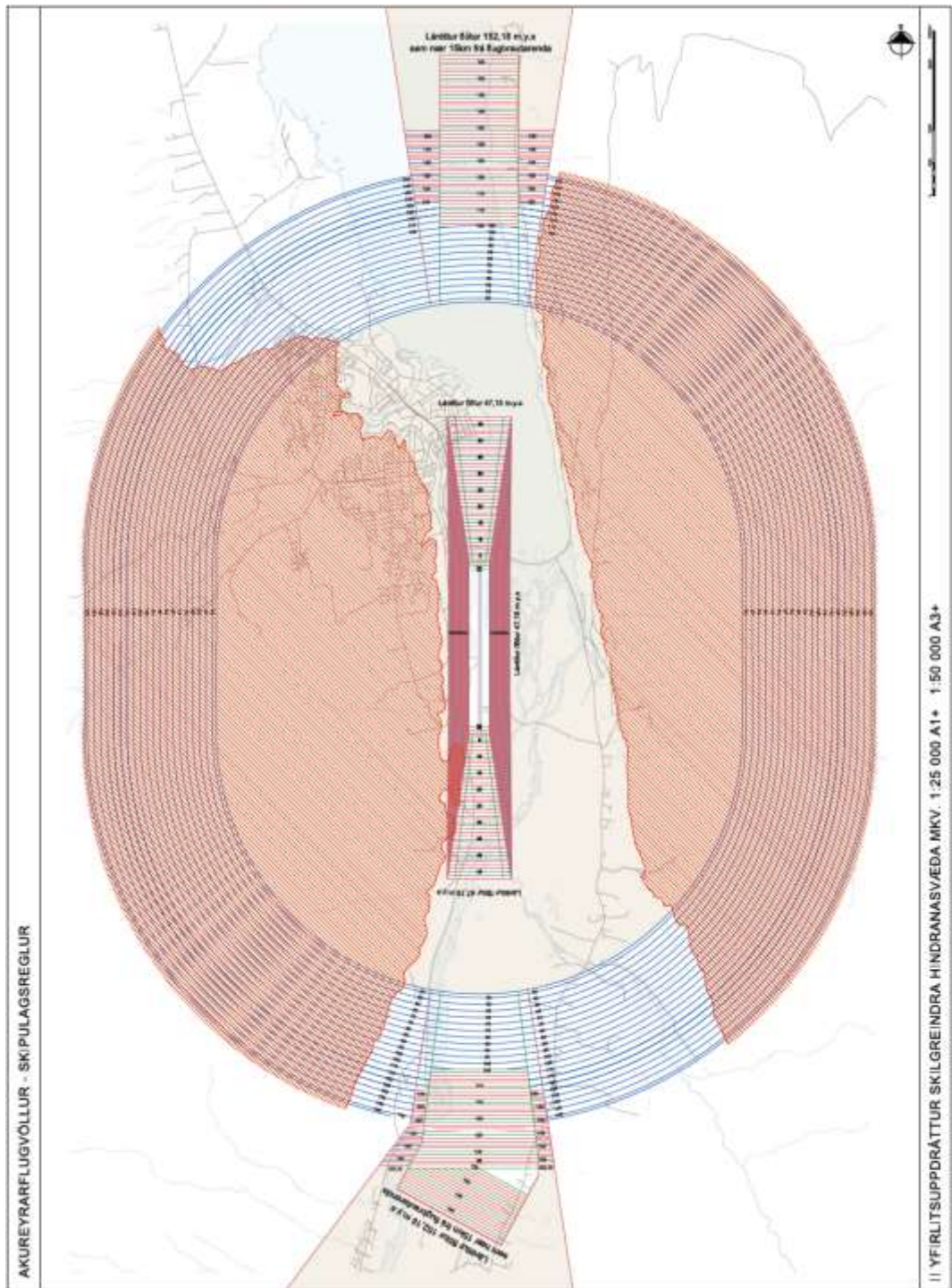
til Akureyrarbæjar og sveitarfélaganna í nágrenni Akureyrar.²⁷ Meginhluti lands og þar með byggðar á Brekkunni á Akureyri stendur upp úr skilgreindum hindranafleti Akureyrarflugvallar (skyggðir fletir á mynd 7.1).

7.2.5 SAMGÖNGUÁÆTLUN

Í Samgönguáætlun 2011-2022²⁸ felst stefnumótun í samgöngumálum og skilgreining grunnnets samgöngukerfis, sem nær til alls landsins og er ætlað að tryggja landsmönnum greiðar samgöngur. Þar er fjallað um ákveðin grundvallarsjónarmið um samgöngur á landi, lofti og legi. Í áætluninni eru tilgreindar framkvæmdir á Akureyrarflugvelli.

²⁷ *Skipulagsreglur fyrir Akureyrarflugvöll*. 2011.

²⁸ *Þingsályktun um samgönguáætlun fyrir árin 2011–2022*. 2012.

Mynd 7.1 Yfirlitsuppdráttur skilgreindra hindrunarsvæða fyrir Akureyrarflugvöll.

8 IÐNAÐARSVÆÐI

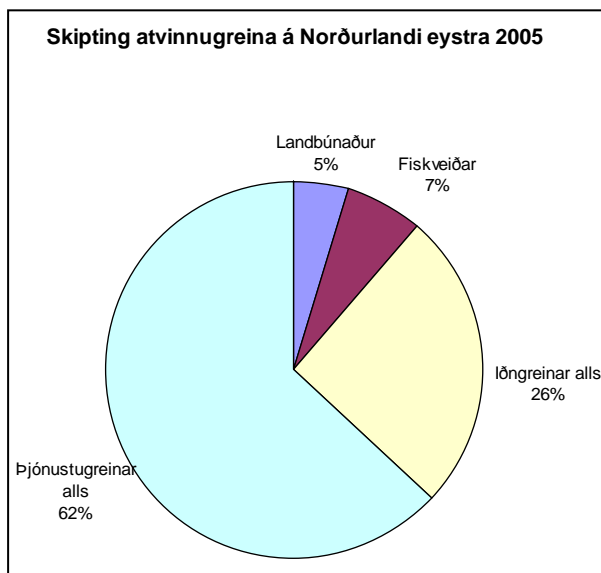
Umfjöllun um iðnaðarsvæði og nýjar hafnir fléttast saman þar sem stefnt er að uppbyggingu iðnaðarsvæðis í tengslum við nýja höfn á Dysnesi á Galmaströnd.

Í Svæðisskipulagi Eyjafjarðar 1998-2018, sem felld hefur verið úr gildi, var eitt af meginmarkmiðunum að stóriðja²⁹ yrði reist í Eyjafirði.³⁰ Í samræmi við sett markmið var 120 ha svæði við Dysnes afmarkað til þeirra nota en auk þess gert ráð fyrir flutningslínunum raforku (220 kV) að svæðinu og hafnargerð. Með stóriðju er hér átt við atvinnufyrirtæki sem krefjast mikillar fjárfestingar í þungavélum og stórum iðjuverum en tiltölulega litlu vinnuafli. Stóriðja raskar yfirleitt umhverfi sínu með mengun eða öðrum hætti. Framleiðsluvörur stóriðju fara yfirleitt ekki til almennra neytenda. Í erlendum skilgreiningum er hugtakið ekki tengt orkunotkun eins og hér á landi (orkufrekur iðnaður).

Áherslur hafa breyst, m.a. með stefnu stjórnvalda um uppbyggingu stóriðju við Húsavík auk þess sem afmörkun iðnaðarsvæðisins við Dysnes hefur verið breytt í Aðalskipulagi Arnarneshrepps (nú Hörgársveitar) þannig að þar er nú gert ráð fyrir um 59 ha athafna-, iðnaðar- og hafnarsvæði.

8.1 STAÐA

Iðnaðarstarfsemi í Eyjafirði er fyrst og fremst matvælaíðnaður og ýmis konar smáiðnaður. Samvinnuhreyfingin (SÍS og KEA m.m.) byggði upp öflugan og fjölbreyttan iðnað á Akureyri og í Eyjafirði á 20. öldinni og rak fjölda iðnfyrirtækja. Fall sambandsverksmiðjanna olli ákveðinni kreppu í atvinnulífi svæðisins en minni fyrirtæki, öflug útgerðarfélög og nýr háskóli tóku við hlutverki hinna gömlu stóru vinnustaða og er atvinnulíf nú fjölbreyttara en áður var. Nokkur stór iðnfyrirtæki eru nú á svæðinu, m.a. nýleg aflþynnuverksmiðja í Krossanesi á Akureyri sem framleiðir vörur til notkunar í hátækniíðnaði. Einnig eru á svæðinu minni sérhæfð iðnfyrirtæki s.s. í lyfjaiðnaði og öðrum greinum.

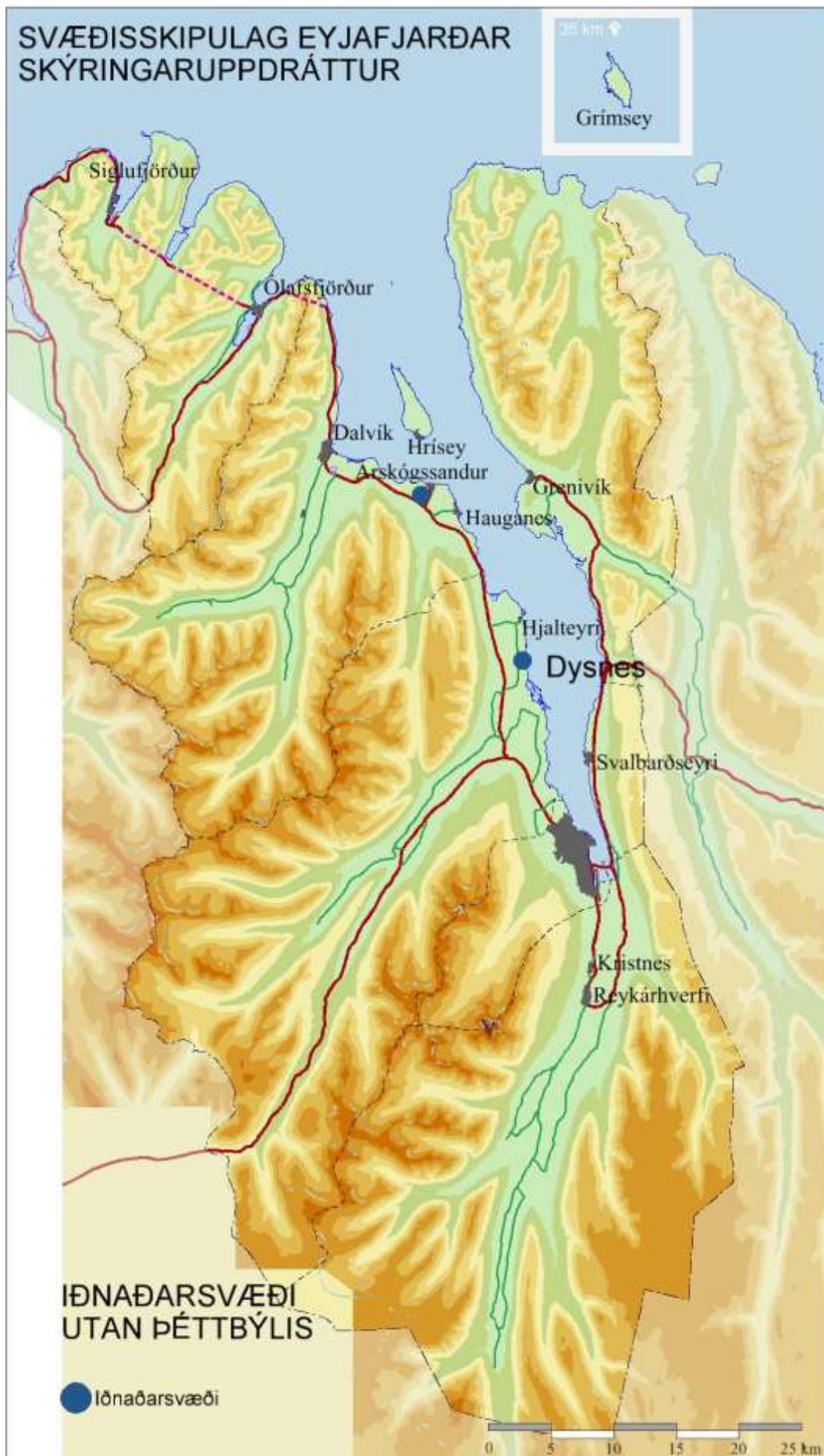
Grunnstoðir atvinnulífsins á svæðinu, landbúnaður og fiskveiðar hafa breyst talsvert undanfarna áratugi. Mun færri starfa í þessum greinum nú en áður þótt framleiðsla hafi aukist. Afleiddar atvinnugreinar, iðnaður og þjónustugreinar eru þungamiðja atvinnulífsins og er líklegt að helst verði vöxtur í þjónustugreinum hvers konar á næstu árum eins og undanfarin ár.

Iðnaðarsvæði eru skilgreind í aðalskipulagi sveitarfélaganna. Engin eiginleg iðjuver eru á skipulagssvæðinu.

Mynd 8.1 Skipting atvinnugreina 2005

²⁹ Investopedia. *Heavy Industry*.

³⁰ Svæðisskipulag Eyjafjarðar 1998-2018. Kafli 2.2.4 Stóriðja.

Mynd 8.2 Íðnaðarsvæði utan þéttbýlis

8.2 TENGLI VIÐ AÐRAR ÁÆTLANIR

Í aðalskipulagi Dalvíkurbyggðar 2008-2020 er afmarkað 107 ha iðnaðarsvæði á Árskógssandi fyrir umfangsmikla iðnaðarstarfsemi eða starfsemi, sem er talin geta haft mengun í för með sér. Nálægð við þéttbýli og fjarlægð frá stórrí höfn setja starfseminni einhverjar skorður. 66 kV flutningslína raforku (Dalvíkurlína) liggur skammt frá svæðinu en ekki er á þessu stigi gert ráð fyrir öflugri flutningslínunum í skipulagi.

59 ha svæði með blandaðri landnotkun (athafnasvæði, iðnaðarsvæði, hafnarsvæði) er skilgreint í Aðalskipulagi Arnarneshrepps (nú Hörgársveitar) á Dysnesi.

9 EFNISTÖKUSVÆÐI

Samvinnunefnd um Svæðisskipulag Eyjafjarðar leitaði til Náttúrufræðistofnunar Íslands eftir greinargerð og sjónarmiðum um efnisnám og efnistöku­möguleika til framtíðar í Eyjafirði. Halldór G. Pétursson (HGP) jarðfræðingur á Náttúrufræðistofnun Íslands vann greinargerðina en þar er gerð grein fyrir mörgum grundvallaratriðum og sjónarmiðum sem ber að hafa hliðsjón af í umfjöllum um efnisnám til framtíðar.³¹

Uppbygging og viðhald mannvirkja, sem nauðsynleg eru í byggð og samfélagi, krefst aðgangs að jarðefnum með hentuga eiginleika. Afla þarf jarðefna til húsbýgginga, vegagerðar og annarra mannvirkja s.s. hafna og brimvarna. Efnisnám getur haft varanlegar breytingar í för með sér á landslagi og náttúrufari en einnig eru til námur sem endurnýjast á lengri eða skemmri tíma.

Þótt skipulagstímabil svæðisskipulagsins sé örstutt á jarðsögulegum tímakvarða er nauðsynlegt að líta til nýtingarsjónarmiða til langs tíma á okkar tímatali, jafnvel alda. Í skýrslu HGP er spáð í möguleg eða hugsanleg efnistökusvæði til langrar framtíðar. Slík svæði verða ekki afmörkuð á skipulagi á þessu stigi en ástæða er til að hefja nauðsynlegar rannsóknir, sem eru forsenda efnisnáms, t.d. af sjávarbotni.

Þörf fyrir jarðefni til bygginga og annarra framkvæmda er að jafnaði mest á Akureyri. Þar eru flestar efnisnámur fullnýttar og takmarkaðir möguleikar á frekari vinnslu. Grjótnáma í Ystaási í Krossanesi, þar sem numið er efni með eftirsóknarverða eiginleika m.a. til vegagerðar, er langt komin en þar er gert ráð fyrir landmótun undir iðnaðarlóðir að efnisnámi loknu. Minni háttar efnistaka er í endurnýjanlegri námu í Damminum ofan Glerárstíflu. Hún er nefnd hér sem dæmi um auðlind sem endurnýjast jafn óðum. Engar stórar efnisnámur eru í Fjallabyggð en efni úr Héðinsfjarðargöngum er sem næst fullnýtt. Talsvert efni mun koma úr Vaðlaheiðargöngum sem nýtast mun til vegagerðar og annarra framkvæmda. Helstu efnistöku­möguleikar á landi eru í Hörgársveit og Eyjafjarðarsveit. Þessi ójafna dreifing landsins gæða að þessu leyti er ástæða þess að nauðsyn er talin á sameiginlegri stefnu sveitarfélaganna um efnisnám þar sem það eru hagsmunir þeirra allra að hafa aðgang að góðum og hentugum jarðefnum.

9.1 STAÐA

9.1.1 ÚTDRÁTTUR ÚR SKÝRSLU NÍ

Töluverðir byggingarefnistöku­möguleikar eru á Eyjafjarðarsvæðinu sem nýta má í framtíðinni. Þá er einnig efnistaka hugsanleg á sjávarbotninum í firðinum en frekari jarðfræðirannsóknir eru nauðsynlegar áður en hægt verður að skera úr um hvort þeir möguleikar séu raunhæfir (sjá mynd 9.1).

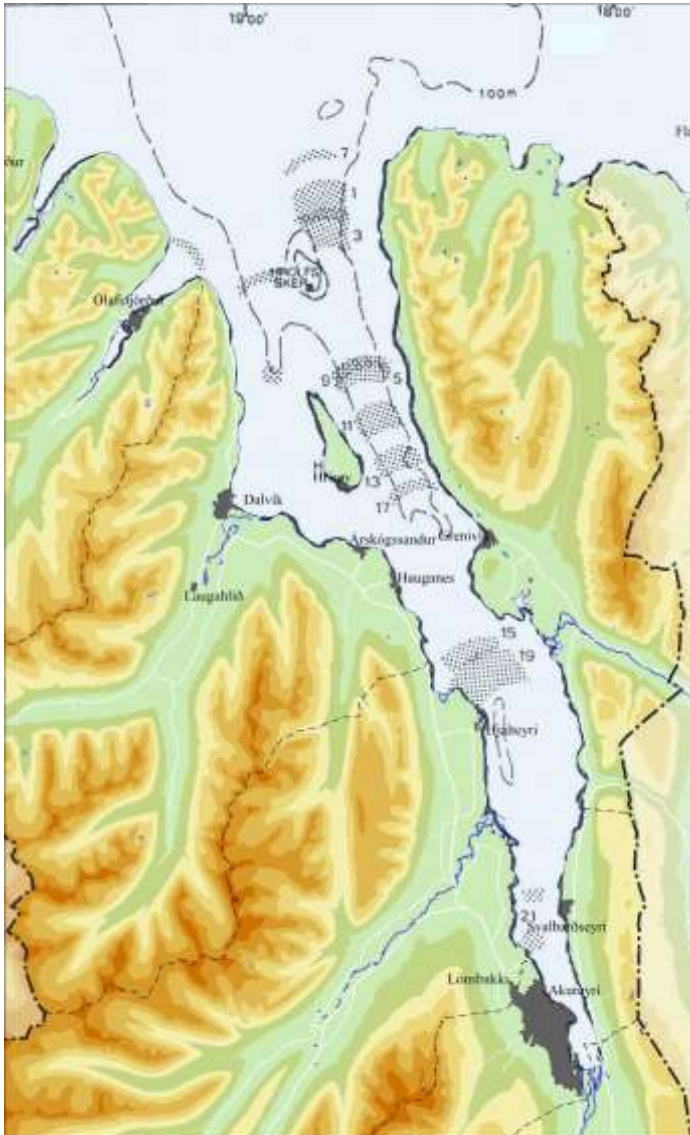
Í skýrslunni er gefið yfirlit um helstu efnistöku­möguleika í sveitarfélögum á svæðinu, rætt um gerð og gæði efnis í hinum ýmsu jarðmyndunum og bent á þá þætti sem takmarkað gætu efnisnám.

Byggingarefni á Eyjafjarðarsvæðinu er aðallega unnið úr þrennskonar jarðmyndunum: Í fyrsta lagi úr malarhjöllum frá síðjökultíma sem yfirleitt eru óshólmar fornra jökulfljóta sem mynduðust þar sem jöklar gengu í sjó við hærri sjávarstöðu í lok ísaldar. Efnisvinnsla úr þessum jarðmyndunum er ekki sjálfbær því þær endurnýjast ekki við þær aðstæður sem eru í dag. Í öðru lagi úr áreyrum stærstu vatnsfallanna á svæðinu sem er framburður þeirra á nútíma eða síðan jöklar hurfu í lok ísaldar. Efnisvinnsla á áreyrum telst sjálfbær, því hlutar þeirra endurnýjast, en reyndar oft á mjög löngum tíma. Við efnistöku úr áreyrum verður að taka tillit til tveggja vatnsverndarsvæða, í Hörgárdal og Svarfaðardal, en einnig þess að malareyrar umhverfis árfarvegi eru mikilvægar seiða-

³¹ Halldór G. Pétursson. (2011).

uppeldisstöðvar. Mælt er með að efnistaka úr áreyrum sé ekki stunduð án undanfarandi lífríkisrannsókna og skv. ráðgjöf fiskifræðinga. Í þriðja lagi er grjótnám á nokkrum stöðum í nokkurra milljón ára gamlar berggrunnsmyndanir og er sú efnisvinnsla ekki sjálfbær.

Í Dalvíkurbyggð, Hörgársveit, Eyjafjarðarsveit og Grýtubakkahreppi eru miklir efnistökmöguleikar og þar eru stórar námur sem koma til með að endast í töluverðan tíma. Í þremur sveitarfélögum, Fjallabyggð, Akureyri og Svalbarðsstrandarhreppi eru litlir efnistökmöguleikar eða námur þegar fullnýttar. Tvö síðastnefndu sveitarfélögin eru það vel í sveit sett að stutt er að sækja byggingarefni í önnur sveitarfélög þar sem miklir námumöguleikar eru. Í Fjallabyggð er efnisnám þegar hafið á sjávarbotni í Siglufirði.

Mynd 9.1 Merki um jökulbrúnir frá ísöld í setlögum á botni Eyjafjarðar (Hafliði Hafliðason 1983).

9.1.2 YFIRLIT YFIR EFNISTÖKUMÖGULEIKA

Í umhverfisskýrslu svæðisskipulagsins (kafla 3.3) eru teknir saman þeir efnistökmöguleikar, sem nefndir eru í skýrslu Halldórs G. Péturssonar jarðfræðings. Í yfirliti þar er lagt gróft mat á þá út frá umfjöllun HGP og þeim gögnum öðrum sem fyrir liggja um viðkomandi svæði.

9.2 TENGLI VIÐ AÐRAR ÁÆTLANIR

9.2.1 STÓRAR EFNISNÁMUR Í AÐALSKIPULAGI SVEITARFÉLAGANNA FJALLABYGGÐ

Engin matsskyld náma er innan sveitarfélagsins.

DALVÍKURBYGGÐ

Engin matsskyld náma er innan sveitarfélagsins.

HÖRGÁRSVEIT

Tvær námur eru matsskyldar:

- Björg
- Grjótnáma á Moldhaugahálsi.

Nú liggja fyrir rannsóknir á seiðastofnum á vatnasvæði Hörgár og mat á ánni og hliðarám hennar m.t.t. uppeldis bleikjuseiða.³²

AKUREYRARKAUPSTAÐUR

Engin matsskyld náma er innan sveitarfélagsins.

EYJAFJARÐARSVEIT

Tvær námur eru matsskyldar:

- Þveráreyrar í landi Þverár (ES16).
- Þveráreyrar í landi Ytra-Hóls (ES18).

Nú liggja fyrir rannsóknir á seiðastofnum á vatnasvæði Eyjafjarðarar og mat á ánni og hliðarám hennar m.t.t. uppeldis bleikjuseiða.³³ Eyjafjarðarsveit hefur unnið skipulag efnistöku úr Eyjafjarðará.

SVALBARÐSSTRANDARHREPPUR

Engin náma háð mati á umhverfisáhrifum.

GRÝTUBAKKAHREPPUR

Engin náma er háð mati á umhverfisáhrifum.

ÖNNUR MÖGULEG EFNISTÖKUSVÆÐI YFIR 50.000 m² EÐA 15.000 m³

- Hörgá
- Munkaþverá

9.2.2 ÁKVÆÐI LAGA

SKIPULAGSLÖG NR. 123/2010

Úr 1. gr. **Markmið.**

Markmið laga þessara er:

- að stuðla að skynsamlegri og hagkvæmri nýtingu lands og landgæða, tryggja vernd landslags, náttúru og menningarverðmæta og koma í veg fyrir umhverfisspjöll og ofnýtingu, með sjálfbæra þróun að leiðarljósi,

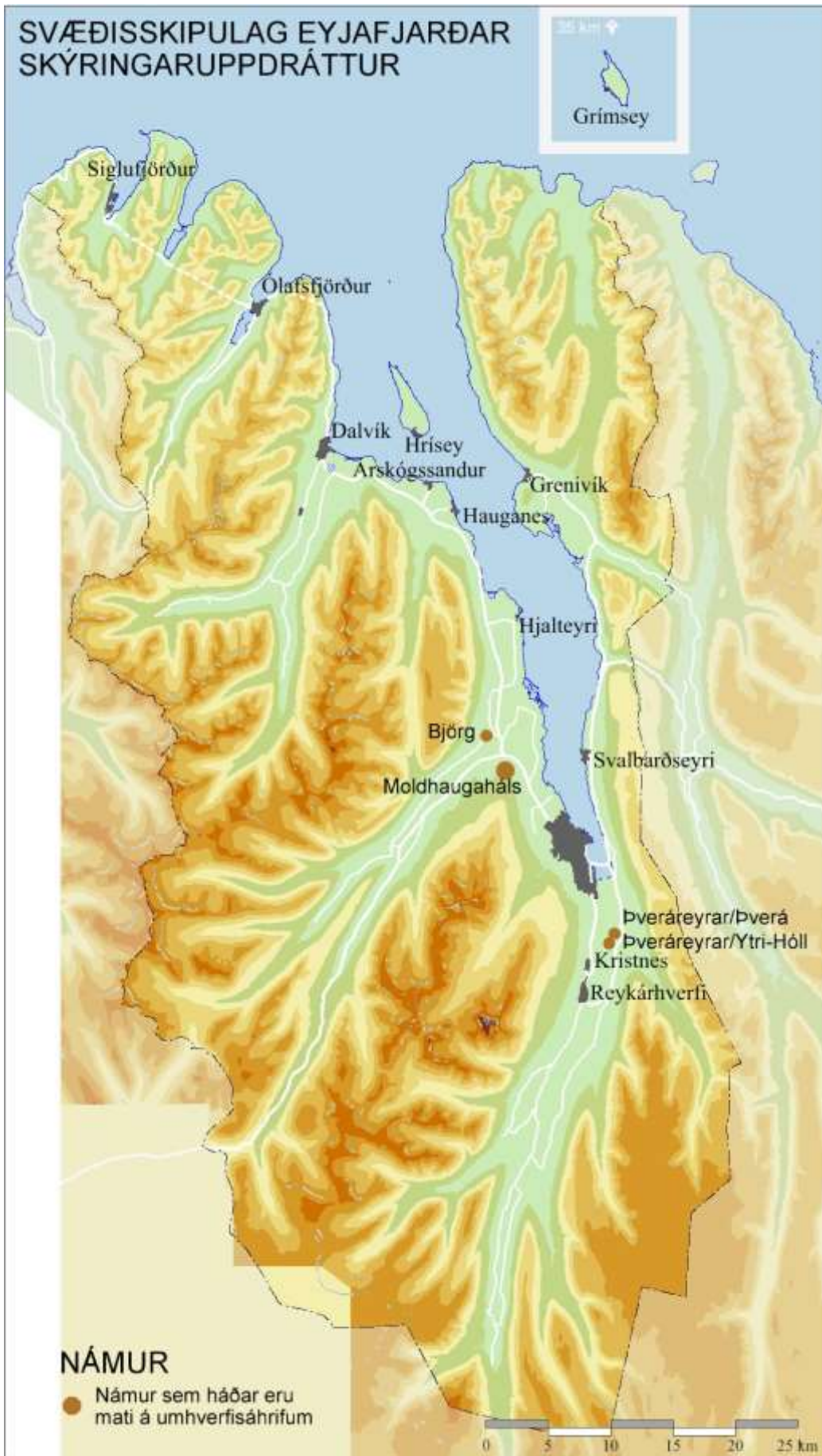
Um efnistöku gilda ákvæði 13. greinar skipulagslaga um framkvæmdaleyfi.

LÖG UM NÁTTÚRUVERND NR. 44/1999

Um efnistöku gilda ákvæði VI kafla laganna, greinar 45 - 49.

³² Eik Elfarsdóttir, Bjarni Jónsson og Karl Bjarnason. 2008.

³³ Kristinn Kristinsson. 2011.

Mynd 9.2 Námur sem háðar eru mati á umhverfisáhrifum.

10 ÚRGANGSMEDHÖNDLUN

Skýr ákvæði eru um tilhögun áætlunargerðar um úrgangsmál í lögum um meðhöndlun úrgangs (sjá kafla 10.3). Í upphafi skipulagsvinnunnar var því ekki gert ráð fyrir að málaflokkurinn yrði viðfangsefni svæðisskipulagsins. Athugasemd á vinnslutímanum gaf tilefni til þess að í svæðisskipulaginu væri sett fram stefna í málaflokknum. Sú stefna hlýtur að teljast bindandi fyrir gerð svæðisáætlunar um meðhöndlun úrgangs fyrir skipulagssvæðið.

Hér eru tekin saman nokkur atriði sem varpa ljósi á grundvöll og umfang þeirrar áætlunar í þessum málaflokki sem skylt er að sé ætíð í gildi.

10.1 STAÐA

Sorp var urðað á sorphaugunum á Glerárdal ofan Akureyrar um árabíl og síðustu starfsárin var þar urðað sorp af öllu Eyjafjarðarsvæðinu. Sorphaugunum á Glerárdal var lokað 1. mars 2011. Á seinni árum hefur aukin flokkun úrgangs og endurvinnsla minnkað umfang úrgangsurðunarinnar. Óflokkaður úrgangur af skipulagssvæðinu er nú urðaður í Stekkjarvík í landi Sölvabakka í Austur-Húnavatnssýslu, um 155 km frá Akureyri.

Í eftirfarandi töflu er yfirlit yfir urðaðan óflokkaðan úrgang á Eyjafjarðarsvæðinu frá 2001 – 2010.

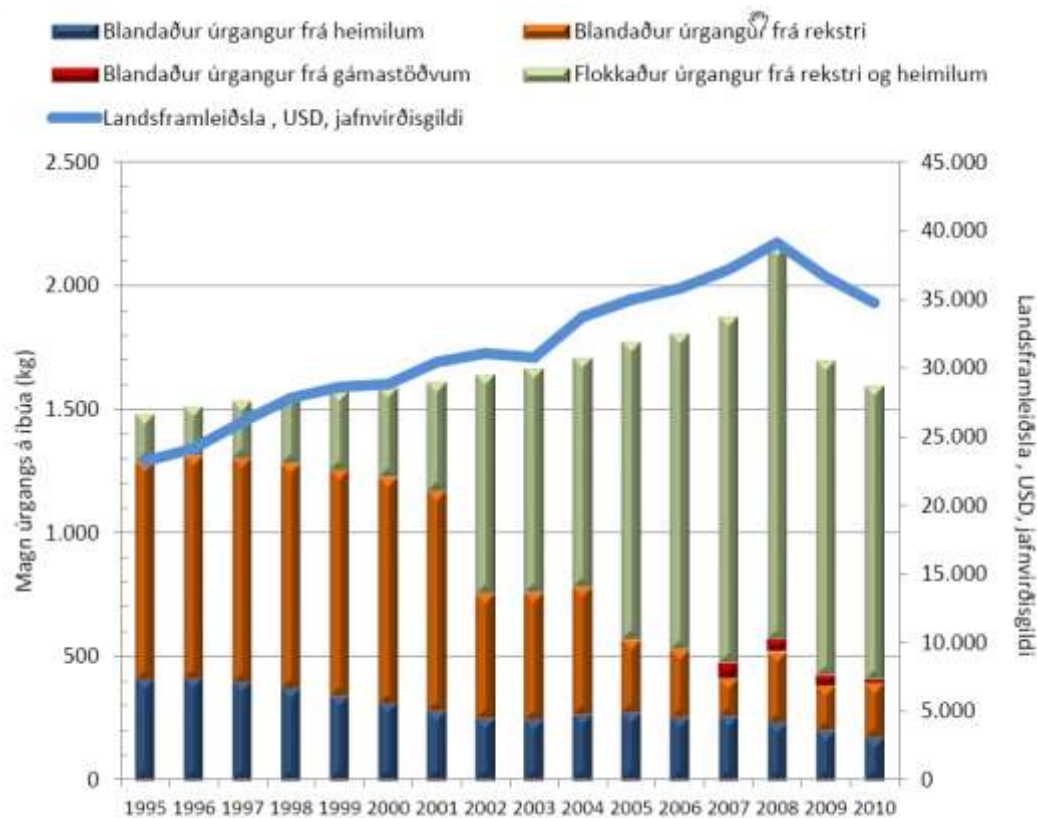
Ár	Tonn	Íbúar	Kg/íbúa
2001	19.960	21.122	945
2002	21.538	21.353	1009
2003	19.699	21.553	914
2004	17.509	21.698	807
2005	16.614	21.832	761
2006	18.906	22.040	858
2007	17.684	22.423	789
2008	14.977	22.715	659
2009	10.403	22.751	457
2010	9.638	22.898	421

Tafla 10.1. Urðaður úrgangur 2001-2010.³⁴

Árið 2011 voru urðuð tæp 7.000 tonn af úrgangi frá Eyjafjarðarsvæðinu sem samsvarar rúmlega 300 kg á íbúa. Úrgangsmagn til förgunar er nú innan við þriðjungur af því sem var fyrir um áratug. Þessi árangur hefur náðst með aukinni flokkun en öll sveitarfélögin hafa tekið upp víðtæka flokkun úrgangs sem hefur í för með sér að mun hærra hlutfall úrgangs fer nú til endurvinnslu en áður.

Á mynd 10.1 má greina tvíþætta þróun á landsvísu. Annars vegar viðsnúning eftir 2008 þar sem í stað stöðugrar aukningar úrgangs frá ári til árs dregur verulega úr, væntanlega vegna hrunsins og breytts neyslumynsturs í kjölfar þess. Hins vegar sést vel hve æ stærri hluti úrgangs fer til endurvinnslu og þar af leiðandi minna magn til förgunar af einhverju tagi. Óljóst er hvort breytt neyslumynstur tákni vitundarvakningu eða sé einungis birtingarmynd efnahagsþrenginga.

³⁴ Grænt bókhald vegna ársins 2010. 2011.

Mynd 10.1 Magn flokkaðs og blandaðs úrgangs á hvern íbúa 1995-2010 samanborið við landsframleiðslu hvers árs.³⁵

Úrgangsstjórnunarvetvangur þeirra sveitarfélaga sem eiga aðild að svæðisskipulaginu er einkahlutafélagið Flokkun Eyjafjörður. Það var stofnað árið 2007 og tók þá við hlutverki byggðasamlags sem hét Sorpeyðing Eyjafjarðar. Það var stofnað árið 1993. Meginhlutverk einkahlutafélagsins, og áður byggðasamlagsins, var að reka urðunarstað á Glerárdal fyrir ofan Akureyri. Honum var lokað 28. febrúar 2011 og síðan er gerð svæðisáætlunar um meðhöndlun úrgangs meginverkefni félagsins.

Á árunum 2004-2005 var samin svæðisáætlun um meðhöndlun úrgangs fyrir Eyjafjarðarsvæðið með gildistíma 2005-2020. Svæðisáætlunin byggði á Landsáætlun um úrgang 2004-2016.

Rauntölur um heildarmagn úrgangs sem fellur til á Eyjafjarðarsvæðinu hafa ekki verið teknar saman fyrir síðustu ár. Tölur um hlutfall endurvinnslu og förgunar eru því ekki til á þessum tímamarki en unnið er að nýrri svæðisáætlun þar sem tölurnar verður að finna.

Frá 1. mars 2011 hefur óflokkaður úrgangur af Eyjafjarðarsvæðinu verið fluttur til förgunar á urðunarstaðnum í Stekkjarvík skammt frá Blönduósi. Tafla 10.2 sýnir það úrgangsmagn sem þangað var flutt mánaðarlega úr Eyjafirði á tímabilinu frá 1. mars 2011 til 31. september 2012.

	Rekstur*	Heimili	Samtals
2011			
mars	244.270	223.550	467.820
apríl	388.550	151.850	540.400
maí	478.644	169.426	648.070
júní	450.080	193.150	643.230

³⁵ Landsáætlun um meðhöndlun úrgangs 2013-2024. 2012.

	Rekstur*	Heimili	Samtals
júlí	464.018	191.502	655.520
ágúst	439.564	201.446	641.010
september	439.990	148.150	588.140
október	428.740	141.480	570.220
nóvember	310.820	149.480	460.300
desember	336.070	179.980	516.050
2012			
janúar	339.505	171.995	511.500
febrúar	386.380	151.460	537.840
mars	489.910	134.100	624.010
apríl	353.480	141.060	494.540
maí	474.920	142.200	617.120
júní	483.450	171.400	654.850
júlí	535.710	159.750	695.460
ágúst	526.280	180.840	707.120
september	499.550	138.430	637.980
samtals	8.069.931	3.141.249	11.211.180
hlutföll	72%	28%	

*Að öllum líkindum er þetta ekki alveg allt frá rekstri t.d. hluti húsgagna og jafnvel hluti asbest. Hér inn kemur líka það sem safnast á gámasvæði, þótt hluti þess sé frá einstaklingum.

Tafla 10.2. Heildartölur úr Eyjafirði til urðunar í Stekkjarvík (tonn)³⁶

Af flokkuðum úrgangi fer mest til endurvinnslu í jarðgerðarstöð Moltu ehf. en gert er ráð fyrir að stöðin vinni úr um 10-12.000 tonnum á ári. Helstu úrgangsflokkarnir sem þangað fara eru sláturúrgangur, lífrænn heimilisúrgangur, garðaúrgangur, pappír og þéttbýlis-hrossatað.

Annar úrgangur til endurvinnslu, s.s. brotajárn, ýmsar gerðir umbúða (þ.á.m. plast), gúmmí, raf- og rafeindateki og spilliefni, er safnað af fyrirtækjum, sem starfa á því sviði, skv. samningi við hvert og eitt sveitarfélag á svæðinu. Sérstakar reglur gilda um endurvinnslu úrsérgenginna bifreiða. Endurvinnsla framangreindra úrgangsflokka fer að meginhluta fram erlendis.

Í öllum sveitarfélögunum í Eyjafirði fer sorphirða fram í verktöku, svo og rekstur móttöku- og flokkunarstöðva. Sums staðar hefur það fyrirkomulag verið um (langt) árabíl en annars staðar hefur það nýlega leyst af hólmi eigin rekstur sveitarfélags (Akureyri). Leiða má að því að líkur að kostnaður við sorphirðu mundi lækka ef öll sorphirða sveitarfélaga í héraðinu, svo og rekstur móttöku- og flokkunarstöðva(r), væri á einni hendi.

Að öðru leyti vísast til svæðisáætlunar um meðhöndlun úrgangs á Eyjafjarðarsvæðinu, bæði gildandi áætlunar og þeirrar, sem er í vinnslu.

³⁶ Flokkun Eyjafjörður ehf. Tölvupóstur.

10.2 TENGLI VIÐ AÐRAR ÁÆTLANIR

10.2.1 LÖG UM MEÐHÖNDLUN ÚRGANGS NR. 55/2003

1. KAFLI. MARKMIÐ, GILDISSVIÐ OG SKILGREININGAR.

1. GR. MARKMIÐ.

Markmið laga þessara er að stuðla að því að meðhöndlun úrgangs valdi sem minnstum óæskilegum áhrifum á umhverfið og mengi ekki vatn, jarðveg né andrúmsloft, svo og að draga úr hættu sem förgun úrgangs getur haft á heilsu manna og dýra.

Jafnframt er það markmið laganna að dregið verði skipulega úr myndun úrgangsefna eftir því sem unnt er. Þeim úrgangi sem myndast verði komið í endurnotkun og endurnýtingu og nauðsynlegri förgun úrgangs háttað þannig að hann nái jafnvægi við umhverfi sitt á sem skemmstum tíma.

10.2.2 REGLUGERÐ UM MEÐHÖNDLUN ÚRGANGS NR. 737/2003

I. KAFLI. MARKMIÐ, GILDISSVIÐ O.FL.

1. GR. MARKMIÐ.

Markmið reglugerðar þessarar er að stuðla að því að meðhöndlun úrgangs valdi sem minnstum óæskilegum áhrifum á umhverfið, einkum mengun vatns, jarðvegs og andrúmslofts.

Jafnframt er það markmið reglugerðarinnar að dregið verði með skipulögðum hætti úr myndun úrgangs eins og unnt er. Þeim úrgangi sem myndast verði komið í endurnotkun og endurnýtingu og að sú förgun úrgangs sem nauðsynleg er verði með skipulögðum hætti þannig að hann nái jafnvægi við umhverfi sitt á sem skemmstum tíma.

10.2.3 SAMÞYKKT UM SORPHIRÐU SVEITARFÉLAGA Á NORÐURLANDI EYSTRA

Markmið samþykktarinnar er að draga úr myndun úrgangs, að auka endurnotkun og endurnýtingu (þ.m.t. endurvinnsla og orkuvinnsla), þannig að úrgangur valdi sem minnstum áhrifum í umhverfinu, staðbundið og hnattrænt.³⁷

10.2.4 VELFERÐ TIL FRAMTÍÐAR

Eftirfarandi liðir eru úr áætluninni Velferð til framtíðar - Sjálfbær þróun í íslensku samfélagi - Áherslur 2010–2013 og vísa númer til kafla í henni.

14. MINNKUN OG BÆTT MEÐHÖNDLUN ÚRGANGS.

14.1 Dregið verði úr myndun úrgangs eftir því sem kostur er og hann meðhöndlaður þannig að hann valdi sem minnstum neikvæðum áhrifum á umhverfið. Tryggja þarf að spilliefni berist ekki út í umhverfið.

14.2 Náð verði tölulegum markmiðum um aukna endurnýtingu úrgangs, s.s. umbúðaúrgangs, lífræns úrgangs, rafeindabúnaðar og raftækja.

14.3 Við verðmyndun vöru verði gert ráð fyrir förgunarkostnaði.

- Lög og reglur um meðhöndlun úrgangs og endurvinnsla verða endurskoðuð með það að markmiði að söfnun og endurvinnsla úrgangs hafi þarfir almennings, atvinnulífs og umhverfisins að leiðarljósi þannig að markmið um minni urðun og meiri endurvinnsla náist.
- Ný rammatilskipun um úrgang verður innleidd með það að fyrir augum að tryggja vernd umhverfis og heilsu manna. Þetta verður meðal annars gert

³⁷ Samþykkt um sorphirðu sveitarfélaga á Norðurlandi eystra. 2012.

með því að koma í veg fyrir óæskileg áhrif vegna myndunar og meðhöndlunar úrgangs og með því að draga úr heildaráhrifum af meðhöndlun úrgangs og bæta nýtingu auðlinda.

10.2.5 ÚR UMHVERFISSTEFNU FLOKKUNAR EHF.

- Að vinna stöðugt að umbótum á sviði úrgangsstjórnunar og endurvinnslu með áherslu á að draga úr úrgangsmagni. Efla flokkun úrgangs á heimilum og í fyrirtækjum. Flokkun hvetur þannig til sjálfbærrar þróunar samfélagsins.

10.2.6 MARKMIÐ SVÆÐISÁÆTLUNAR UM MEÐHÖNDLUN ÚRGANGS 2005-2020

- Þessi svæðisáætlun um meðhöndlun úrgangs hefur það markmið að draga markvisst úr myndun úrgangs og auka endurnotkun og endurnýtingu í Eyjafirði.

11 VATN

Vatn er verðmæt auðlind og felast sameiginlegir hagsmunir í vatnsvernd og nýtingu þess. Vatnið er ein af grunnþörfum okkar og er lífsnauðsyn öllum lífverum á jörðinni. Vatnið er nýtt inni á heimilum sem neysluvatn og til upphitunar, í iðnaði og framleiðslu, í landbúnaði og fiskiðnaði og til rafmagnsframleiðslu. Einnig er vatnið, ár, stöðuvötn og fjörur, umgjörð og hluti verðmætra útivistarsvæða.

Árið 2007 var rammatilskipun Evrópusambandsins um verndun vatns (vatnatilskipun 2000/60/EB) tekin upp með þingsályktun. Vatnatilskipunin var síðan innleidd með lögum nr. 36/2011 um stjórn vatnamála. Stjórn vatnamála nær til straumvatna, stöðuvatna, árósa, strandsjávar, grunnvatns og jökla. Stór hluti vatns hér á landi er ómengað og lítt raskað. Þó þarf að gæta að áhrifum vegna skólps, mengaðs frárennslisvatns og breytinga á árfarvegum og rennsli straumvatns. Þrátt fyrir almennt gott ástand vatns er full ástæða til að standa vörð um vatnsgæði til framtíðar. Viðkvæm vatnavistkerfi þola illa álag af mannavöldum í langan tíma. Álag vegna mengunar og rasks getur dregið úr fjölbreytileika lífríkisins og raskað vistkerfum.³⁸

11.1 STAÐA

11.1.1 VATNSVERNDARSVÆÐI

Fjarsvæði, grannsvæði og brunnsvæði vatnsbóla eru skilgreind í aðal- og deiliskipulagi að mestu leyti í samræmi við svæðisskipulagið frá 1998 sem fellt hefur verið úr gildi.

Uppdrættir hafa verið bornir saman og samræmdir, sjá mynd 11.3. Í Svæðisskipulagi Eyjafjarðar 2012-2024 verða fjarsvæði afmörkuð til þess að tryggja gagnkvæma hagsmuni sveitarfélaganna. Nokkur fjarsvæði ná yfir sveitarfélagamörk auk þess sem vatnsverndarsvæði í einu sveitarfélagi geta nýst því næsta. Því er talin ástæða til þess að vatnsverndarsvæði verði hluti svæðisskipulagsins.

Fjarsvæði vatnsbóla við Svarfaðardalsá og Hörgá eru mjög umfangsmikil. Þau spanna allt vatnasviðið ofan brunnsvæðanna að vatnaskilum. Hugsanlegt er að minnka umfang þeirra en það þarf að byggjast á nánari rannsóknum á vatnafari svæðanna. Vatnsból á áreyrum liggja lágt og þarf að dæla öllu vatni frá þeim til notenda. Einnig er viss hættu á mengun þeirra t.d. vegna slysa eða óhappa. Líklegt er að í framtíðinni verði hugað nánar að frekari vatnsöflun fyrir Akureyri í Hlíðarfjalli. Einnig eru möguleikar á vatnsöflun á vatnsverndarsvæði ofan Kristness í Eyjafjarðarsveit.

11.1.2 STRANDSVÆÐI EYJAFJARÐAR

Skólp frá þéttbýli og atvinnustarfsemi hefur óhagstæð vistfræðileg áhrif á það vatn sem það rennur í (viðtaka) og getur stofnað heilsu manna í hættu vegna þeirra örvera sem í því eru. Í lögum og reglugerðum eru ákvæði um meðhöndlun skólps og tilhögun fráveitu svo og viðmiðunargildi um ástand viðtakans. Strangar kröfur eru gerðar um gæði sjávar í grennd við matvælafyrirtæki og hafnir og við strendur sem eru mikilvægar vegna útivistar.

Heilbrigðiseftirlit Norðurlands eystra (HNE) fylgist með ástandi sjávar og stöðu fráveitumála við Eyjafjörð og Heilbrigðiseftirlit Norðurlands vestra á Siglufirði. Eftirlitið felst aðallega í mælingum á fjölda saurkóligerla í tilteknu rúmmáli sjávar.

Ástand sjávar við þéttbýlisstaðina á skipulagssvæðinu er misjafnt. Víða þarf enn að bæta úr með fækkun, sameiningu og lengingu útrása þannig að saurgerlamengun nái ekki að strönd eða hafnarmannvirkjum en annars staðar hefur málum verið komið í gott lag þannig að gerlamengun sjávar við strendur og hafnir er undir viðmiðunarmörkum.

³⁸ Vefur Umhverfisstofnunar.

Nýlegar mælingar, sem gerðar voru að vetri til þegar niðurbrot gerlamengunar er mun hægara en að sumri, valda áhyggjum og þrýsta á um að nauðsynlegum endurbótum á fráveitukerfum verði hraðað. Þetta á t.d. við um Siglufjörð og Akureyri.

Í sjálfu sér er hafið góður eða heppilegur viðtaki sem brýtur niður megnið af þeirri mengun, sem fylgir fráveitum þéttbýlisins, á náttúrulegan hátt svo fremi sem afkastagetu hafsins í þessu tilliti verði ekki ofboðið. Niðurbrotið/hreinsunin gengur mun hægur í kulda og myrkri vetrarins en á sólríku hlýju sumri.

Mismunandi kröfur og viðmið eiga við eftir því hvort viðtakinn telst viðkvæmur eða síður viðkvæmur (sjá skilgreingar í kafla 11.2.1 úr reglugerð um fráveitur og skólþ nr. 798/1999). Í reglugerð um fráveitur og skólþ er gerð krafa um hreinsun skólps (7. gr.) áður en því er veitt í viðtaka. Þar skiptir máli hvers eðlis viðtakinn er (viðkvæmur/síður viðkvæmur). Í svæðisskipulagi verður lögð fram tillaga um skilgreiningu Eyjafjarðar sem síður viðkvæms viðtaka skólps. Eftir sem áður gilda ákvæði reglugerða um gæði sjávar (hámarks magn saurkóligerla í tilteknu rúmmáli) við útivistarsvæði, í höfnum og grennd matvælafyrirtækja.

11.1.3 ÁSTAND HELSTU FALLVATNA

Fyrir liggur flokkun helstu vatnsfalla í Eyjafirði sem unnin var af Háskólasetrinu í Hveragerði fyrir Heilbrigðiseftirlit Norðurlands eystra. Þar er fjallað um Glerá, Hörgá, Svarfaðardalsá³⁹ og Fnjóská⁴⁰. Þar er gerð grein fyrir ítarlegum mælingum og greiningu þeirra. Meginniðurstöður eru teknar saman í eftirfarandi töflu og er þar miðað við flokkun vatns samkvæmt flokkunarkerfi reglugerðar nr. 796/1999 um varnir gegn mengun vatns.

Flokkur	Mengunarástand	Litamerking á skipulagsuppráttum
A	Ósnortið vatn	Blátt
B	Lítið snortið vatn	Grænt
C	Nokkuð snortið vatn	Gult
D	Verulega snortið vatn	Appelsínugult
E	Ófullnægjandi vatn	Rautt

Mynd 11.1 Mengunarflokkar vatns

	Eyjafj.a			Glerá			Hörgá			Svarf.d.á			Fnjóská		
	Ráun- verslegt ástand	Náttúru- legt ástand	Mengun- ar- ástand	Ráun- verslegt ástand	Náttúru- legt ástand	Mengun- ar- ástand	Ráun- verslegt ástand	Náttúru- legt ástand	Mengun- ar- ástand	Ráun- verslegt ástand	Náttúru- legt ástand	Mengun- ar- ástand	Ráun- verslegt ástand	Náttúru- legt ástand	Mengun- ar- ástand
Bær- kóll	II	I	B	II	I	B	I	I	A	II	I	B	I	I	A
SP	I	I	A	II	I	B	II	I	B	II	I	B	I	I	A
PO ₄	I	I	A	I	I	A	I	I	A	I	I	A	II	II	A
NO ₃	I	I	A	I	I	A	I	I	A	I	I	A	I	I	A
NH ₄	I	I	A	III	I	C	I	I	A	II	I	B	I	I	A
TOC	II	I	B	I	I	A	I	I	A	I	I	A	II	II	A
Cu	II	II	A	II	II	A	II	II	A	II	II	A	I	II	A
Zn	I	I	A	I	I	A	I	I	A	I	I	A	I	I	A
Cd	II	II	A	II	II	A	II	II	A	II	II	A	II	II	A
Pb	I	I	A	I	I	A	I	I	A	I	I	A	I	I	A
Cr	II	II	A	II	II	A	I	II	A	II	II	A	II	II	A
Ni	I	I	A	I	I	A	I	I	A	I	I	A	I	I	A
As	I	I	A	I	I	A	I	I	A	I	I	A	I	I	A

Mynd 11.2 Mengunarflokkun Eyjafjarðarár, Glerár, Hörgár, Svarfaðardalsár og Fnjóskár.

Í skýrslunum eru lögð til langtímamarkmið um náttúrulegt ástand (mengunarflokk A) fyrir öll flokkunatriði. Gert er ráð fyrir að flokkunin gildi fyrir allar þverár ánnar þar til

³⁹ Flokkun vatna á Norðurlandi eystra, Eyjafjarðará, Glerá, Hörgá og Svarfaðardalsá. 2004.

⁴⁰ Flokkun vatna á Norðurlandi eystra, Fnjóská, Skjálfafljót og Laxá í Þingeyjarsýslu. 2006.

þær verða flokkaðar sérstaklega. Munurinn á umhverfismarkaflokkum fyrir raunverulegt og náttúrulegt ástand segir til um mengunarflokkunina (sjá flokka A-E á mynd 11.1).

11.1.4 HEITT VATN, JARÐHITI

Á Eyjafjarðarsvæðinu er eingöngu um að ræða lág hita eins og jafnan er á blágrýtis-svæðum landsins. Yfirleitt er vatnsmagnið fremur takmarkað á hverjum stað og hitastig þess yfirleitt á bilinu 20-90°. Heitast hefur það fundist á Laugalandi á Þelamörk, 103°C.

Lághitasvæðin eru allmörg og sum hver nokkuð stór. Stærst virkjaðra svæða er Hrafnagil-Laugaland-Kristnessvæðið í Eyjafjarðarsveit. Jarðhitasvæðið að Reykjum í Fnjóskadal er utan skipulagssvæðisins en þar er jarðhita aflað fyrir Reykjaveitu sem sér byggð í Fnjóskadal og stórum hluta Grýtubakkahrepps fyrir heitu vatni.

Jarðhitasvæðin hafa verið rannsökuð nokkuð ítarlega á síðari árum með jarðeðlisfræðilegum mælingum og borunum og ennþá finnast nýir staðir sem hugsanlega má virkja.⁴¹

Yfirlitsuppráttur (mynd 11.4) sýnir þá staði í Eyjafirði þar sem jarðhiti hefur fundist. Uppdrátturinn er byggður á gögnum frá ÍSOR (desember 2010). Staðsetning jarðhitasvæða er ákvörðuð af jarðfræðingum ÍSOR og eru svæðin merkt þar sem jarðhiti er þekktur. Það getur ýmist verið vegna yfirborðshita eða að jarðhiti hefur fundist við borun og frekari rannsóknir. Grunnforsendan er sú að hiti sé hærri en grunnhitastigull og oftast er vatn til staðar á yfirborði eða í borholum. Á þessu stigi eru staðirnir merktir með punktum sem eru sem næst miðju eða hámarki jarðhita á viðkomandi svæði. ÍSOR vinnur að því að afmarka jarðhitann sem svæði eða fláka með meiri nákvæmni í samvinnu við Orkustofnun.

Ekki verða sett nein ákvæði í svæðisskipulagi um jarðhita og jarðhitanytingu. Yfirlitsupprátturinn er settur fram til skýringar og fróðleiks til þess að stuðla að góðri umgengni um jarðhitauðlindina.

11.1.5 FLOKKUN VIÐTAKA

Árið 2008 lét Akureyrarbær vinna tillögu að skilgreiningu á Eyjafirði sem viðtaka skólps sbr. ákvæði reglugerðar 798/1999 um fráveitur og skólpl⁴². Í viðauka II, liðum A og B, í reglugerðinni eru viðmiðanir um hvaða svæði skuli talin viðkvæm eða síður viðkvæm. Samkvæmt grein 20.3 skulu sveitarstjórnir senda tillögur að skilgreiningu viðtaka sem er síður viðkvæmur til Umhverfisstofnunar ásamt fullnægjandi gögnum. Stofnunin metur gögnin út frá viðauka II og staðfestir skilgreininguna.

Í tillögunni eru teknar saman upplýsingar um formfræðilega og vatnafræðilega eiginleika Eyjafjarðar, magn og styrk frárennslis í útrás Akureyrarbæjar og dreifingu skólps í firðinum. Færð eru fyrir því rök að fjörðurinn skuli skilgreindur sem síður viðkvæmur viðtaki.

Helstu rök eru eftirfarandi:

- „Fjörðurinn er djúpur og sjávarstraumar í firðinum eru talsverðir. Endurnýjunartími sjávar er einnig hraður í firðinum eða 9-10 dagar.
- Tegundafjöldi og fjölbreytileiki dýralífs í Eyjafirðinum er nokkuð mikill og engar vísbendingar eru um næringarauðgun eða súrefnisþurrð. Rannsóknir Hafrannsóknastofnunar gefa til kynna að upptaka næringarefna sé hröð í firðinum og að þau næringarefni sem berast til sjávar með skólpi séu nýtt jafnóðum í firðinum.
- Rannsókn botnлага hefur leitt í ljós að ekki á sér stað uppsöfnun lífrænna efna innst í firðinum.

⁴¹ Svæðisskipulag Eyjafjarðar 1998-2018, forsendur, náttúrufar - byggð.

⁴² Eyjafjörður. Tillaga að skilgreiningu á viðtaka. 2008.

- *Rennslismælingar og efnagreiningar á frárennsli Akureyrarbæjar gefa til kynna að styrkur mengandi efna er innan eðlilegra marka.*
- *Staðsetning útrásarops verður um 450 metra frá landi á um 40 metra dýpi.*
- *Dreifingarlíkan fyrir nýja útrás Akureyrarbæjar gefur til kynna að 1000 föld þynning á sér stað utan svæðis sem nær aðeins nokkra tugi metra frá útrásaropi. Utan þynningarsvæðis útrásar verða kröfur reglugerðar nr. 798/1999 um fráveitur og skólp uppfylltar.*

Með vísan til þess sem á undan hefur komið og viðmiða í Viðauka II, B-hluta í reglugerð nr. 798/1999 um fráveitur og skólp er því lagt til að Eyjafjörðurinn verði skilgreindur sem síður viðkvæmur viðtaki.“

Að öðru leyti vísast til skýrslu Línuhönnunar frá 2008 um þetta mál.

11.2 TENGL VÍÐ AÐRAR ÁÆTLANIR

VATNATILSKIPUN EVRÓPU

Markmið vatnatilskipunar Evrópu er að vernda vistgæði vatns. „Árið 2007 samþykkti Alþingi að innleiða vatnatilskipunina hér á landi með þingsályktun, og var hún innleidd hér á landi, og þar með nýtt stjórnkerfi vatnamála, með setningu laga nr. 36/2011 um stjórn vatnamála. Fyrsti áfangi við innleiðingu þess nær yfir árin 2011-2015. Með því er komið á lögbundinni stjórnun og vernd vatns óháð stjórnsýslumörkum, samþættri vatnastjórnun óháð mismunandi stefnumörkun sveitarfélaga, og tímasettri áætlun um aðgerðir til að bæta ástand vatns eða viðhalda góðu ástandi þess.“⁴³

Markmið tilskipunarinnar:

- Hindra frekari rýrnun vatnsgæða og bæta ástand vistkerfa, og að svo miklu leyti sem vatn hefur áhrif á önnur vistkerfi, tekur tilskipunin einnig til þeirra.
- Tryggja haldbæra vatnsnotkun með verndun nytjavatns.
- Auka vernd og bæta vatnakerfi, t.d. með því að minnka eða stöðva losun „hættulegra“ efna.
- Stuðla að aðgerðum gegn flóðum.
- Að bæta ástand sjávar.

Tilgangur:

Að koma á heildstæðri stjórn vatnsmála, sem nái til allra þátta vatnastjórnar, þar sem stjórnunareiningar nái yfir vatnasvið í heild. Stjórnunareiningar eiga því ekki að vera háðar sveitarstjórnarmörkum, en það þýðir samstarf nærliggjandi sveitarstjórna um vatnastjórnun. Miðlægt stjórnvald fari með samræmingarhlutverk.⁴⁴

⁴³ Nýtt stjórnkerfi vatnamála hér á landi. 2012.

⁴⁴ Helgi Jensson. (á.á.).

11.2.1 LÖG OG REGLUGERÐIR

LÖG UM STJÓRN VATNAMÁLA NR. 36/2011

1. gr. Markmið

Markmið laga þessara er að vernda vatn og vistkerfi þess, hindra frekari rýrnun vatnsgæða og bæta ástand vatnavistkerfa til þess að vatn njóti heildstæðrar verndar. Jafnframt er lögunum ætlað að stuðla að sjálfbærri nýtingu vatns og langtímavernd vatnsauðlindarinnar.

Til að ná fram markmiðum laga þessara skal vinna vatnaáætlun, aðgerðaáætlun og vöktunaráætlun.

2. gr. Gildissvið (hluti)

Lög þessi taka til yfirborðsvatns og grunnvatns ásamt árósvatni og strandsjó, til vistkerfa þeirra og til vistkerfa sem tengjast þeim að vatnabúskap, sbr. viðauka I.

11. gr. Flokkun vatnshlota⁴⁵ og umhverfismarkmið (hluti)

Flokka skal vatn í vatnshlot og gerðir vatnshlota og meta þau. Í vatnaáætlun skulu sett umhverfismarkmið sem eru í samræmi við ákvæði þessa kafla.

19. gr. Vatnaáætlun (hluti)

Umhverfisstofnun skal annast gerð tillögu að vatnaáætlun í samræmi við viðauka II.

Ekki liggur fyrir vatnaáætlun á skipulagssvæðinu en unnið er að stöðuskýrslu, sem er fyrsta skrefið í gerð vatnaáætlunar (nóv. 2012). Gert er ráð fyrir samþykkt fyrstu vatnaáætlunar 2018.

LÖG UM HOLLUSTUHÆTTI OG MENGUNARVARNIR NR. 7/1998

I. kafli. Markmið, skilgreiningar og framkvæmd.

1. gr. Markmið þessara laga er að búa landsmönnum heilnæm lífsskilyrði og vernda þau gildi sem felast í heilnæmu og ómengduðu umhverfi.

VATNALÖG NR. 15/1923.

1. gr. Gildissvið, markmið og orðskýringar.

Markmið þessara laga er að:

- kveða á um rétt almennings til nýtingar vatns, greiðan aðgang að nægu og hreinu vatni og vatnsréttindi landeigenda,
- samþætta nýtingar- og umhverfissjónarmið á sviði vatnamála og auka samvinnu stjórnvalda á því sviði og
- tryggja skynsamlega nýtingu vatnsauðlindarinnar og langtímavernd hennar með fyrirbyggjandi aðgerðum á grundvelli sjálfbærrar þróunar.

LÖG UM VATNSVEITUR SVEITARFÉLAGA NR. 32/2004

1. gr. Gildissvið. Í þéttbýli skulu sveitarfélög starfrækja vatnsveitu í þeim tilgangi að fullnægja vatnsþörf almennings, heimila og atvinnufyrirtækja, þar á meðal hafna, eftir því sem kostur er, nema í þeim tilvikum sem um ræðir í 3. mgr. þessarar greinar og í 4. gr.

⁴⁵ Vatnshlot (enska: body of water) er viss eining af vatni, oft afmörkuð sem t.d. allt það vatn sem er að finna í einu vatni, s.s. Mývatni. Hugtakið vatnshlot er oftast notað um mikið magn af vatni, en getur þó einnig tekið til grunnvatns, tjarna og mýrarvatns. Vatn sem rennur í ám og fljótum t.d. er þó ekki hægt að fella undir vatnshlot, þar eð erfitt er að afmarka það. (Wikipedia).

REGLUGERÐ UM NEYSLUVATN RN. 536/2001

Í 9. grein eru ákvæði um varnir gegn mengun vatnsbóla. Þar segir m.a.:

Umhverfis hvert vatnsból skal heilbrigðisnefnd ákvarða vatnsverndarsvæði sem skiptist í brunnsvæði, grannsvæði og fjarsvæði, sbr. reglugerð um varnir gegn mengun vatns. Brunnsvæði skal vera algjörlega friðað fyrir óviðkomandi umferð og framkvæmdum öðrum en þeim sem nauðsynlegar eru vegna vatnsveitunnar.

REGLUGERÐ UM VARNIR GEGN MENGUN GRUNNVATNS NR. 797/1999

I. KAFLI, markmið, gildissvið o.fl.

1.1 Markmið reglugerðar þessarar er að koma í veg fyrir mengun grunnvatns af mannavöldum. Einnig er það markmið að takmarka afleiðingar mengunar sem þegar hefur orðið á grunnvatni.

III. KAFLI, meginreglur. Verndun grunnvatns.

5.1 Mengun grunnvatns er óheimil.

5.2 Um losun efna í grunnvatn gilda sérstakar reglur eins og nánar segir í reglugerðinni.

REGLUGERÐ UM VARNIR GEGN MENGUN VATNS NR. 796/1999

I. kafli, markmið, gildissvið o.fl.

1.1 Markmið reglugerðar þessarar er að koma í veg fyrir og draga úr mengun vatns og umhverfis þess af mannavöldum. Einnig er það markmið að takmarka afleiðingar mengunar sem þegar hefur orðið á vatni og að flokkun vatns lúti tilteknum reglum, sbr. ákvæði reglugerðarinnar.

1.2 Enn fremur er það markmið að stuðla að almennri verndun vatns.

Ákvæði eru um flokkun vatns eftir ástandi þess og gilda þau um yfirborðsvatn og grunnvatn hvarvetna á landinu.

Í 8. gr. reglugerðarinnar segir:

8.1 Til þess að viðhalda náttúrulegu ástandi vatns og til þess að vernda það gegn mengun frá mannlegri starfsemi skulu heilbrigðisnefndir flokka vatn í samræmi við 9. og 10. gr. og með hliðsjón af fylgiskjali með reglugerðinni. Heilbrigðisnefndir skulu skilgreina langtímamarkmið fyrir vatn og miða þau við flokka A og B, sbr. 9. gr.

8.2 Flokkun vatns gildir um yfirborðsvatn og grunnvatn hvarvetna á landinu. Á skipulagsuppdrætti svæðis- og aðalskipulags skulu koma fram langtímamarkmið, sbr. 1. mgr.

Heilbrigðiseftirlit kannar og fylgist með ástandi helstu fallvatna á svæðinu. Flokkar A og B skv. 9. grein reglugerðarinnar eru „ósnortið vatn“ (A) og „lítið snortið vatn“ (B).

Sjá einnig Lög um vatnsveitur sveitarfélaga nr. 32/2004 og lög um uppbyggingu og rekstur fráveitna nr. 9/2009.

REGLUGERÐ UM FRÁVEITUR OG SKÓLP. NR. 798/1999

1. gr. Markmið

Markmið reglugerðar þessarar er að vernda almenning og umhverfið, einkum vatn og umhverfi þess, gegn mengun af völdum skólps. Einnig er það markmið að koma á samræmdri og kerfisbundinni söfnun, meðhöndlun og hreinsun skólps frá íbúðarbyggð, svo og hreinsun skólps frá tilteknum atvinnurekstri.

3. gr. Skilgreiningar

3.14 Hreinsun skólps: **Eins þreps hreinsun** er hreinsun skólps með aflfræðilegum og/eða efnafræðilegum aðferðum þar sem svifagnir eru botnfelldar eða önnur hreinsun þar sem BOD₅-gildi skólps er lækkað um að minnsta kosti 20% áður en það er losað og heildarmagn svifagna í skólpi er lækkað um að minnsta kosti 50%.

Grófhreinsun er hreinsun fastra hluta úr fráveituvatni með rist, síu eða öðrum búnaði til að koma í veg fyrir sjónmengun.

Tveggja þrepa hreinsun er frekari hreinsun skólps en eins þreps með aðferð sem oftast felur í sér líffræðilega hreinsun sem fylgt er eftir með botnfellingu eða öðru ferli, sbr. kröfur í I. viðauka, 1. töflu. Rotþró með siturlögn eða sandsíu telst t.d. vera tveggja þrepa hreinsun.

3.29 **Síður viðkvæmur viðtaki** eru ármynni og strandsjór þar sem endurnýjun vatns er mikil og losun tiltekinnar mengunar er ekki talin hafa skaðleg áhrif á umhverfið.

3.35 **Viðkvæmur viðtaki** er viðtaki sem gæti orðið fyrir áhrifum vegna mengunar sé ekki gripið til verndaraðgerða eða viðtaki sem hefur orðið fyrir áhrifum vegna mengunar.

7. gr. Hreinsun skólps.

7.1 Skólp skal hreinsa með tveggja þrepa hreinsun eða sambærilegri hreinsun áður en því er veitt í viðtaka nema kveðið sé á um annað í reglugerð þessari.

7.2 Skólp skal hreinsa með ítarlegri hreinsun en tveggja þrepa ef viðtaki er viðkvæmur eða nýtur sérstakrar verndar vegna nytja af ýmsu tagi, lífríkis, jarðmyndana eða útivistar, auk annarra sérstakra vatnsverndunarsvæða, sbr. II. viðauka A.

7.3 Skólp skal hreinsa með a.m.k. eins þreps hreinsun eða sambærilegri hreinsun verði viðtaki skilgreindur sem síður viðkvæmur, sbr. viðmiðanir í II. viðauka B.

7.4 Hreinsað skólp skal endurnýtt ef kostur er.

7.5 Að öðru leyti er vísað til VI. kafla reglugerðarinnar og fylgiskjals 3 með reglugerðinni hvað varðar hreinsun skólps.

Fylgiskjal 2.

Umhverfismörk fyrir saurmengun yfirborðsvatns vegna holræsaútrása.

11.2.2 FLOKKUN VATNS Í AÐALSKIPULAGI SVEITARFÉLAGA

FJALLABYGGÐ

Flokkun vatns og vatnsgæði skv. reglugerð um varnir gegn mengun vatns nr. 796/1999:

Gert er ráð fyrir að sem langtímamarkmið fyrir strandsjó nærri þéttbýli sé raunhæft að stefna að því að hann sé í flokki B, en annað vatn skuli ná mörkum til að falla undir flokk A, til lengri tíma litið.

DALVÍKURBYGGÐ

Flokkun vatns og vatnsgæði sbr. reglugerð um varnir gegn mengun vatns nr. 796/1999:

Sjór við strandlengju Dalvíkurbyggðar telst síður viðkvæmur viðtaki miðað við skilgreiningu reglugerðar um fráveitur og skólp.

Stefnt er að því að strandlengjan verði í flokki A sbr. skilgreiningu í 9. og 10. greinum reglugerðar um varnir gegn mengun vatns með fyrirvara um þynningarsvæði þar sem skólpi er veitt til sjávar. Miðað verði við að þynningarsvæði nái ekki að strönd.

HÖRGÁRSVEIT

Aðalskipulag er í vinnslu. Í gildi er Aðalskipulag Arnarneshrepps og Aðalskipulag Hörgárbyggðar.

ARNARNESHREPPUR

Engin ákvæði.

HÖRGÁRBYGGÐ

Stefnt er að flokkun vatnasvæða.

Sjávarströndin við Hörgárósa er skilgreind í verndarflokki I vegna varna gegn sjávarmengun í samræmi við gr. 4.21 í skipulagsreglugerð.

AKUREYRARKAUPSTAÐUR

Sjór við stendur Akureyrar telst viðkvæmur viðtaki miðað við skilgreiningu reglugerðar um fráveitur og skólþ. Stefnt er að því að strandlengjan verði í flokki B (lítið snortið vatn) sbr. skilgreiningu í 9. og 10. greinum reglugerðar um varnir gegn mengun vatns. Vinna skal áætlun um það hvernig komist verði hjá mengun Glerár vegna sigvatns frá sorphaugunum á Glerárdal. Einnig skal vinna áætlun í samvinnu við Hörgárbyggð um varnir gegn skólþmengun í Lónsá frá byggð og landbúnaði norðan árinna. Stefnt er að því að vatnasvæði ána verði í flokki A (ósnortið vatn) sem er raunhæft markmið sem unnt er að ná á 10-20 árum.

EYJAFJARÐARSVEIT

Nákvæmari rannsóknir verði gerðar á vatnsbúskap í sveitarfélaginu og gæðum vatns.

SVALBARÐSSTRANDARHREPPUR

Stefnt er að því að strandlengjan verði í flokki B (lítið snortið vatn) sbr. skilgreiningu í 9. og 10. greinum reglugerðar um varnir gegn mengun vatns.

Öll vötn og tjarnir eru felld undir flokk A, ósnortið vatn. Þessi svæði hafa öll verndargildi vegna fuglalífs og gróðurfars auk þess sem sum þeirra hafa ákveðið útivistargildi. Kanna skal ástand Svalbarðstjarnar vegna hugsanlegrar mengunar frá gamalli fráveitu og vinna aðgerðaáætlun ef ástæða þykir til.

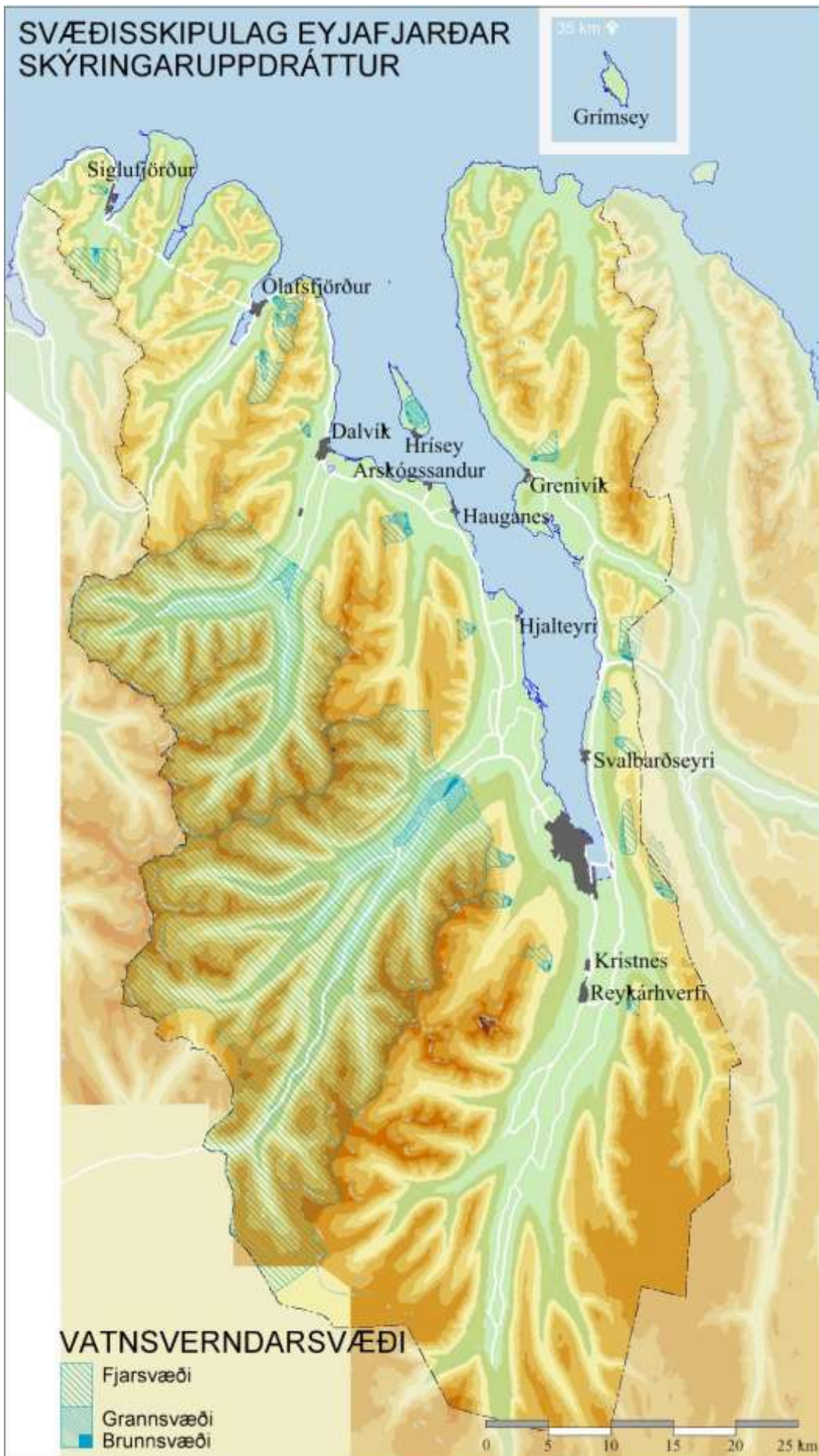
Stefnt er að því að sveitarstjórn (heilbrigðisnefnd), í samvinnu við Heilbrigðiseftirlit og Umhverfisstofnun, meti ástand vatnasvæða í sveitarfélaginu og setji viðmiðunarmörk vegna gerlamengunar og áburðarefna.

GRÝTUBAKKAHREPPUR

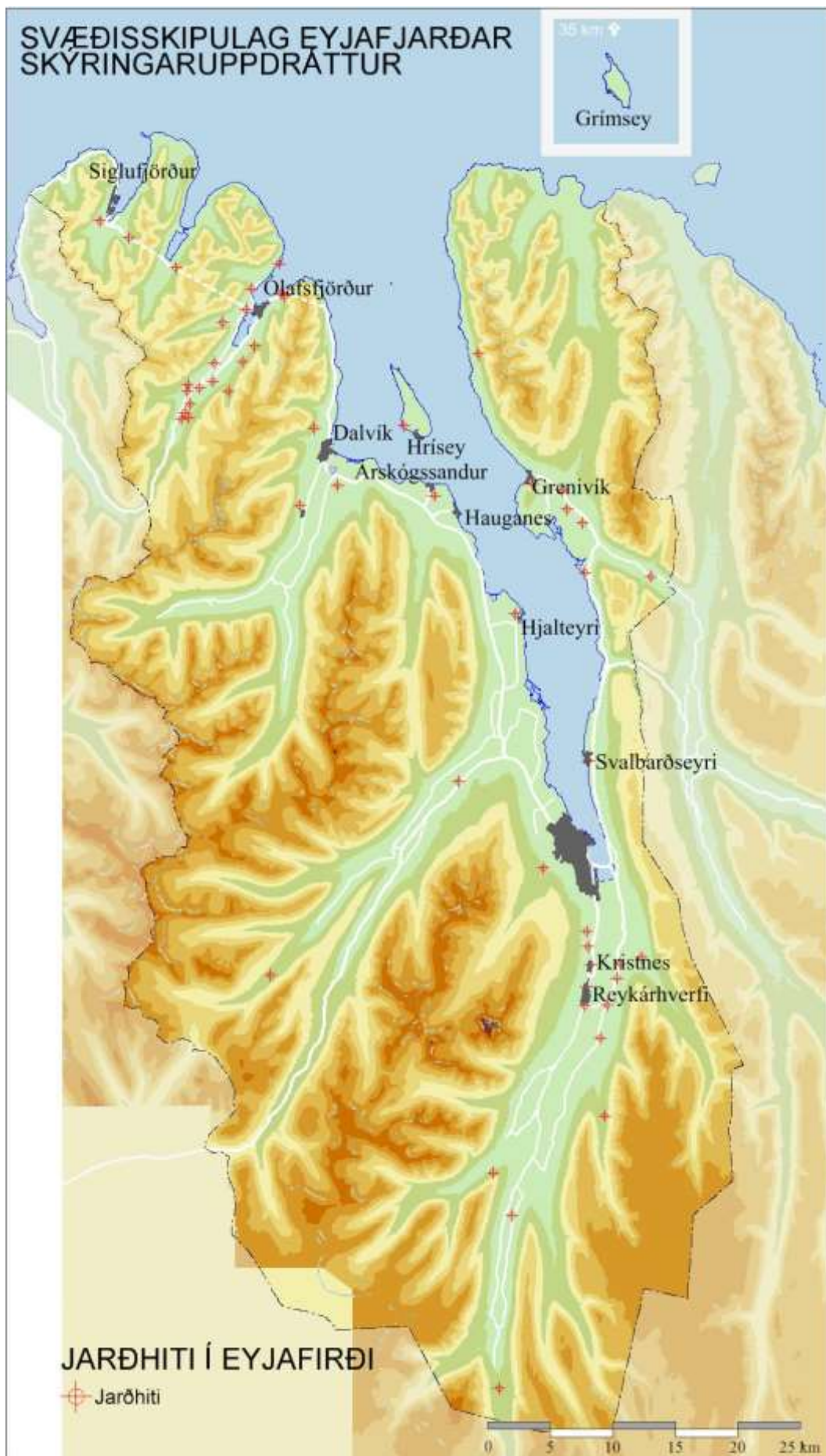
Stefnt er að því að strandlengjan verði í flokki A sbr. skilgreiningu í 9. og 10. greinum reglugerðar um varnir gegn mengun vatns með fyrirvara um þynningarsvæði þar sem skólþi er veitt til sjávar. Miðað verði við að þynningarsvæði nái ekki að strönd.

Stefnt er að því að allar ár, lækir, vötn og tjarnir verði í flokki A, ósnortið vatn. Þessi svæði hafa öll verndargildi vegna fuglalífs og gróðurfars auk þess sem sum þeirra hafa ákveðið útivistargildi.

Stefnt er að því að sveitarstjórn (heilbrigðisnefnd), í samvinnu við Heilbrigðiseftirlit og Umhverfisstofnun, meti ástand vatnasvæða í sveitarfélaginu og setji viðmiðunarmörk vegna gerlamengunar og áburðarefna.

Mynd 11.3 Núverandi vatnsverndarsvæði í aðalskipulagi sveitarfélaganna.

Mynd 11.4 Jarðhiti í Eyjafirði. Byggt á gögnum frá Ísor 2010.

12 FLUTNINGSLEIÐIR RAFORKU

Flutningsleiðir raforku með 132 kV og hærri spennu skulu skilgreindar í svæðisskipulagi.

12.1 TENGLI VIÐ AÐRAR ÁÆTLANIR

12.1.1 AÐALSKIPULAG SVEITARFÉLAGA

HÖRGÁRSVEIT

Unnið er að gerð aðalskipulags fyrir Hörgársveit (áður Hörgárbyggð og Arnarneshreppur).

AÐALSKIPULAG HÖRGÁRBYGGÐAR

Gert er ráð fyrir nýrri flutningslínu fyrir raforku um Öxnadal/Hörgárdal að mestu samsíða núverandi Rangárvallalínu 1. Einnig er gert ráð fyrir flutningslínu til norðurs frá Moldhaugahálsi að Dysnesi í Arnarneshreppi.

AKUREYRARKAUPSTAÐUR

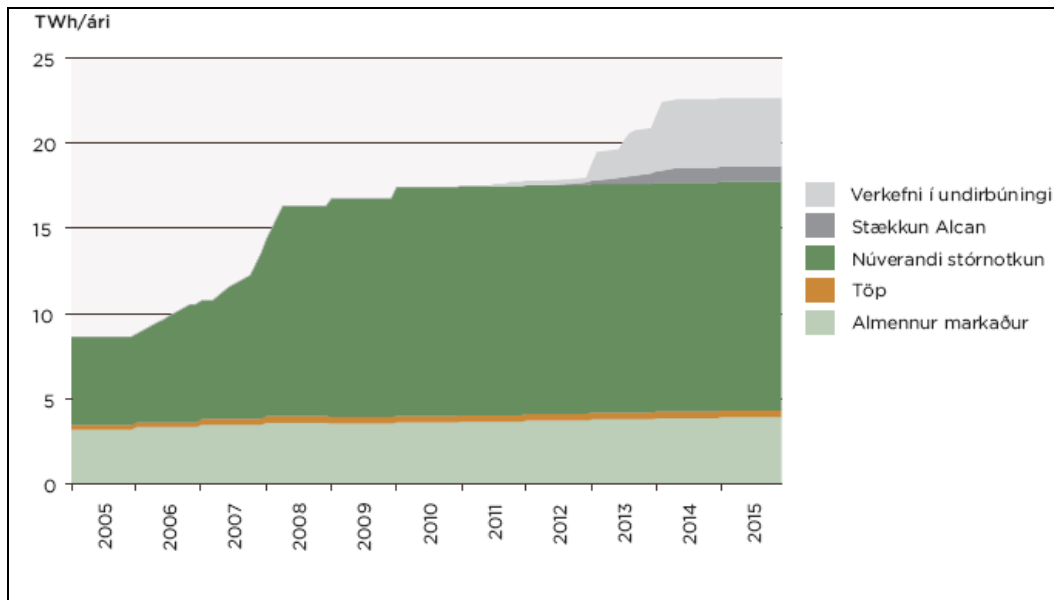
Gert er ráð fyrir nýjum flutningslínunum raforku um Eyrarlandsháls að Kífsá (og Rangárvöllum) og til norðurs að Hörgársveit. Hugsanlegar breytingar á legu línanna þarf að skilgreina með formlegri breytingu á aðalskipulaginu.

EYJAFJARÐARSVEIT

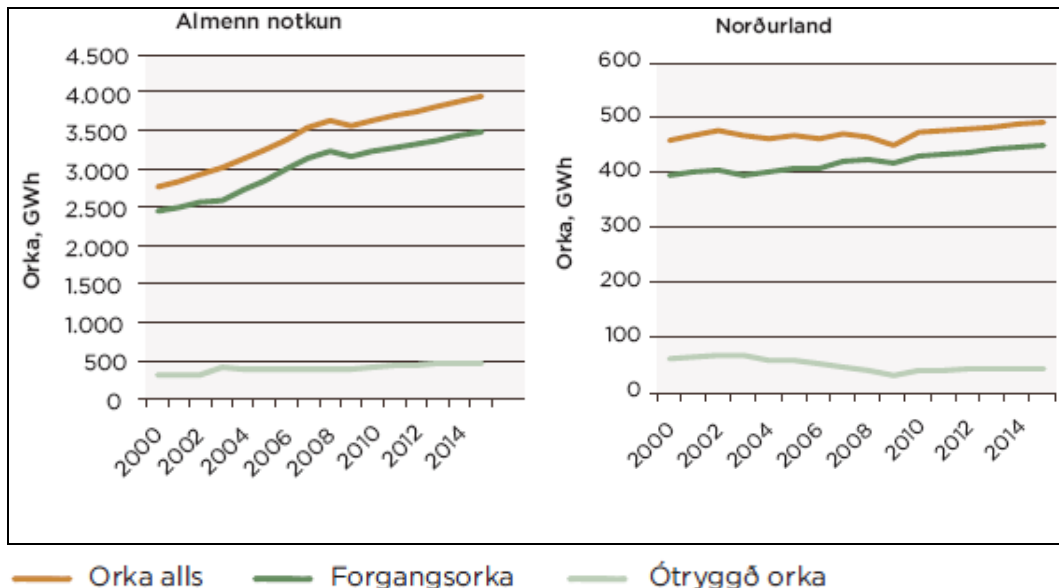
Ekki er gert ráð fyrir nýrri flutningslínu raforku frá Akureyri til austurs eins og áformað er.

12.1.2 KERFISÁÆTLUN LANDSNETS

Landsnet gefur árlega út Kerfisáætlun til fimm ára í senn. Þar er sett fram yfirlit yfir þróun og áætlanir næstu ára. Kerfisáætlunin hefur ekki vægi reglugerðar eða skipulags heldur er hún verkáætlun opinbers fyrirtækis sbr. 9. gr. raforkulaga nr. 65/2003.

Mynd 12.1 Orkunotkun 2005-2009 auk framtíðarspár um orkunotkun árin 2010-2015. Kerfisáætlun Landsnets 2011-2015.

Mynd 12.2 Almenn raforkunotkun á landinu öllu og Norðurlandi. Rauntölur 2000-2009, spá fram til 2015. Kerfisáætlun Landsnets 2011-2015.

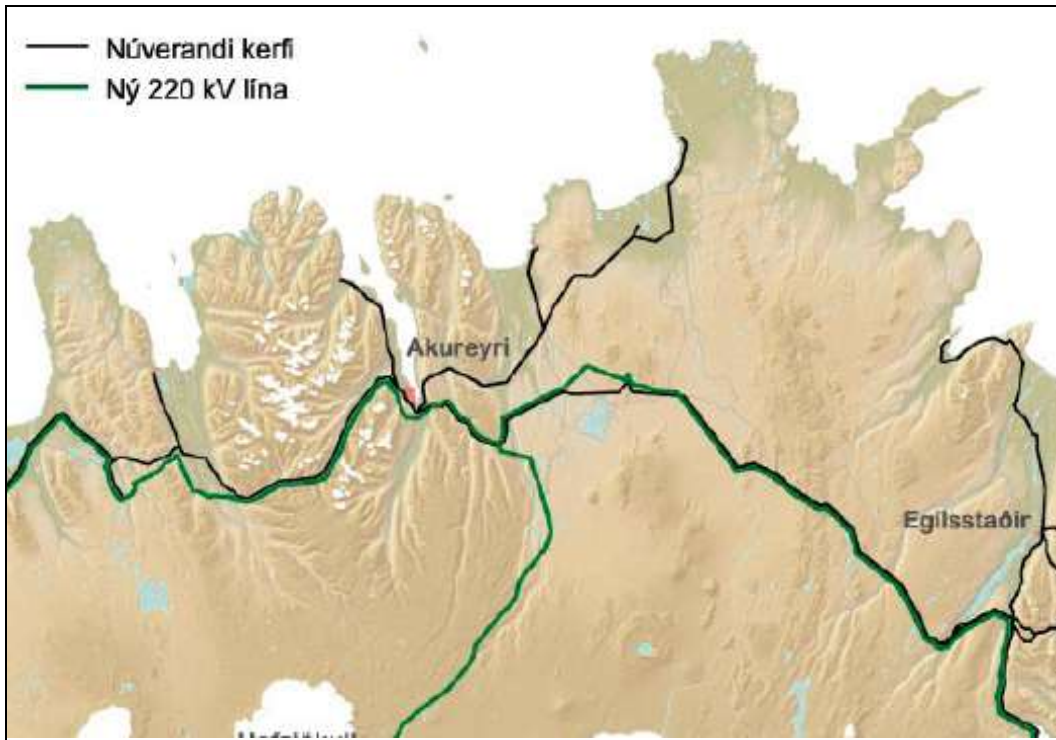
Samkvæmt raforkuspá er gert ráð fyrir að almennt álag aukist að jafnaði um 1,8% á ári fram til 2015. Álagsaukning er mismikil eftir landsvæðum.

Á Norðurlandi hefur álag að mestu staðið í stað síðastliðin ár. Munar þar mestu um samdrátt í notkun ótryggðrar orku. Fram til ársloka 2015 er gert ráð fyrir að almenn álagsaukning nemi að jafnaði 0,8% á ári.

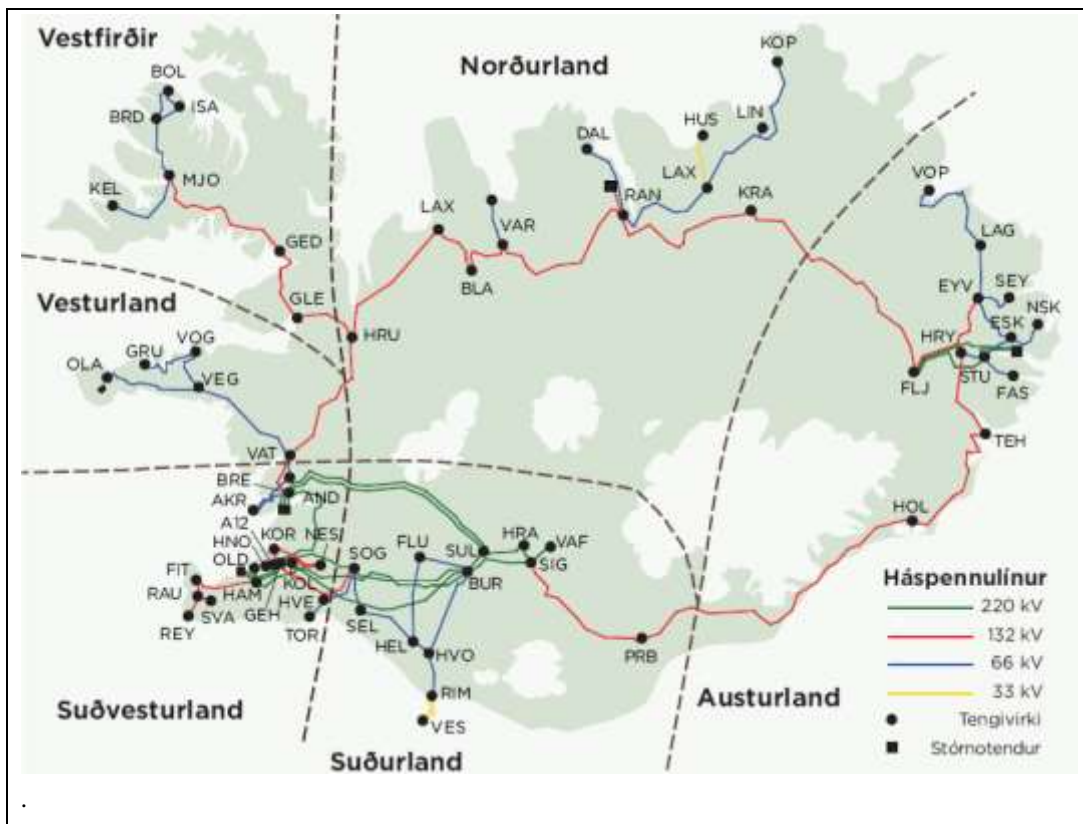
Talin er þörf á styrkingu byggðalínunnar sem getur verið mjög viðkvæm fyrir truflunum. Flutningsgetu hennar má bæta með styrkingu og/eða spennuhækkun. Hafinn er undirbúningur að byggingu nýrrar 220 kV línu milli Blöndu og Akureyrar, Blöndulína 3. Einnig er til athugunar ný lína milli Kröflu og Akureyrar auk annarra lína sem ekki tengjast skipulagssvæðinu. Samkvæmt núverandi áætlunum Landsnets mun Blöndulína 3 liggja á svipuðum slóðum og Byggðalínan um Öxnadal, Hörgárdal, um Moldhaugaháls inn Kræklingahlíð að Kífsá og Rangárvöllum. Lega nýrrar línu frá Kröflu er ekki fastákveðin. Á þessu stigi er miðað við að hún verði mun ofar á Eyjarlandshálsinum ofan Akureyrar en núverandi línur. Útfærsla á þverun Eyjafjarðar liggur ekki fyrir.

Helsta viðfangsefni næstu ára innan svæðisins verður að auka flutningsgetu að aflþynnuverksmiðju Becromal á Akureyri. Ný flutningslína raforku frá Blöndu er forsenda þess að hægt sé að auka afkastagetu verksmiðjunnar. Orkuþörf verksmiðjunnar verður u.þ.b. fimm sinnum meiri en það rafmagn sem Eyjafjarðarsvæðið notar árlega.

Mikil andstaða hefur verið gegn því í hlutaðeigandi sveitarfélögum að Blöndulína 3 verði lögð ofanjarðar eins og hún er sýnd í áætlunum Landsnets. Ekki er því ljóst hvar og hvernig hún verður lögð. Jafnframt er andstaða við það að loftlína verði lögð þvert yfir Eyjafjörð í bæjarlandi Akureyrar og sunnan Akureyrarflugvallar. Að svo stöddu eru því ekki forsendur til að skilgreina legu hennar og gerð í svæðisskipulagi.

Mynd 12.3 Styrking byggðalínunnar á Norðurlandi skv. áætlun Landsnets.

Mynd 12.4 Flutningskerfi Landsnets 2011.

12.1.3 RAFORKULÖG NR. 65/2003

I. kafli. Markmið og gildissvið.

1. gr. Markmið.

Markmið laga þessara er að stuðla að þjóðhagslega hagkvæmu raforkukerfi og efla þannig atvinnulíf og byggð í landinu. Í því skyni skal:

1. Skapa forsendur fyrir samkeppni í vinnslu og viðskiptum með raforku, með þeim takmörkunum sem nauðsynlegar reynast vegna öryggis raforkuafhendingar og annarra almannahagsmuna.
2. Stuðla að skilvirkni og hagkvæmni í flutningi og dreifingu raforku.
3. Tryggja öryggi raforkukerfisins og hagsmuni neytenda.
4. Stuðla að nýtingu endurnýjanlegra orkugjafa og taka tillit til umhverfis-sjónarmiða að öðru leyti.

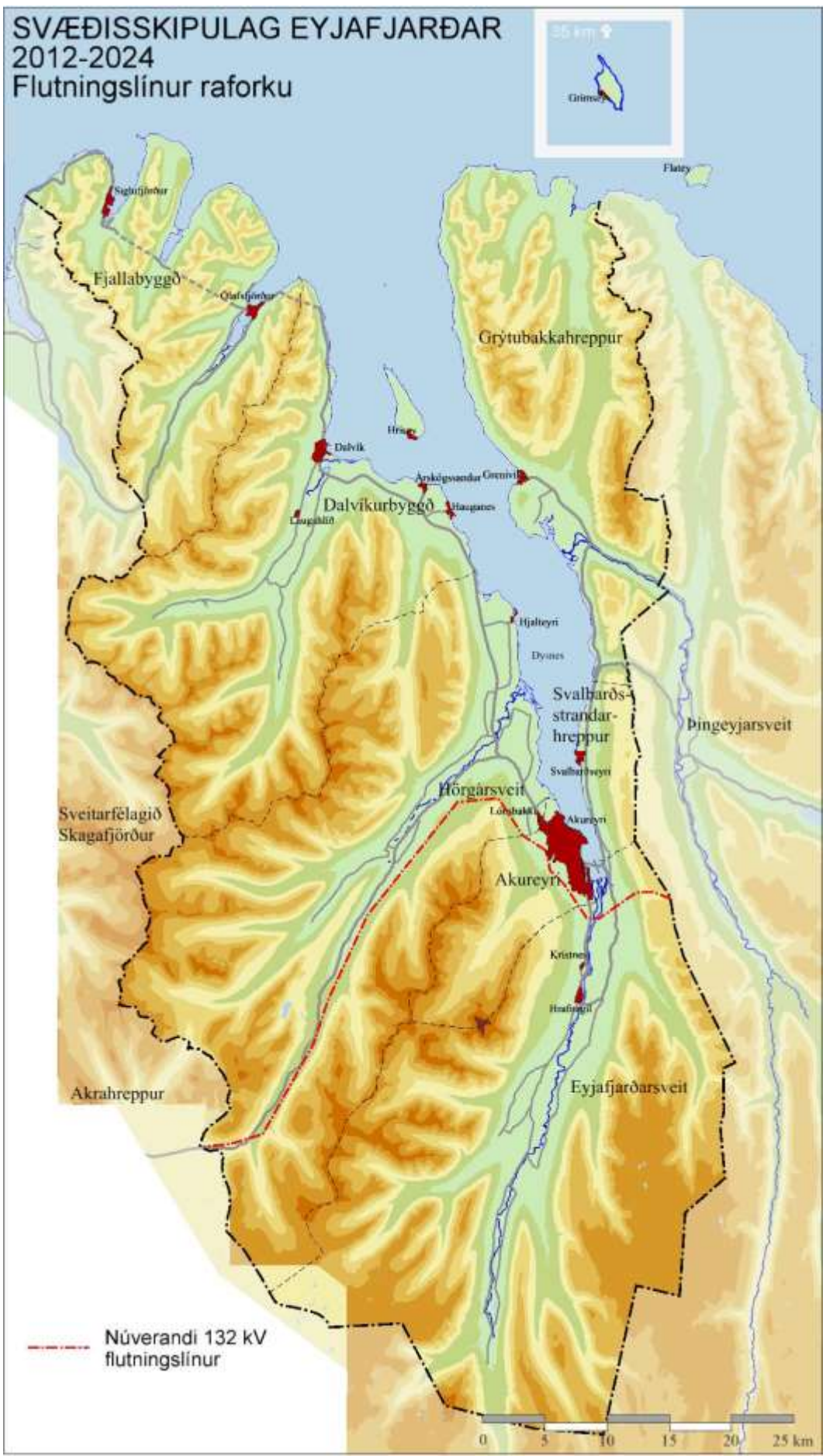
9. gr. Skyldur flutningsfyrirtækisins.

Flutningsfyrirtækið skal byggja flutningskerfið upp á hagkvæman hátt að teknu tilliti til öryggis, skilvirkni, áreiðanleika afhendingar og gæða raforku. Fyrirtækið hefur eitt heimild til að reisa ný flutningsvirki.

.....

4. Tryggja áreiðanleika í rekstri kerfisins.
5. Sjá til þess að fyrir liggi spá um raforkuþörf og áætlun um uppbyggingu flutningskerfisins.

Lagaákvæði eiga fyrst og fremst við rekstur, viðskipti, leyfisveitingar o.fl. sem ekki snertir viðfangsefni svæðisskipulagsins beint, þ.e. legu flutningslína raforku.

Mynd 12.5 Núverandi flutningslínur raforku milli stórnotenda og/eða landsvæða.

13 NÁTTÚRUVERNÐ

Náttúruvernd er ekki viðfangsefni Svæðisskipulags Eyjafjarðar 2012-2024. Náttúruvernd og náttúruverndarsjónarmið eru hins vegar viðmið við mat á skipulagskostum og útfærslu. Þess vegna er hér gerð grein fyrir náttúruverndarsvæðum og þeim náttúru-minjum sem rétt þykir að vernda og eru í þeim tilgangi tilgreindar í Náttúru-minjaskrá.

Eftirtalin svæði og náttúruvættir njóta formlegrar friðunar eða eru tilgreind í Náttúru-minjaskrá⁴⁶. Auk þeirra njóta fjölmörg svæði hverfisverndar sem skilgreind er í skipulagi sveitarfélaga.

13.1 FRIDLÖND

13.1.1 FRIDLAND Í SVARFAÐARDAL, DALVÍKURBYGGÐ

Svarfaðardalur var fyrst friðlýstur árið 1972 en friðlýsingin var endurskoðuð árið 1980.

Stærð friðlandsins er 528,7 ha.

13.2 NÁTTÚRUVÆTTI

13.2.1 HVERASTRÝTUR, Á BOTNI EYJAFJARÐAR

Fyrstu náttúruminjar á hafsbotni sem eru friðlýstar á Íslandi. Friðlýstar sem náttúruvætti árið 2001. Markmið friðlýsingarinnar er að vernda einstök náttúruvættir sem felast í myndun hverastrýtanna, efnasamsetningu, útliti og lögun ásamt örveruvistkerfi sem þar þrífst við óvenjulegar aðstæður.

Hverastrýturnar eru staðsettar á u.þ.b. 65 m dýpi og nær önnur upp á u.þ.b. 33 m og hin upp á u.þ.b. 15 m dýpi. Sérstæða strýtanna felst einnig í hæð þeirra sem er óvenjulega mikil.

13.2.2 HVERASTRÝTUR Í BOTNI EYJAFJARÐAR, NORÐUR Á ARNARNESNÖFUM

Hverastrýturnar norður af Arnarnesnöfum voru friðlýstar sem náttúruvætti árið 2007. Markmið friðlýsingarinnar er að vernda sérstæðar jarðmyndanir og lífríki, líffræðilega fjölbreytni og einstök náttúruvættir sem felast í myndun hverastrýtanna, efnasamsetningu, útliti og lögun, þ.m.t. örveruvistkerfi sem þar þrífst við óvenjulegar aðstæður. Hverastrýturnar eru allt að 10 metra háar og standa á 25 - 45 metra dýpi.

Verndargildi strýtanna felst einnig í fjölbreytileika þeirra og sérlega miklu lífríki sem hefur hátt vísinda-, fræðslu- og verndargildi.

13.3 FÓLKVANGAR

13.3.1 BÖGGVISSTAÐAFJALL, DALVÍKURBYGGÐ

Böggvisstaðafjall var friðlýst sem fólkvangur árið 1994. Vinsælt útivistarsvæði. Gjöfult berjaland að sumri og skíðaaðstaða að vetri. Árið 2011 var friðlýsingin endurnýjuð.

Stærð fólkvangsins er 305,9 ha.

13.3.2 KROSSANESBORGIR, AKUREYRI OG EYJAFJARÐARSVEIT

Krossanesborgir voru friðlýstar sem fólkvangur árið 2005. Markmiðið er að vernda svæðið til útivistar almennings, náttúruskoðunar og fræðslu. Auk þess er verndaður mikilvægur varpstæður fjölda fuglategunda, búsvæði sjaldgæfra plöntutegunda og sérstæðar jarðmyndanir og þannig stuðlað að varðveislu líffræðilegrar og jarðfræðilegrar fjölbreytni.

⁴⁶ Vefur Umhverfisstofnunar.

Stærð fólkvangsins er 114,8 ha.

13.3.3 HRAUN Í ÖXNADAL

Hraun í Öxnadal var friðlýst sem fólkvangur árið 2007. Markmiðið með friðlýsingu hluta jarðarinnar Hrauns í Öxnadal er að vernda svæðið til útivistar, náttúruskoðunar og fræðslu. Verndargildi svæðisins byggir á því að landslag og náttúrufar, sérstaklega jarðmyndanir, er mjög fjölbreytt og eru þar m.a. mikilvægar minjar um horfna búskaparhætti.

Markmið friðlýsingarinnar er jafnframt að auðvelda umgengni og kynni af menningarminum og bókmenntaarfi þjóðarinnar, en þar fæddist skáldið og náttúrufræðingurinn Jónas Hallgrímsson.

Stærð fólkvangsins er 2286,3 ha.

13.4 AÐRAR NÁTTÚRUMINJAR

501. Fjalllendi milli Skagafjarðar og Eyjafjarðar, (423), Skagafjarðarsýslu, Eyjafjarðarsýslu. (1) Hálendi milli Skagafjarðar og Eyjafjarðar norðan þjóðvegur nr. 1 á Öxnadalshéiði. Á vestanverðum skaganum eru mörk miðuð við 200 m h.y.s., mörk ná víðast í sjó fram á norðanverðum skaganum og á austanverðum skaganum eru mörk í 150-250 m h.y.s. (2) Hálendur og hrikalegur skagi með djúpum dölum, stórbrotið land. Á hæstu fjöllum eru jöklar. Um hálendið liggja fornar leiðir milli byggða.

502. Sauðakotsrípill á Ufsaströnd, Dalvík. (1) Rípill norðaustan við Sauðaneshnjúka. (2) Jökulurðir frá lokum ísaldar.

503. Hólsrípill á Ufsaströnd, Dalvík. (1) Rípill austur af Hólshyrnu. (2) Jökulurðir frá lokum ísaldar.

504. Hrísey, Hríseyjarhreppi, Eyjafjarðarsýslu. (1) Norðurhluti Hríseyjar, land Miðbæjar og Ystabæjar. (2) Fjölskrúðugur gróður. Mikið fuglalíf.

505. Hraunsvatn og Vatnsdalur, Öxnadalshreppi, Eyjafjarðarsýslu. (1) Svæðið nær yfir vatnasvið Vatnsdals auk Hraunshrauns og Hólahóla allt niður að brekkurótum milli Hrauns og Bessahlaða. (2) Fjölbreytt og fagurt land með stöðuvötnum, stórum framhlaupum og sérkennilegum klettadröngum, svo sem Hraundrangur.

506. Hörgárósar, Glæsibæjarhreppi, Arnarneshreppi, Eyjafjarðarsýslu. (1) Ósasvæði Hörgár ásamt Gáseyri neðan bæjanna Óss og Skipalóns með fjörum og grunnsævi. (2) Tjarnir, flæðimýrar og strandgróður. Mikið fuglalíf. Rústir forns verslunarstaðar. NB: Hluti af svæðinu hefur verið friðlýstur sem fólkvangur, sjá Krossanesborgir.

507. Krossanesborgir, Akureyri, Glæsibæjarhreppi, Eyjafjarðarsýslu. (1) Krossanesborgir, Krossaneshagi, Brávellir, Blómsturvellir, Pétursborg og Sílastaðatangi. Að sunnan afmarkast svæðið af útjaðri túna í Ytra-Krossanesi, að vestan af þjóðvegi og túnum í Dvergasteini, en Teigalæk og Efra-Lóni að norðan. (2) Sérkennilegt landslag, jökulminjar og votlendi. Hentugt útivistarsvæði í nágrenni þéttbýlis.

508. Glerárgil, Akureyri, Glæsibæjarhreppi, Eyjafjarðarsýslu. (1) Árgil Glerár frá Bandagerðisbrú við Sólvelli, upp gilið að ármótum Glerár og Hlífár. (2) Gróðurrikt gil, skógarlundir, fjölbreyttar árrofsmyndanir, fossar, skessukatlar og skútar. Söguminjar.

509. Leyningshólar og Hólahólar, Eyjafjarðarsveit (áður Saurbæjarhr.), Eyjafjarðarsýslu. (1) Framhlaup norðan mynnis Villingadals og vestan þjóðvegur í innanverðum Eyjafirði. (2) Mikið framhlaupasvæði með tjörnum og skógarleifum. Fornminjar. Vinsælt útivistarsvæði.

510. Hólmarnir, Akureyri, Eyjafjarðarsveit (áður Öngulsstaðahr.), Eyjafjarðarsýslu. (1) Óshólmur Eyjafjarðarar ásamt fjörum og flæðimýrum beggja vegna árinna suður á mótis við suðurodda Staðareyjar. (2) Marflöt flæðilönd, árhólmur, kvíslar og leirur. Mikið fuglalíf, sérstætt gróðurfar.

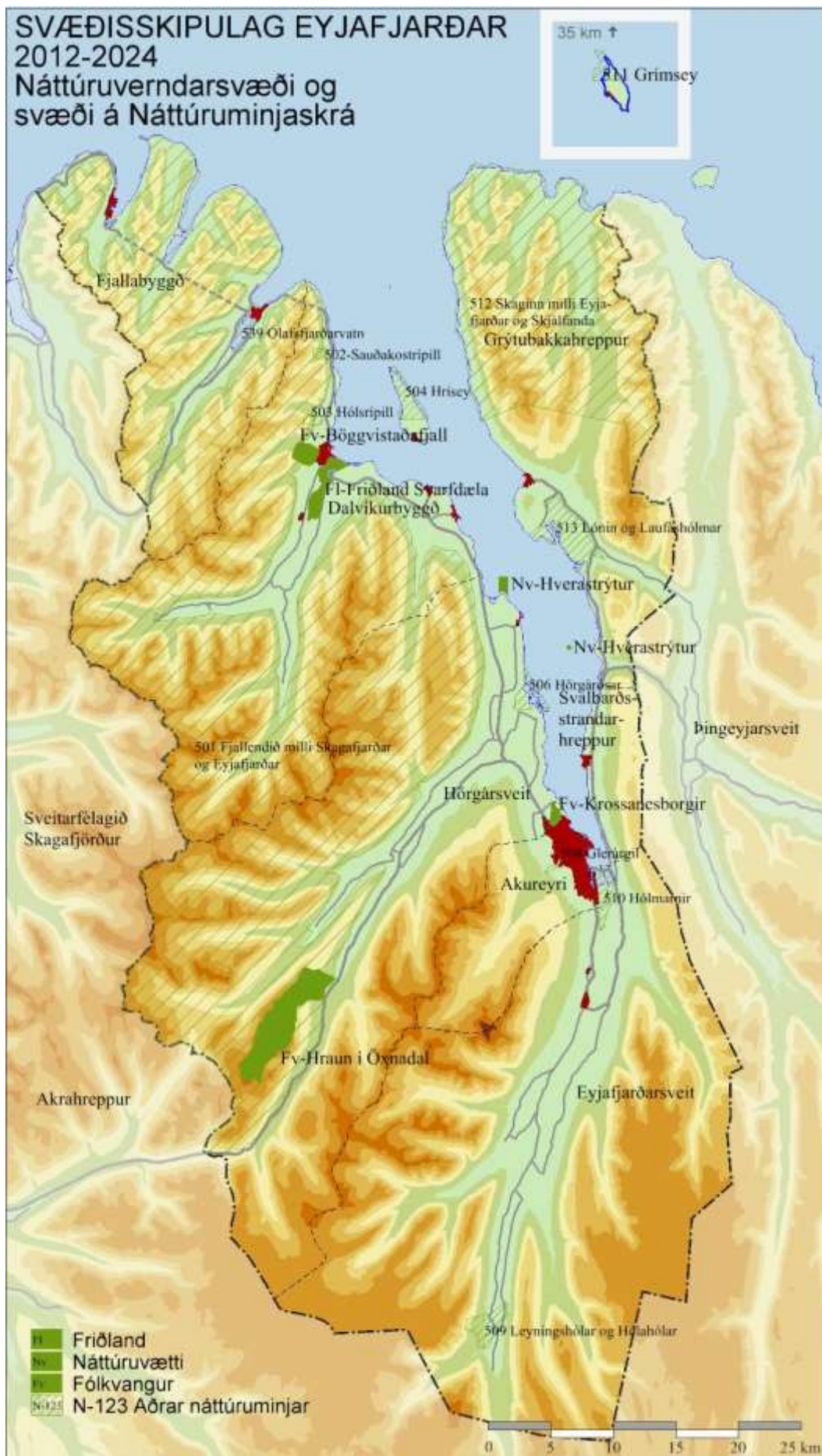
511. Grímsey, Grímseyjarhreppi, Eyjafjarðarsýslu. (1) Grímsey norðan Bása og Handfestargjár ásamt öllum fuglabjörgum á austurhluta eyjarinnar suður að Flesjum. (2) Miklar og sérstæðar sjófuglabýggðir.

512. Skaginn milli Eyjafjarðar og Skjálfanda, Grýtubakkahreppi, Hálshreppi, Ljósavatnshreppi, S-Þingeyjarsýslu. (1) Látraströnd, Fjörður, Flateyrdalur og Náttfaravíkur. Suðurmörk eru um Kaldbak, Leirdalsöxl, Blámannshatt, Skessuskálarfjall og Bakranga. (2) Mjög fjölbreytilegt landslag og ríkulegur gróður. Kjörið útivistarsvæði til náttúruskoðunar.

513. Lónin og Laufáshólmar, Grýtubakkahreppi, S-Þingeyjarsýslu. (1) Ósasvæði Fnjóskár og gilið upp fyrir Laufásfossa, Lónin í Höfðahverfi auk Nesmóa og Flæðiengja allt norður að Hólsá og Gljúfurá. (2) Fjölbreytt gróðurfar og fjölskrúðugt fuglalíf.

539. Ólafsfjarðarvatn, Ólafsfirði, Eyjafjarðarsýslu. (1) Vatnið allt ásamt ósi. (1) Strandvatn, 270 ha. Mjög sérstætt náttúrufyrirbrigði. Ferskt vatn flýtur ofan á söltu og verkar sem gler í gróðurhúsi á neðri lög. Mikið og fjölbreytt lífríki.

SVÆÐISSKIPULAG EYJAFJARÐAR
2012-2024
Náttúruverndarsvæði og
svæði á Náttúruminjaskrá

Mynd 13.1 Náttúruverndarsvæði og svæði á Náttúruminjaskrá. Sjá texta í kafla 13.4.

14 HEIMILDASKRÁ

- Almenningar 2003, áfangaskýrsla.* (2003). Vegagerðin
- Anna Guðrún Þórhallsdóttir, Björn Þorsteinsson, Anna Karlsdóttir. (2002).
Menningarlandslag og landnýting. Búnaðarsamband Íslands, Landbúnaðarháskólinn, RALA. Reykjavík
- Athugun á skólpmengun við sjö þéttbýlisstaði. Áfangaskýrsla 1.* (2002). Náttúrustofa Vestfjarða.
- Áslaug Helgadóttir og Jónatan Hermannsson. (2003). *Verðmæti ræktunarlands.* Rannsóknastofnun landbúnaðarins.
- Ástand vatns á Íslandi.* Umhverfisstofnun. <http://www.ust.is/einstaklingar/haf-og-vatn/stjorn-vatnamala/>
- Byggðaáætlun 2010-2013.* Byggðastofnun.
- Bændasamtök Íslands. Búnaðarþing 2012. <http://www.bondi.is/pages/2365>, sótt í október 2012.
- Eik Elfarsdóttir, Bjarni Jónsson og Karl Bjarnason. (2008). Rannsóknir á seiðastofnum í Hörgá 2008. Skýrsla Veiðimálastofnunar VMST/09040.
- Eyjafjörður. Tillaga að skilgreiningu á viðtaka.* (2008). Línuhönnun verkfræðistofa. Akureyrarbær.
- Fasteignamat ríkisins.
- Flokkun Eyjafjörður ehf. Tölvupóstur.
- Flokkun vatna á Norðurlandi eystra, Eyjafjarðará, Glerá, Hörgá og Svarfaðardalsá.* (2004). Háskólasetrið í Hveragerði, Heilbrigðiseftirlit Norðurlands eystra.
- Flokkun vatna á Norðurlandi eystra, Fnjóská, Skjálfandafljót og Laxá í Þingeyjarsýslu.* (2006). Háskólasetrið í Hveragerði, Heilbrigðiseftirlit Norðurlands eystra.
- Flugtölur 2010.* Isavia. <http://isavia.is/lisalib/getfile.aspx?itemid=989>
- Grænt bókhald vegna ársins 2010.* (2011). Flokkun Eyjafjörður ehf.
- Hagræn úttekt á sex valkostum fyrir framtíðarstaðsetningu Reykjavíkurflugvallar. Kostnaðar og ábatagreining.* (2007). ParX-viðskiptaráðgjöf.
- Hagtíðindi* 16. mars 2010.
- Hagtölur landbúnaðarins 2010.* Bændasamtök Íslands.
- Halldór G. Pétursson og Þorsteinn Sæmundsson. (1999). *Skriðuföll á Siglufirði.* Veðurstofa Íslands og Ofanflóðasjóður.
- Halldór G. Pétursson. (2011). *Efnisnám og efnistökmöguleikar á Eyjafjarðarsvæðinu.* Unnið fyrir Samvinnunefnd um Svæðisskipulag Eyjafjarðar. Náttúrufræðistofnun Íslands, Akureyri. Ní-11002.
- Helgi Jensson. (á.á.). *Vatnatilskipun Evrópusambandsins.* Umhverfisstofnun.
- Investopedia. *Heavy Industry.* http://www.investopedia.com/terms/h/heavy_industry.asp
- Jarðgangaáætlun.* (2000). Vegagerðin.
- Kerfisáætlun Landsnets 2011-2015.* Landsnet
- Kristinn Kristinsson. (2011). Rannsóknir á seiðastofnum á vatnasvæði Eyjafjarðarár árið 2011. Veiðimálastofnun.
- Landsáætlun um meðhöndlun úrgangs 2013-2024.* (2012). Frumdrög til yfirlstrar. Umhverfisstofnun.

- Málþing Háskólans í Reykjavík um flugmál. 19. janúar 2012. Ályktun dregin af framsöguerindum og umræðum.
- Minnisblað fyrir Umhverfisstofnun vegna óskar um skil á upplýsingum um stöðu fráveitumála á Norðurlandi vestra.* Heilbrigðiseftirlit Norðurlands vestra. 1. apríl 2010.
- Niðurfellingarskjal samvinnunefndar um Svæðisskipulag Eyjafjarðar 1998-2018.* Dags. 16. júlí 2007, staðfest 17. ágúst 2007.
- Nýtt stjórnkerfi vatnamála hér á landi.* (2012). Umhverfisstofnun.
- Samgönguáætlun 2007-2018.* Innanríkisráðuneytið.
- Samgönguáætlun 2009-2012.* Innanríkisráðuneytið.
- Samgönguáætlun 2011-2022.* (2012). Drög að stefnumótun. Samgönguráð.
- Samþykkt um sorphirðu sveitarfélaga á Norðurlandi eystra.*
<http://www.svalbardsstrond.is/is/page/samthykktir>, sótt 11.6.2012.
- Skipulagsreglur fyrir Akureyrarflugvöll.* (2011). Innanríkisráðuneytið.
- Svæðisáætlun um meðhöndlun úrgangs 2005-2020.* (2005). Sorpeyðing Eyjafjarðar bs.
- Umferð á Þjóðvegum.* Vegagerðin. <http://www.vegagerdin.is/upplýsingar-og-utgafa/umferdin/umfthjodvegum/>
- Vaxtarsamningur Eyjafjarðar 2012-2013.* (2012).
- Vaxtarsamningur Eyjafjarðarsvæðis til aukinnar samkeppnishæfni, sóknar og alþjóðatengsla. Tillögur verkefnisstjórnar um byggðáætlun fyrir Eyjafjarðarsvæðið.* (2004). Iðnaðar- og viðskiptaráðuneytið.
- Veðurmælingar á Hólmsheiði 11. janúar 2006 - 31. október 2009.* Veðurstofa Íslands. Skýrsla VÍ 2009-016
- Vefur Flugmálastjórnar Íslands. <http://ww2.caa.is/Forsida/>
- Vefur Hagstofu Íslands. www.hagstofa.is
- Vefur Isavia. <http://www.isavia.is>
- Vefur Umhverfisstofnunar. <http://www.ust.is>
- Vefur Vegagerðarinnar. <http://www.vegagerdin.is>
- Vefur Veidimálastofnunar. <http://www.veidimal.is/>
- Velferð til framtíðar. Sjálfbær þróun í íslensku samfélagi. Áherstur 2010-2013.* (2010). Umhverfisstofnun.
- Velferð til framtíðar. Sjálfbær þróun í íslensku samfélagi. Stefnumörkun til 2020.* (2002). Umhverfisstofnun.
- Wikipedia. *Vatnshlot.* <http://is.wikipedia.org>
- Þingsályktun um stefnumótandi byggðáætlun fyrir árin 2010–2013.* Samþykkt á Alþingi 15. apríl 2011.
- Porsteinn Sæmundsson, Halldór G. Pétursson, Höskuldur Búi Jónsson og Helgi Páll Jónsson. (2005). *Kortlagning á sigi á Siglufjarðarvegi um Almenniga.* Náttúrustofa Norðurlands vestra.

SKIPULAGSÁÆTLANIR

Aðalskipulag Akureyrar 2005-2018
Aðalskipulag Arnarneshrepps 1997-2017
Aðalskipulag Dalvíkurbyggðar 2008-2020
Aðalskipulag Eyjafjarðarsveitar 2005-2025
Aðalskipulag Fjallabyggðar 2008-2028
Aðalskipulag Grímseyjarhrepps 1996-2016
Aðalskipulag Grýtubakkahrepps 2010-2022
Aðalskipulag Hríseyjarhrepps 1988-2008
Aðalskipulag Hörgárbyggðar 2006-2026
Aðalskipulag Svalbarðsstrandahrepps 2008-2020
Drög að Aðalskipulagi Hörgársveitar 2012-2024
Svæðisskipulag Eyjafjarðar 1998-2018

LÖG OG REGLUGERÐIR

Jarðalög nr. 81/2004
Lög um hollustuhætti og mengunarvarnir nr. 7/1998
Lög um loftferðir nr. 60/1998
Lög um meðhöndlun úrgangs nr. 55/2003
Lög um náttúruvernd nr. 44/1999
Lög um stjórn vatnamála nr. 36/2011
Lög um umhverfismat á ætlana nr. 105/2006
Lög um vatnsveitur sveitarfélaga nr. 32/2004
Reglugerð um flugvernd nr. 985/2011
Reglugerð um fráveitur og skólp nr. 798/1999. Fylgiskjal 2. *Umhverfismörk fyrir saurmengun yfirborðsvatns vegna holræsaútrása.*
Reglugerð um meðhöndlun úrgangs nr. 737/2003
Reglugerð um mengun vatns nr. 796/1999. Fylgiskjal A, *Umhverfismörk fyrir örverumengun í yfirborðsvatni vegna útivistar.*
Reglugerð um neysluvatn nr. 536/2001
Reglugerð um varnir gegn mengun grunnvatns nr. 797/1999
Raforkulög nr. 65/2003
Skipulagslög nr. 123/2010
Vatnalög nr. 15/1923

15 MYNDASKRÁ

Mynd 1.1	Skipulagssvæði.	5
Mynd 1.2	Sveitarfélög.	5
Mynd 1.3	Vegakerfi.	9
Mynd 3.1	Íbúðarbyggð í sveit.	16
Mynd 3.2	Íbúafjöldi í Eyjafirði 1998-2012	17
Mynd 3.3	Íbúapróun eftir byggðakjörnum, árleg breyting 2005-2009.	17
Mynd 3.4	Mannfjöldaspá fyrir Eyjafjarðarsvæðið til 2060.	18
Mynd 3.5	Mannfjöldapýramídi, allt landið 2010. Hagtíðindi 16. mars 2010.	19
Mynd 3.6	Mannfjöldapýramídi fyrir höfuðborgarsvæðið.	19
Mynd 3.7	Mannfjöldapýramídi fyrir Norðurland eystra.	19
Mynd 3.8	Eyjafjörður frá Fjallabyggð að Grýtubakkahreppi.	19
Mynd 3.9	Akureyri (án Hríseyjar og Grímseyjar).	19
Mynd 3.10	Siglufjörður, Ólafsfjörður, Dalvík.	20
Mynd 3.11	Grímsey, Hrísey, Hauganes, Árskógssandur, Grenivík.	20
Mynd 3.12	Lónsbakki, Hrafnagil, Svalbarðseyri.	20
Mynd 3.13	Allt þéttbýli á Íslandi.	20
Mynd 3.14	Utan þéttbýlis með Hjalteyri og Kristnesi.	20
Mynd 3.15	Allt dreifbýli á Íslandi.	20
Mynd 3.16	Hugmynd að vexti Akureyrar fram til 2060.	22
Mynd 4.1	Hagtölur landbúnaðarins 2010. Bændasamtök Íslands.	25
Mynd 4.2	Ræktarland/tún á Íslandi. Heimild: Kortavefsjá www.nytjaland.is	26
Mynd 4.3	Ræktarland í Eyjafirði.	27
Mynd 4.4	Horft út Eyjafjörð af Haus í Staðarbyggðarfjalli.	28
Mynd 5.1	Flokkun þjóðvega við Eyjafjörð. Heimild: www.vegagerdin.is	32
Mynd 5.2	Umferðartölur 2007-2011.	34
Mynd 5.3	Áætluð meðaldreifing aksturserindis yfir árið, Öxnadalsheiði 2007.	35
Mynd 5.4	Áætluð meðaldreifing aksturserindis yfir árið, Víkurskarð 2005.	35
Mynd 5.5	Núverandi vegakerfi.	36
Mynd 6.1	Núverandi hafnir.	40
Mynd 7.1	Yfirlitsuppráttur skilgreindra hindrunarsvæða fyrir Akureyrarflugvöll.	45
Mynd 8.1	Skipting atvinnugreina 2005.	46
Mynd 8.2	Iðnaðarsvæði utan þéttbýlis.	47
Mynd 9.1	Merki um jökulbrúnir frá ísöld í setlögum á botni Eyjafjarðar (Haflíði Haflíðason 1983).	50
Mynd 9.2	Námur sem háðar eru mati á umhverfisáhrifum.	52
Mynd 10.1	Magn flokkaðs og blandaðs úrgangs á hvern íbúa 1995-2010 samanborið við landsframleiðslu hvers árs.	54
Mynd 11.1	Mengunarflokkar vatns.	59
Mynd 11.2	Mengunarflokkun Eyjafjarðarár, Glerár, Hörgár, Svarfaðardalsár og Fnjóskár.	59
Mynd 11.3	Núverandi vatnsverndarsvæði í aðalskipulagi sveitarfélaganna.	66
Mynd 11.4	Jarðhiti í Eyjafirði. Byggt á gögnum frá Ísor 2010.	67
Mynd 12.1	Orkunotkun 2005-2009 auk framtíðarspár um orkunotkun árin 2010-2015. Kerfisáætlun Landsnets 2011-2015.	68
Mynd 12.2	Almenn raforkunotkun á landinu öllu og Norðurlandi. Rauntölur 2000-2009, spá fram til 2015. Kerfisáætlun Landsnets 2011-2015.	69
Mynd 12.3	Styrking byggðalínunnar á Norðurlandi skv. áætlun Landsnets.	70
Mynd 12.4	Flutningskerfi Landsnets 2011.	70
Mynd 12.5	Núverandi flutningslínur raforku milli stórnotenda og/eða landsvæða.	72
Mynd 15.1	Náttúruverndarsvæði og svæði á Náttúruminjaskrá. Sjá texta í kafla 13.4.	76

